

Staat van Zaanstad

Trends en ontwikkelingen in beeld

Team Onderzoek en Statistiek Zaanstad, 2021

Inleiding en leeswijzer

Voor u ligt de ‘Staat van Zaanstad’, editie 2021. Staat van de Stad wordt om de vier jaar gemaakt en geeft op basis van data, informatie en kennis inzicht in belangrijke trends en ontwikkelingen in onze stad. In deze editie gebeurt dat langs de lijnen van zes opgaven: kansenongelijkheid, verstedelijking, duurzaamheid, economie, gezondheid en veiligheid. Ook wordt meer dan in vorige edities ingezoomd op verschillen binnen onze stad, vooral omdat trends op een aantal opgaven daar aanleiding toe geven.

De Staat van Zaanstad dient verder als belangrijke en onafhankelijke onderlegger voor de nog verschijnende Zaanse trendstudie door Platform31.

Team Onderzoek en Statistiek, juni 2021

Leeswijzer

De Staat van Zaanstad bestaat in totaal zeven hoofdstukken: een algemeen hoofdstuk over ontwikkelingen in demografie en inkomens en zes hoofdstukken over de opgaven kansenongelijkheid, verstedelijking, duurzaamheid, economie, gezondheid en veiligheid.

De hoofdstukken over de opgaven beginnen met een korte samenvatting en met een schets van de belangrijkste relaties van de betreffende opgave met *andere* opgaven: er zijn meerdere raakvlakken tussen opgaven, ze staan niet los van elkaar.

Het vervolg van elk hoofdstuk bevat feiten, informatie en kennis over verschillende onderwerpen binnen een opgave, met waar mogelijk en verantwoord een korte conclusie.

Tot slot: voor aan aantal onderwerpen is een keuze gemaakt in het plaatsen bij de ene of de andere opgave, met het oog op de leesbaarheid en omvang van Staat van de Stad. Dat neemt niet weg dat ook op dat niveau relaties bestaan, die waar nodig ter verheldering benoemd zijn.

Inhoudsopgave Staat van Zaanstad

1. **Demografie en inkomens**
2. **Kansenongelijkheid**
3. **Verstedelijking**
4. **Duurzaamheid**
5. **Economie**
6. **Gezondheid**
7. **Veiligheid**

Demografie en inkomens

Samenvatting (1/2)

Prognoses, o.a. op leeftijdsgroepen

- Stad groeit naar verwachting naar 190.000 inwoners in 2040
- Groei verwacht bij 25-45 jarigen en bij 75+ers
- De demografische druk (werkende vs. niet werkende inwoners) en dan met name de grijze druk (65+) neemt de komende jaren toe
- Dubbele vergrijzing ook in Zaanse prognose zichtbaar
- In alle wijken stijging 65+ers, verwachte groei relatief groot in Kogerveldwijk, Oude Haven, Nieuw West en Assendelft Noord

Huishoudsamenstelling

- Jarenlange trend zet door: toename eenoudergezinnen en alleenstaanden, afname paren met en zonder kind(eren)
- In Westerkoog en Assendelft Noord veel paren met en zonder kinderen
- In de Rosmolenwijk, Oud Zaandijk, Wormerveer en Krommenie Oost wonen veel alleenstaanden
- In Poelenburg wonen relatief veel eenoudergezinnen

Samenvatting (2/2)

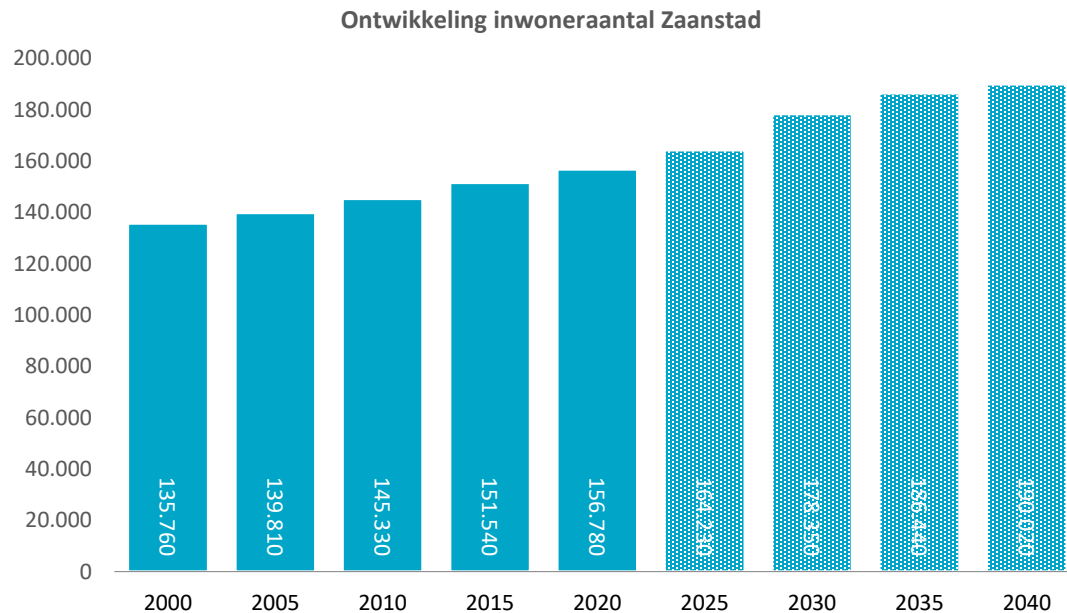
Geboorte sterfte, vestiging en vertrek

- Minder geboorten en meer sterfte in 2020 leidt tot (tijdelijke) trendbreuk en een minimale natuurlijke aanwas in Zaanstad, hierdoor is ook de nettogroei (saldo geboorte-sterfte + saldo vestiging-vertrek) laag
- Verhuizingen naar Zaanstad vooral uit Amsterdam, verhuizingen vanuit Zaanstad verspreid over Noord-Holland (cijfers van 2019)
- Verhuisbewegingen naar inkomensgroep: vertrek groter bij hoge/midden inkomens, meer instroom laagste groep

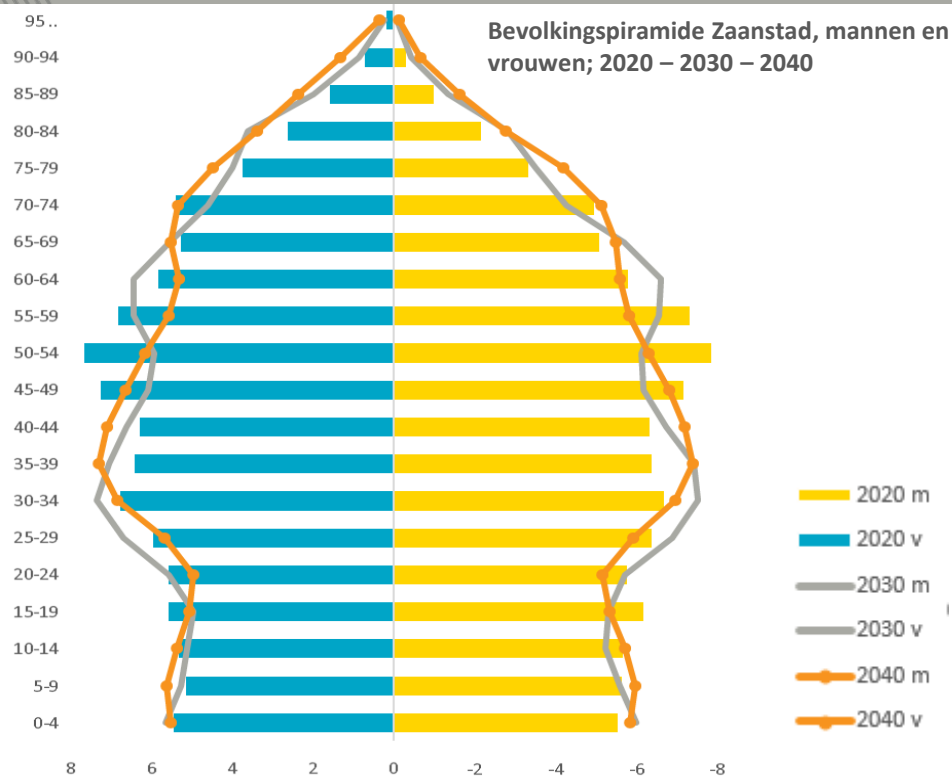
Inkomensontwikkelingen

- Hoewel inkomens ook in Zaanstad groeien blijft de ontwikkeling achter bij Nederland
- In Zaanstad veel middeninkomens, relatief weinig lage en hoge inkomens
- Aandeel lage inkomens neemt toe, aandeel hoge inkomens neemt af
- Flinke verschillen in gemiddelde inkomens per wijk

Toekomstbeeld: Zaanstad groeit naar 190.000 inwoners in 2040

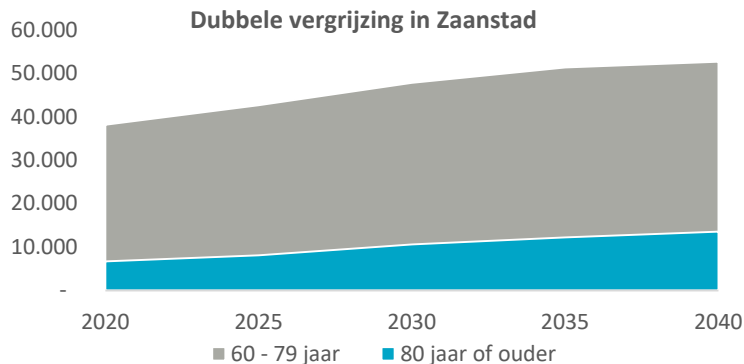
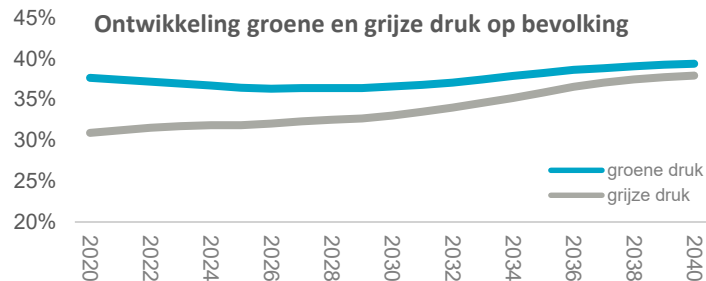

Toekomstbeeld Zaanstad: groei 25-45 jarigen en 75+ers

De blauwe en gele balken geven de huidige aantallen (2020) vrouwen en mannen weer per leeftijdsgroep, de lijnen geven de situatie in 2030 en 2040 weer (prognose).

Demografische druk: vooral grijze druk neemt toe, in absolute zin neemt het aantal 65 t/m 79-jarigen en 80+ de komende jaren toe

	2020	2025	2030	2035	2040
demografische druk	69%	69%	69%	71%	76%

De demografische druk geeft een indruk van de mate waarin de 'werkenden' moeten voorzien in het onderhoud van de 'niet-werkenden'. Deze druk geeft de verhouding weer tussen het aantal jongeren (tot 20 jaar) en ouderen (tot en met 64 jaar) enerzijds en het aantal 20 t/m 64-jarigen anderzijds. De demografische druk neemt verder toe; in 2040 is deze 76%.

De druk van de jongeren wordt 'groene druk' genoemd en de druk van de ouderen 'grijze druk'.

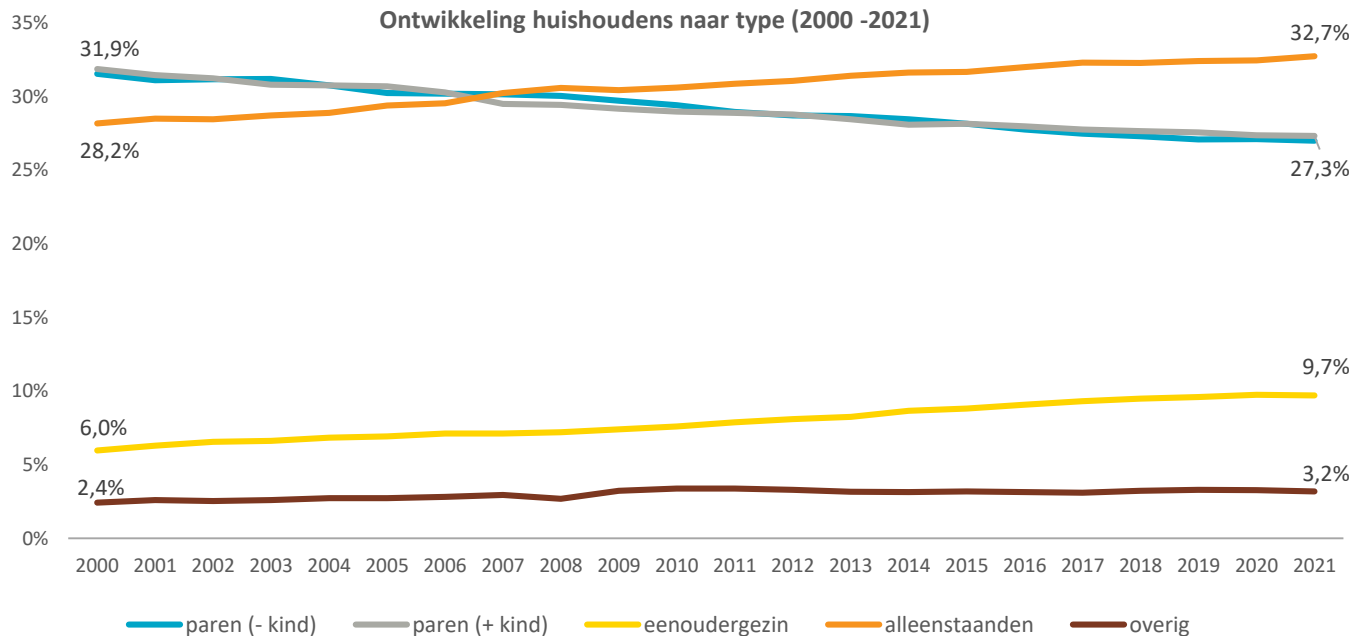
Leeswijzer: 100% betekent dat voor elke werkende persoon één of meer niet werkende personen staan. Dus tegenover 100 potentiële werkenden (20 t/m-64 jarigen) staan 30 tot 40 ouderen én 35 tot 40 jongeren.

Dubbele vergrijzing in Zaanstad: groei van zowel 65+ als 80+ (grafiek geeft cumulatieve absolute groei weer)

In alle wijken stijging 65+ers, verwachte groei relatief groot in Kogerveldwijk, Oude Haven, Nieuw West en Assendelft Noord

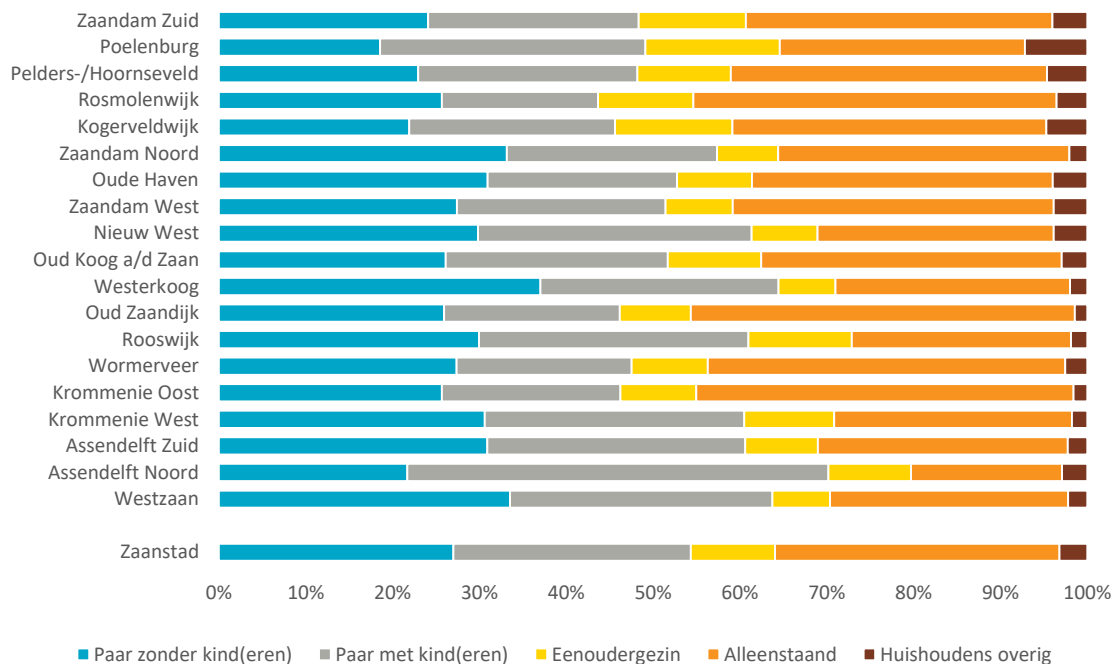
+	Aantallen 65+ 2020	Index (2020 = 100)		
		2030	2040	
Zaandam Zuid	1.981	112	156	
Poelenburg	1.157	116	133	
Pelders-/Hoornseveld	2.351	100	105	
Rosmolenwijk	1.719	121	136	
Kogerveldwijk	609	156	216	
Zaandam Noord	1.883	105	109	
Oude Haven	905	125	195	
Zaandam West	1.515	127	155	
Nieuw West	1.703	171	211	
Oud Koog a/d Zaan	801	116	129	
Westerkoog	1.944	108	113	
Oud Zaandijk	591	119	130	
Rooswijk	1.137	120	136	
Wormerveer	2.529	114	136	
Krommenie Oost	1.965	114	126	
Krommenie West	2.118	106	114	
Assendelft Zuid	1.588	119	135	
Assendelft Noord	1.278	158	209	
Westzaan	995	113	125	
Zaanstad	28.769	119	141	

Toename eenoudergezinnen en alleenstaanden, afname paren met en zonder kind(eren)

Huishoudenssamenstelling per wijk

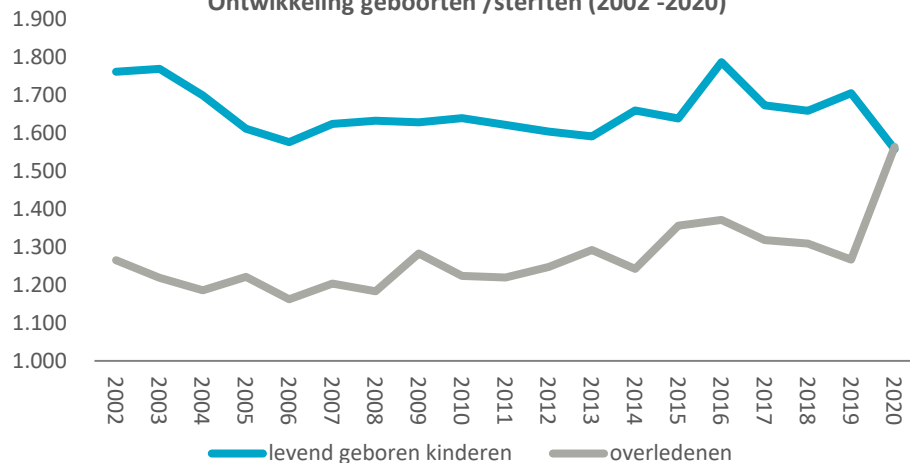
Huishoudenssamenstelling Zaanstad 2021

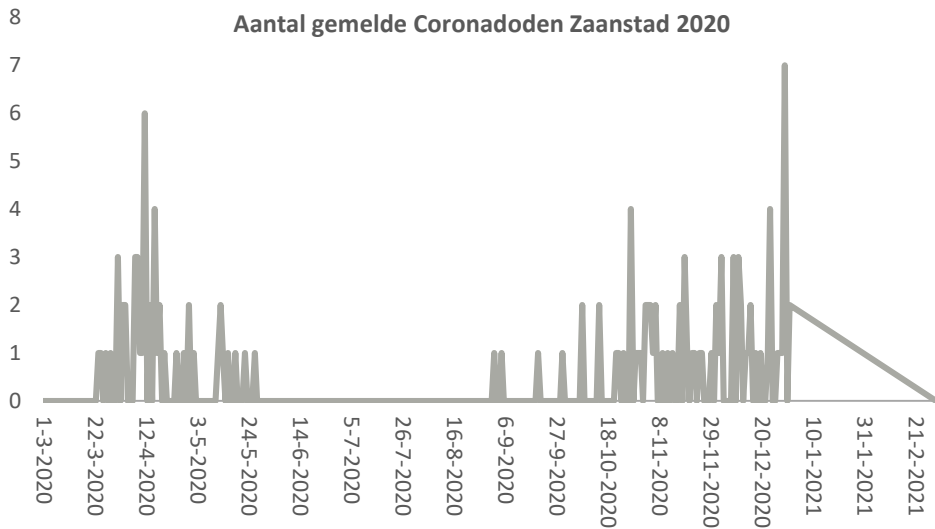
In Westerkoog en Assendelft Noord veel paren met en zonder kinderen.
In de Rosmolenwijk, Oud Zaandijk, Wormerveer en Krommenie Oost wonen veel alleenstaanden.
In Poelenburg wonen relatief veel eenoudergezinnen.

Trendbreuk in zowel geboortes als sterften in 2020

Ontwikkeling geboorten /sterften (2002 -2020)

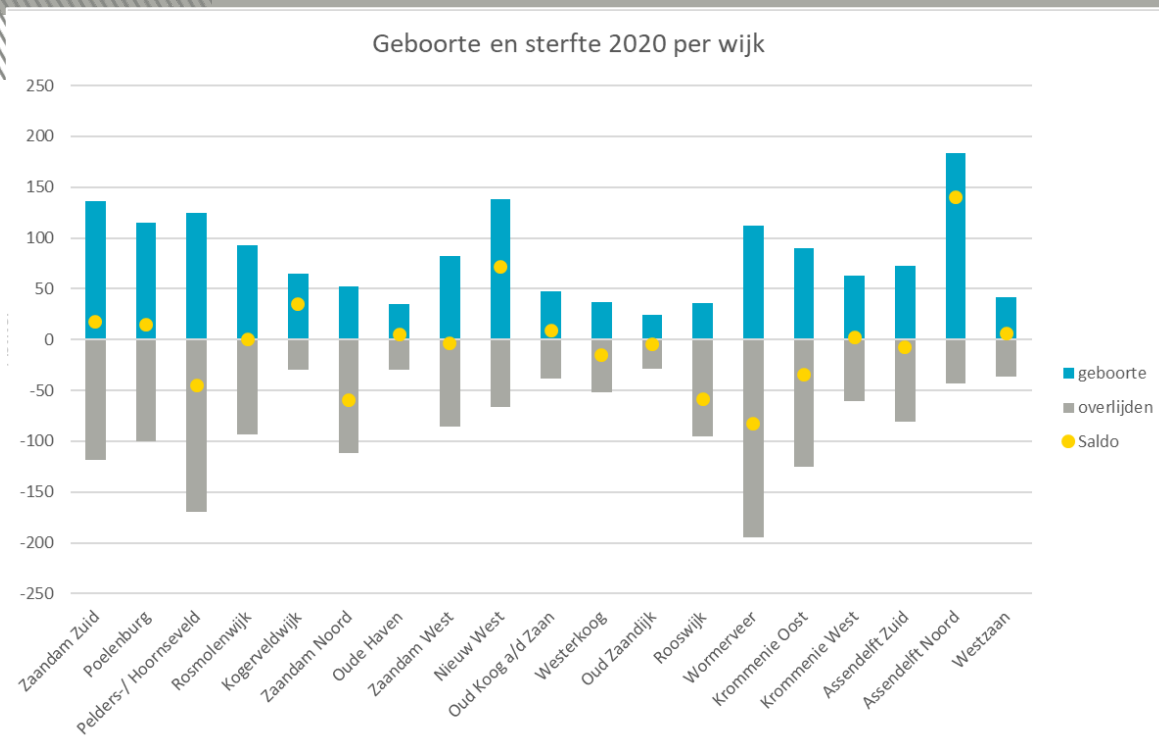
Aantal gemelde Coronadoden Zaanstad 2020

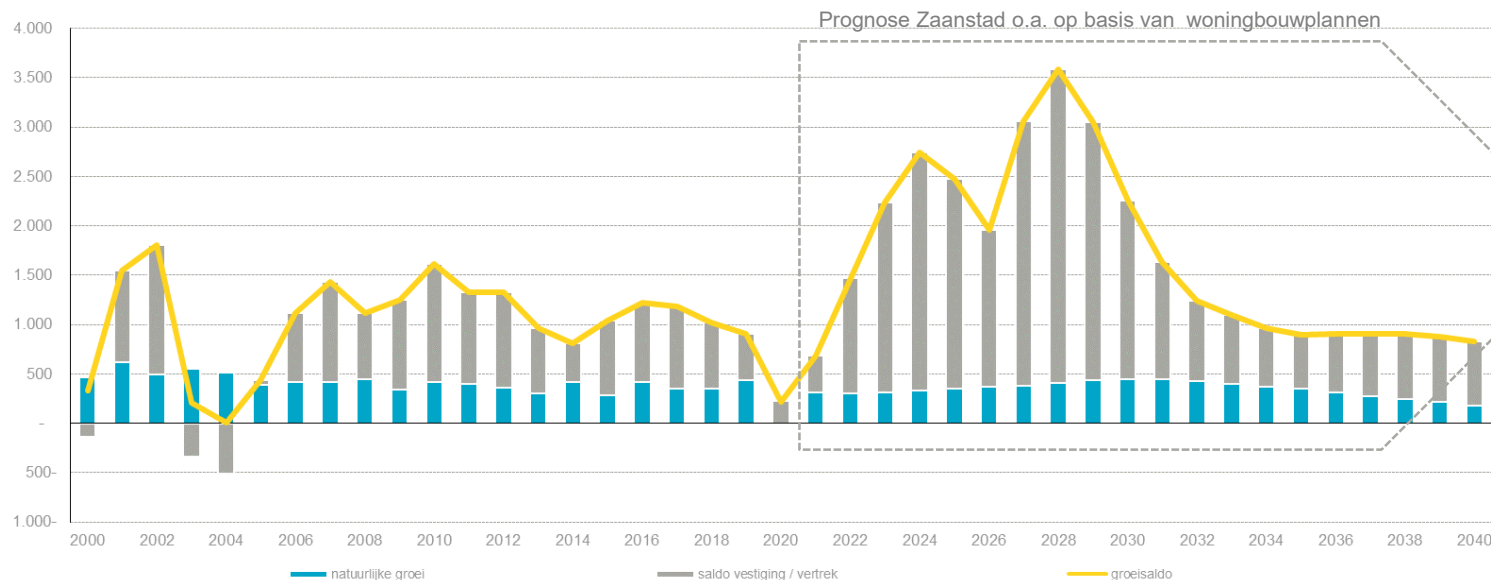
De hogere sterfte is deels het gevolg van Covid-19, de oorzaak van de geboortedip is onduidelijk.

In 2020 zijn 126 coronadoden in Zaanstad gemeld bij het RIVM.

In de meeste wijken een minimaal of negatief geboorte-sterfte saldo

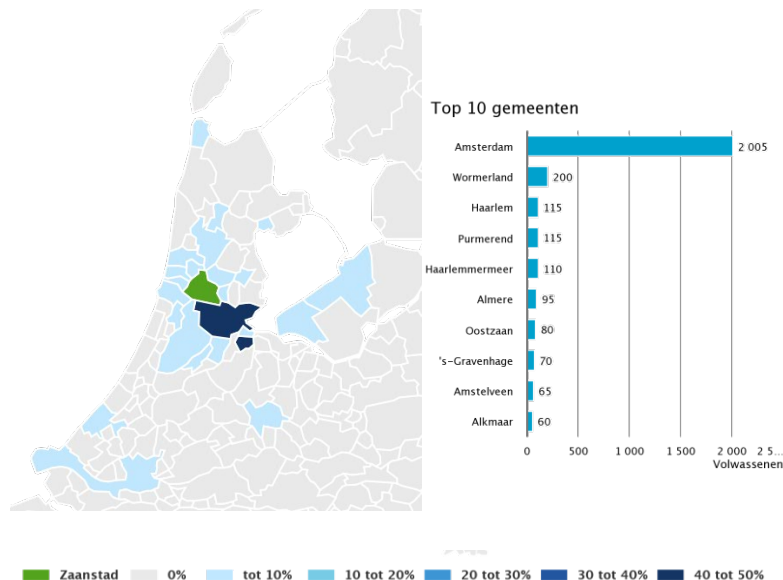
Door minimale natuurlijke groei ook weinig netto toename van aantal inwoners van Zaanstad in 2020. Prognose laat grote instroom zien

Verhuizingen naar Zaanstad vooral uit Amsterdam, verhuizingen vanuit Zaanstad verspreid over Noord-Holland

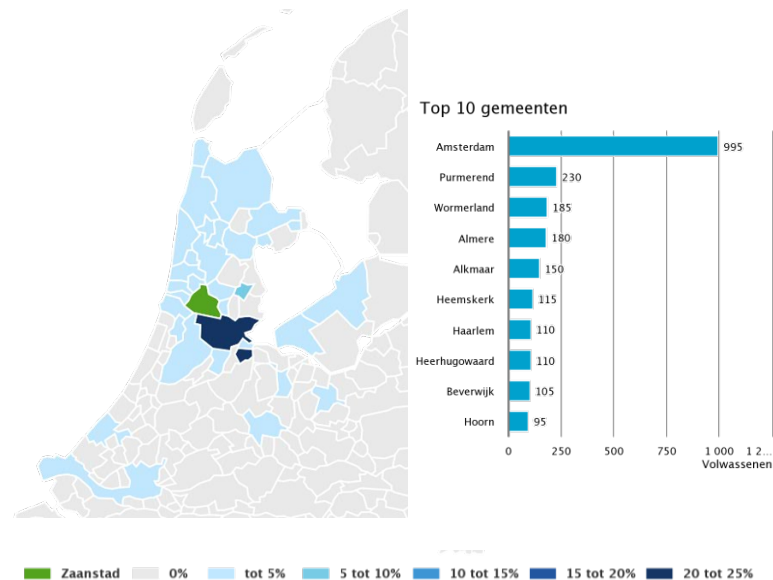
In 2019 verhuisden in totaal 4 265 volwassenen binnen Nederland naar Zaanstad

Waarvan 4 265 die behoren tot de groep totaal

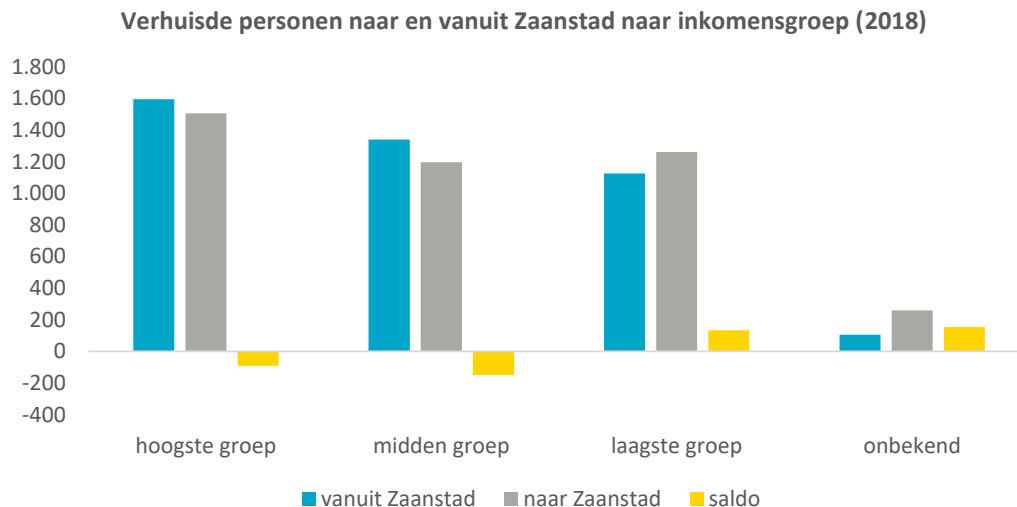

In 2019 verhuisden in totaal 4 315 volwassenen binnen Nederland vanuit Zaanstad

Waarvan 4 315 die behoren tot de groep totaal

Verhuisbewegingen naar inkomensgroep: vertrek groter bij hoge- en middeninkomens, meer instroom laagste groep

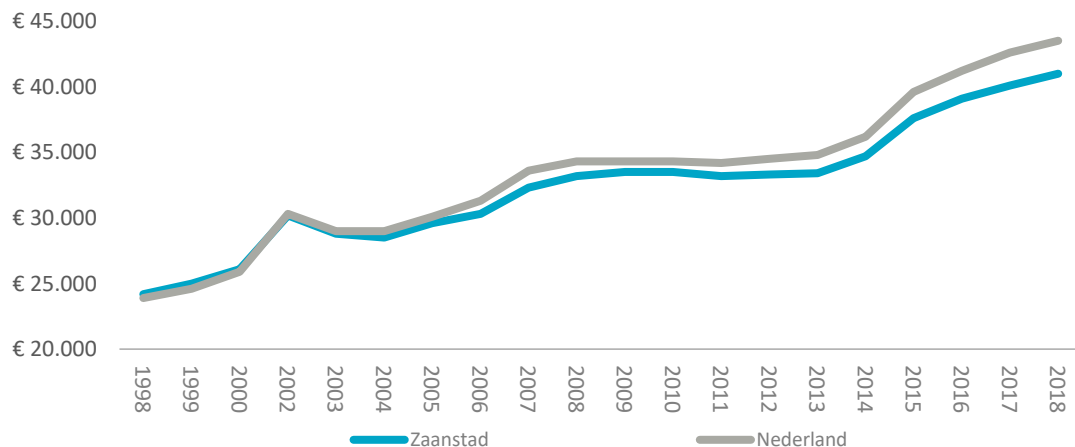

Meest recente data is van 2018

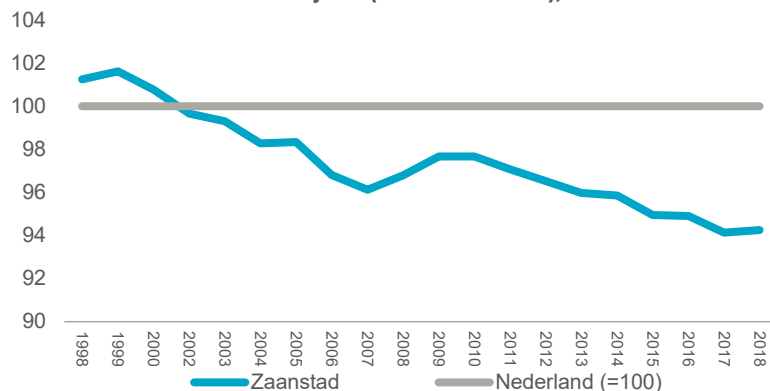
Inkomensontwikkeling in Zaanstad blijft sinds 2000 steeds iets meer achter bij Nederland

Toelichting: tot 2001 lag het gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen in Zaanstad iets hoger dan in Nederland. Sindsdien ligt dat lager en de afstand tot Nederland neemt ook toe, al groeit ook in Zaanstad het gemiddeld inkomen.

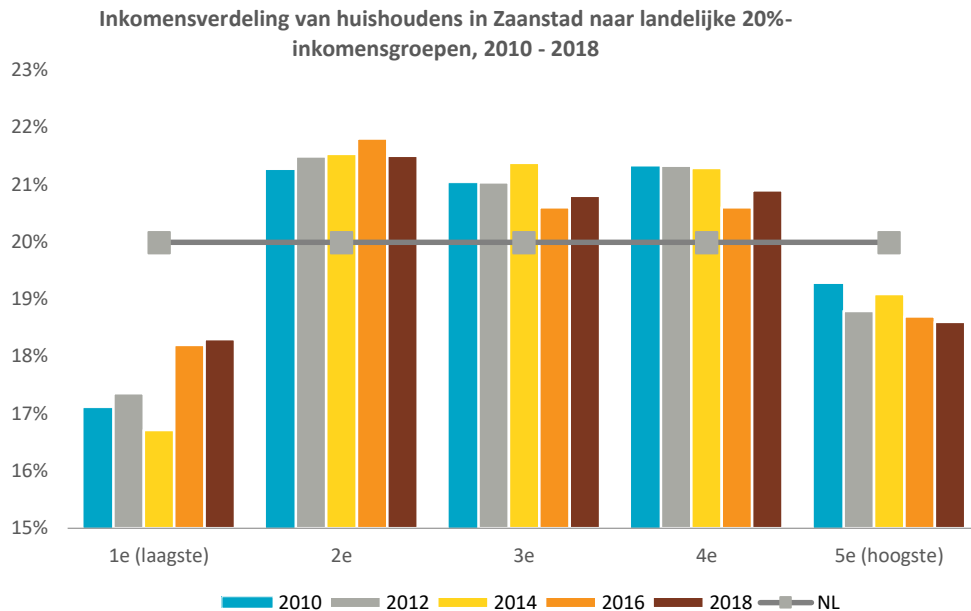
Gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen, Zaanstad en Nederland
1998-2018

Gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen
Zaanstad in indexcijfers (Nederland=100); 1998 - 2018

In Zaanstad relatief veel huishoudens met middeninkomens. Aandeel laagste inkomens neemt langzaam toe, aandeel hoogste inkomens neemt langzaam af.

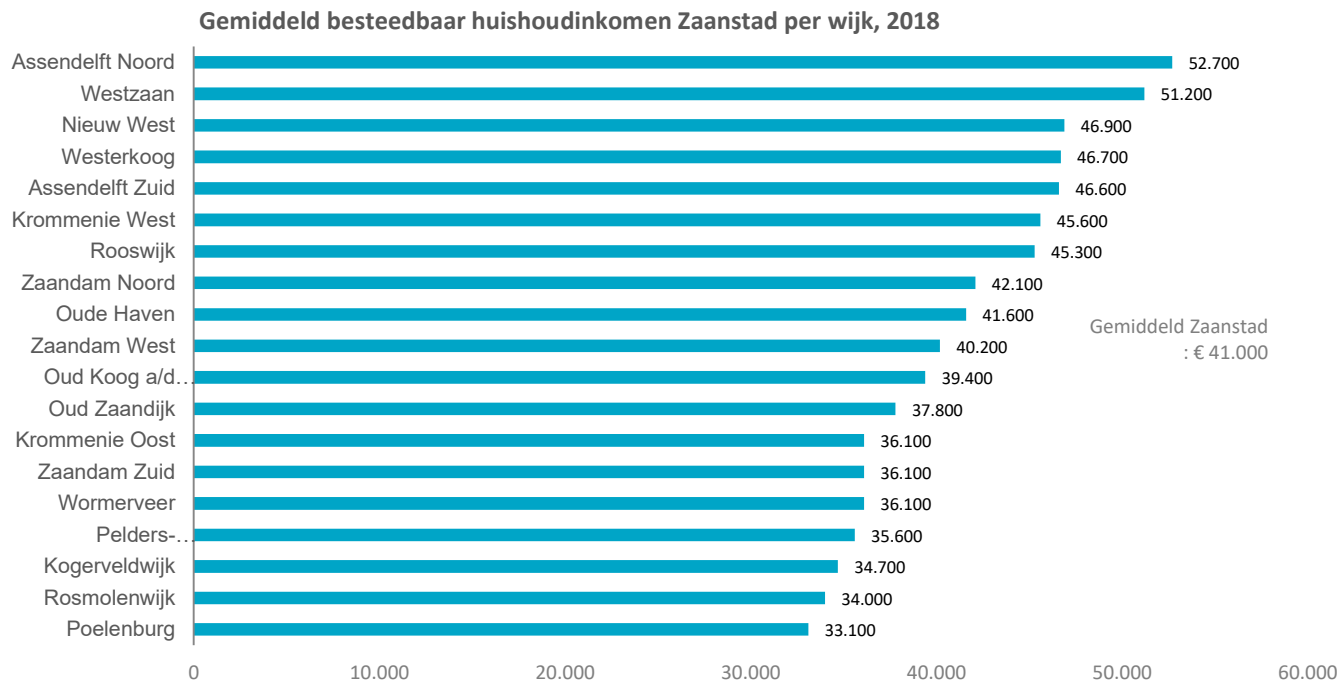

Toelichting: voor heel Nederland zijn huishoudens naar hoogte van het inkomen in 5 groepen van gelijke grootte verdeeld (de grijze lijn in de grafiek).

In Zaanstad is het aandeel van de laagste en hoogste groepen ten opzichte van heel Nederland kleiner, terwijl er juist meer middeninkomens wonen.

Zie ook het hoofdstuk kansenongelijkheid voor regionale ontwikkelingen en de invloed daarvan op Zaanstad.

Flinke verschillen in gemiddelde inkomens per wijk

Kansenongelijkheid

Samenvatting (1/2)

Algemene bevindingen

- Grote verschillen in kansen tussen groepen mensen (met name langs de lijn opleidingsniveau) en wijken (Zaandam Zuid, Poelenburg, Peldersveld/Hoornseveld, Kogerveldwijk, Rosmolenwijk)
- Kansengelijkheid begint al vroeg in het leven (advies wetenschappers: investeren in jeugd en hun ouders heeft grootste rendement)
- Kansengelijkheid speelt op veel levensterreinen en in veel thema's (onderwijs, armoede, vervoer, wonen, sport, cultuur en nog meer)

Onderwijs

- Hoe hoger het opleidingsniveau van ouders, hoe hoger vaak het schooladvies van hun kinderen
- Concentratie van kinderen met verwachte onderwijsachterstanden in "Zaandam Oost"
- Onder-advisering is relatief beperkt in Zaanstad, maar treft nog altijd 29% van de leerlingen
- Aandeel HAVO-VWO adviezen stijgt en komt dichterbij de buurt van Nederland

Opleiding, inkomen, armoede

- Op wijkniveau een duidelijke relatie tussen lage opleiding, lage inkomens en uitkeringen
- Slechte fysieke bereikbaarheid van banen voor praktisch opgeleiden ("vervoersarmoede") dus minder kansen bij verwerven beter inkomen
- In Zaanstad groeit een hoger percentage kinderen op in armoede dan in Nederland. Aantal en percentage in Zaanstad blijven door de jaren gelijk maar forse verschillen per wijk

Samenvatting (2/2)

Sport en cultuur

- Deelname aan sport en cultuur is lager in wijken met hoge score op kansenongelijkheid en onder lager opgeleiden

Wonen, de regio en leefomgeving

- “Suburbanisatie van armoede”: toename percentage lage inkomens is een stedelijk/regionaal verschijnsel, niet alleen Zaans
- Toename percentage lage inkomens vooral in wijken met veel corporatiewoningen
- Grote verschillen in verdeling koop- een huurwoningen: weinig gemengde wijken
- Rapportcijfer woonomgeving is in een aantal wijken ondergemiddeld
- Ervaren discriminatie is in een aantal wijken bovengemiddeld

Kansenongelijkheid en de andere opgaven

De belangrijkste relaties van Kansenongelijkheid met andere opgaven zijn:

- **Opgave verstedelijking** → verdeling van de woningvoorraad naar huur en koop over de stad, de dynamiek op de regionale woningmarkt, betaalbaarheid van wonen, fysieke bereikbaarheid van banen (“vervoersarmoede”), voorzieningen
- **Opgave veiligheid** → ervaren onveiligheid en ervaren discriminatie vaak ongunstiger in wijken met meer kansenongelijkheid
- **Opgave duurzaamheid** → betaalbaarheid van de energietransitie verschilt per groep
- **Opgave economie** → relatie opleiding/taalvaardigheid/vaardigheden met inkomensverdeling/arbeidsparticipatie/uitkeringen, fysieke bereikbaarheid van banen (“vervoersarmoede”)
- **Opgave gezondheid**: → relatie sociaaleconomische factoren met (ervaren) gezondheid, zorggebruik, maatschappelijke participatie, deelname aan sport en bewegen

De volgende factoren zijn belangrijk voor kansen van mensen op enkele of meerdere levensterreinen*

1. **Opleidingsniveau, niet alleen van jezelf maar ook van ouders: *steeds* belangrijker.**
2. Inkomen, niet alleen van jezelf maar ook van ouders.
3. Sociaaleconomische status (SES = meestal combinatie van vorige twee)
4. Taalvaardigheid en laaggeletterdheid
5. Kenmerken van de woningmarkt (huren, prijzen en voorraad)
6. Vaardigheden (zelfregie, zelfdiscipline, doorzettingsvermogen, digitaal, etc.)
7. Gezondheid
8. Herkomst
9. Eenoudergezin

* Context: in wetenschappelijk onderzoek is gekeken naar factoren voor kansenongelijkheid. Het is daarbij niet zo dat iedereen met een bepaalde positie op één of meer van deze factoren per definitie meer of minder kansen heeft: het gaat om algemenere, duidelijke patronen die in onderzoek worden aangetroffen, zoals “hoger opgeleiden verdienen over het algemeen meer dan lager opgeleiden”.

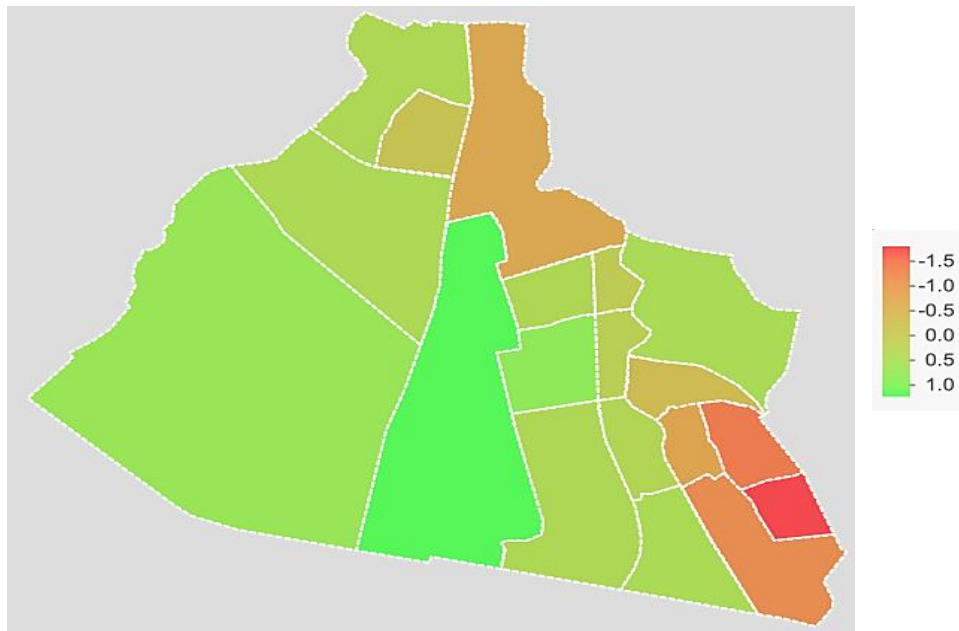
Verder gebruiken we terminologie die in bronnen aangetroffen is, zoals “laag-middelbaar-hoog opgeleid” of “herkomst”. In Nederland functioneert het CBS veelal als een “Bureau of Standards” voor terminologie en definities, omdat de samenleving gebaat is bij eenduidige begrippen.

Stapelende voorspellende factoren op wijkniveau: zwaartepunt in wijken in “Zaandam Oost”

(Kogerveldwijk, Pelders-/Hoornseveld, Rosmolenwijk, Poelenburg, Zaandam Zuid)

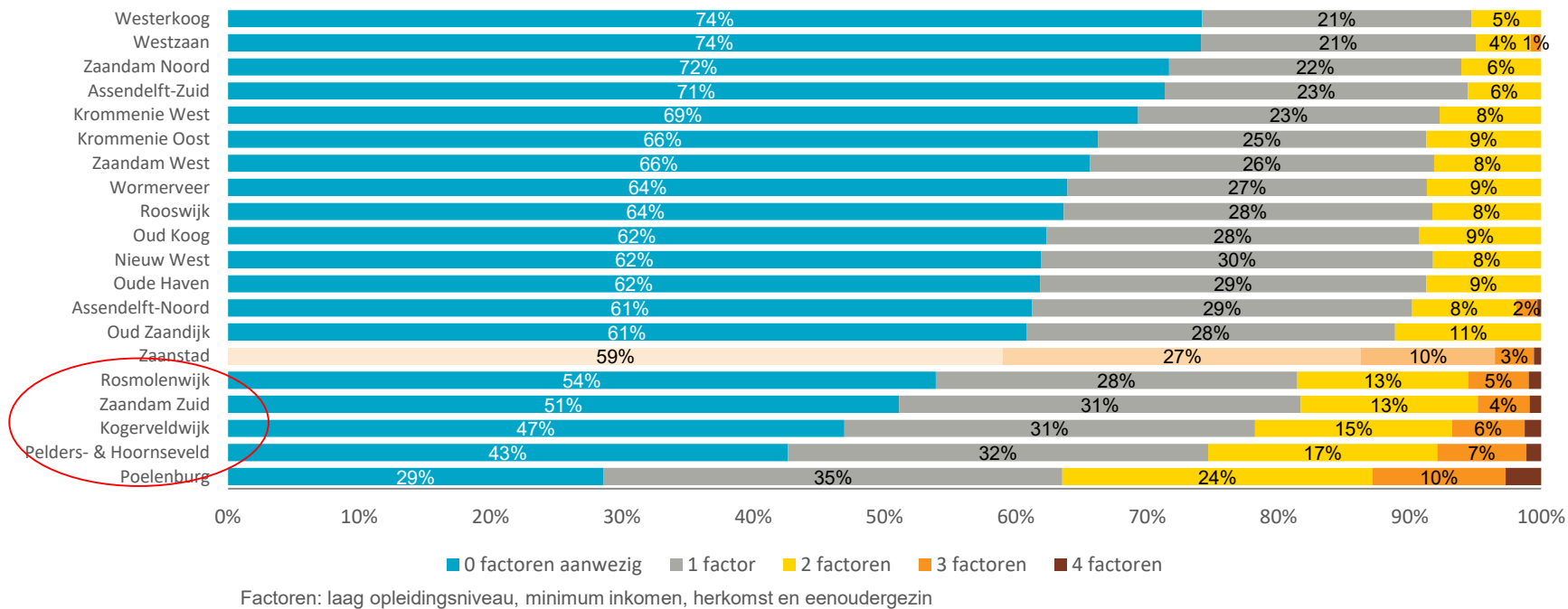
Zeven voorspellende factoren konden worden vertaald in cijfers. Per wijk is vervolgens gekeken hoe een wijk “opgeteld” op die factoren scoort ten opzichte van het gemiddelde van Zaanstad.

De scores lopen van minimaal -3 tot maximaal +3 waarbij het gemiddelde voor Zaanstad nul (0) is.

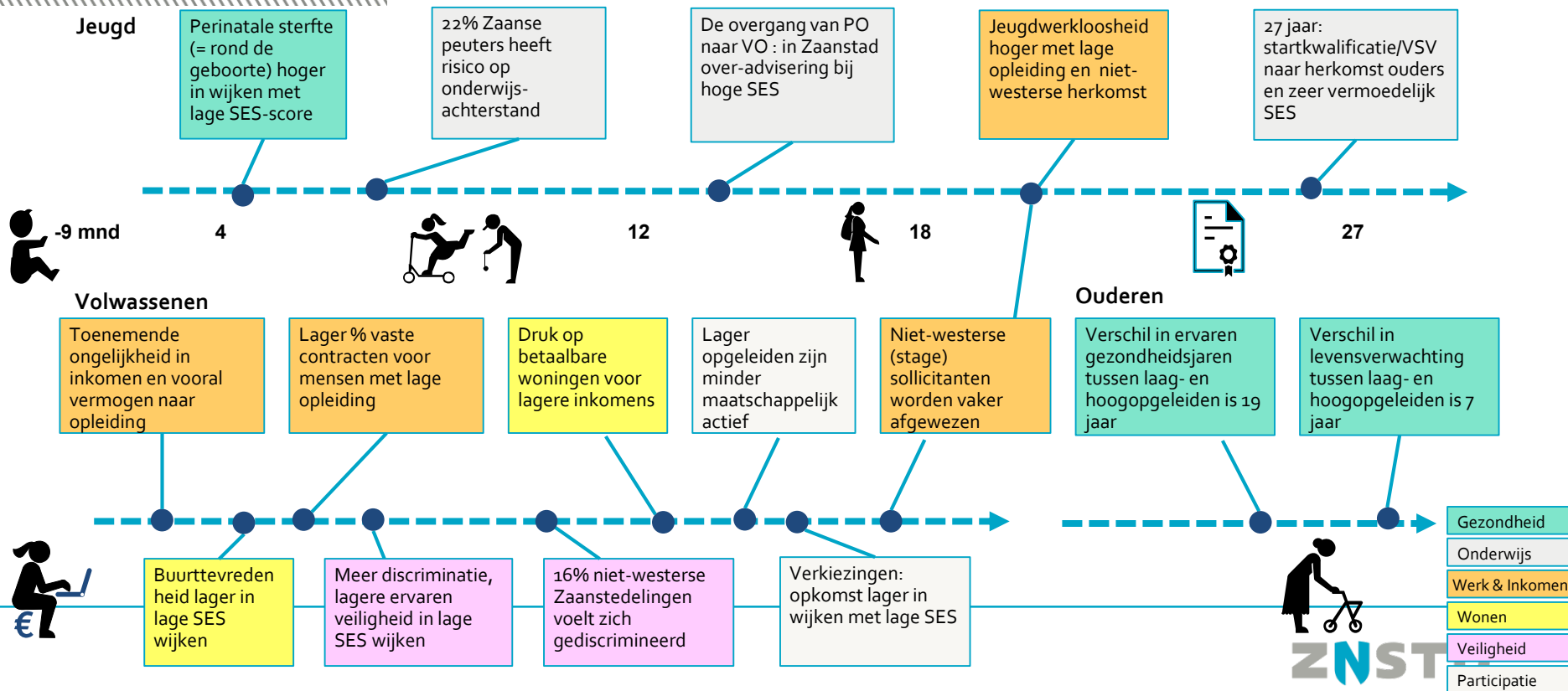

Stapelende voorspellende factoren op huishoudensniveau: zwaartepunt nog meer in “Zaandam Oost”

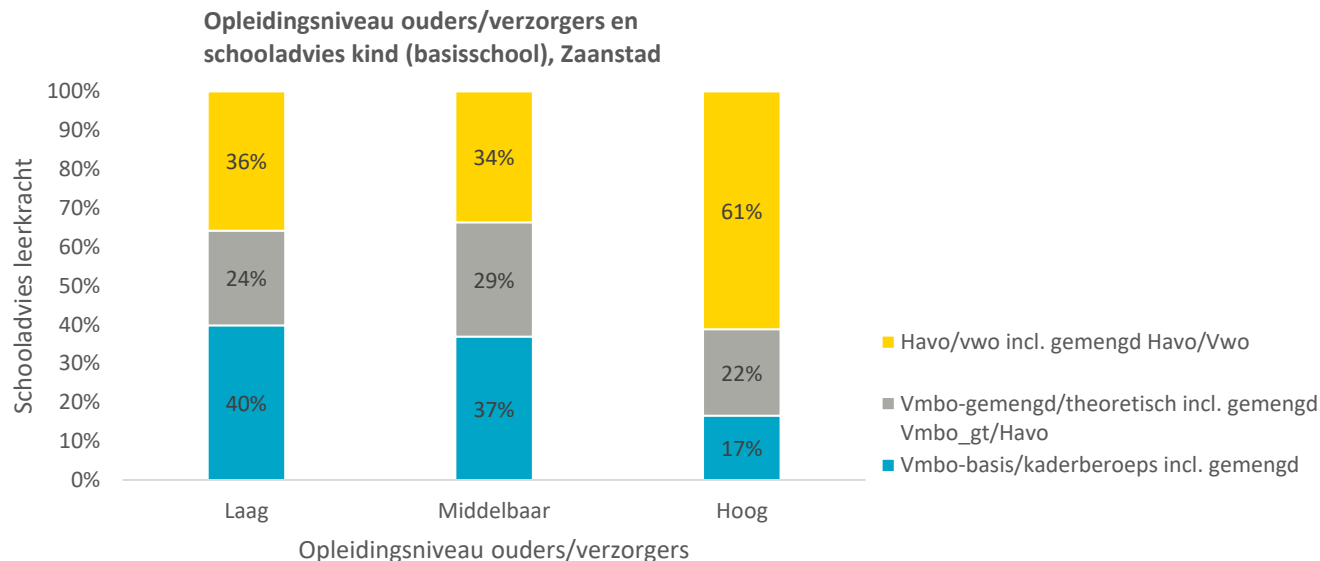
Hoeveel huishoudens in de Zaanse wijken hebben te maken met 0, 1, 2, 3, of 4 ongunstige factoren?

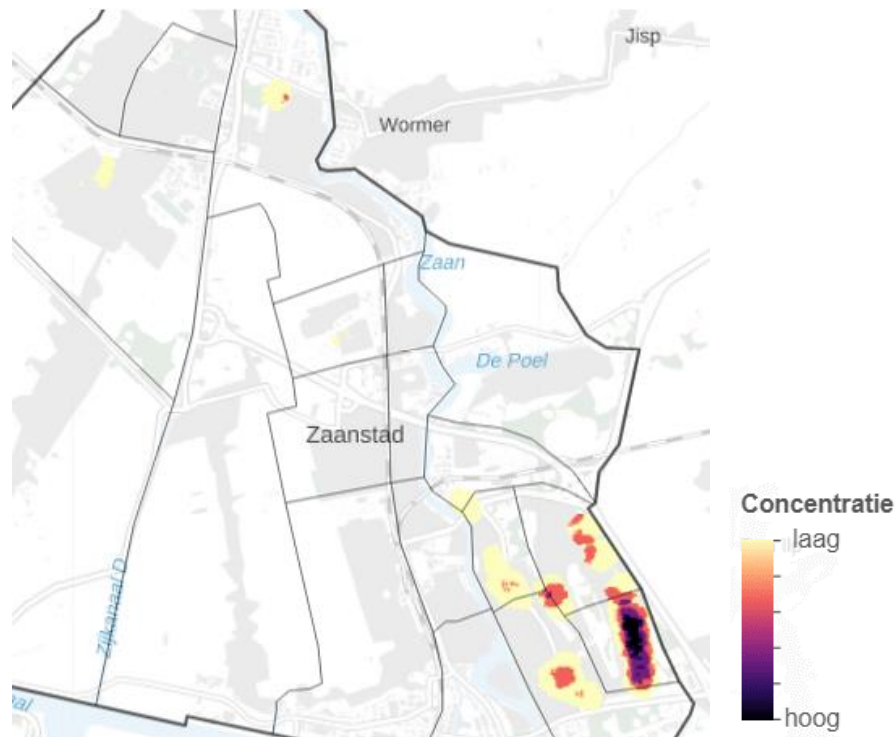
Impact op levensloop van Zaankanters: op veel terreinen en vanaf jonge leeftijd

Opleiding en onderwijs 1: hoe hoger de opleiding van ouders, hoe hoger vaak het schooladvies van hun kinderen

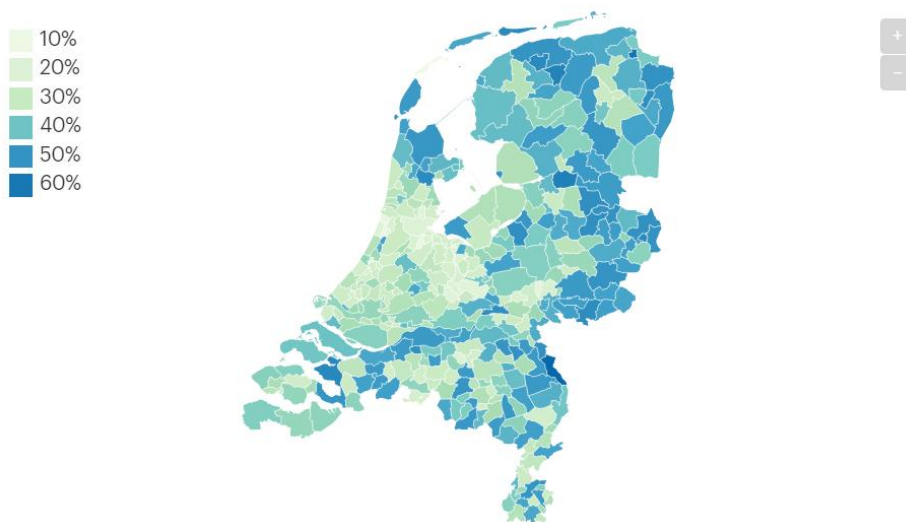

Opleiding en onderwijs 2: concentratie van kinderen met verwachte onderwijsachterstanden in “Zaandam Oost”

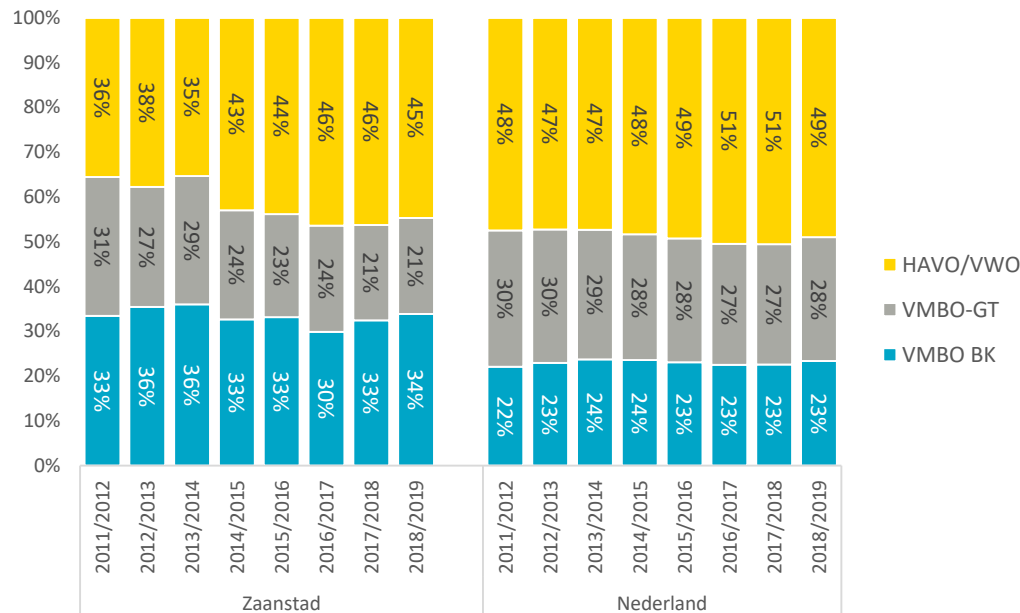
Opleiding en onderwijs 3: onder-advisering is relatief beperkt in Zaanstad, maar treft nog altijd 29% van de leerlingen

Onderadvies: percentage leerlingen met een schooladvies dat minimaal een half niveau lager ligt dan de eindtoets, per gemeente (Zaanstad: 29%)

Opleiding en onderwijs 4: aandeel HAVO-VWO adviezen stijgt en komt dichterbij in de buurt van Nederland

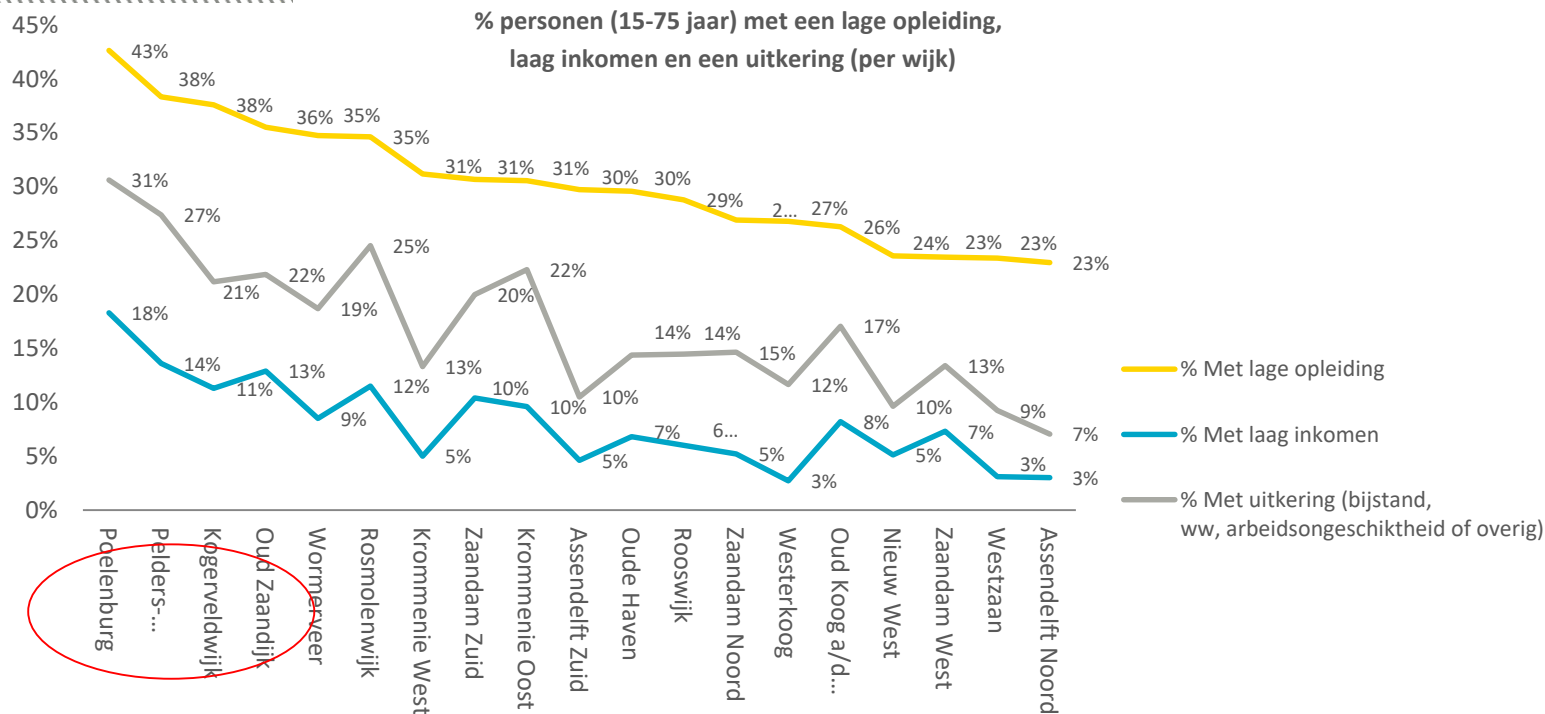
Ontwikkeling schooladviezen BO, Zaanstad en Nederland

Toelichting: na 2013 is in Zaanstad een toename van het aandeel HAVO-VWO adviezen te zien. Deze toename verschilt per wijk: uitschieters zijn Zaandam Zuid, Krommenie Oost, Assendelft Zuid en Poelenburg. In enkele wijken blijft het aandeel HAVO-VWO adviezen vrijwel gelijk (Kogerveldwijk, Westerkoog en Oud Zaandijk).

Verder neemt het aandeel VMBO gemengd-theoretische adviezen af en blijft het aandeel VMBO basis-kader adviezen min of meer gelijk.

Opleiding en inkomen per wijk: meer mensen met lage opleiding = vaak meer lage inkomens en meer uitkeringen

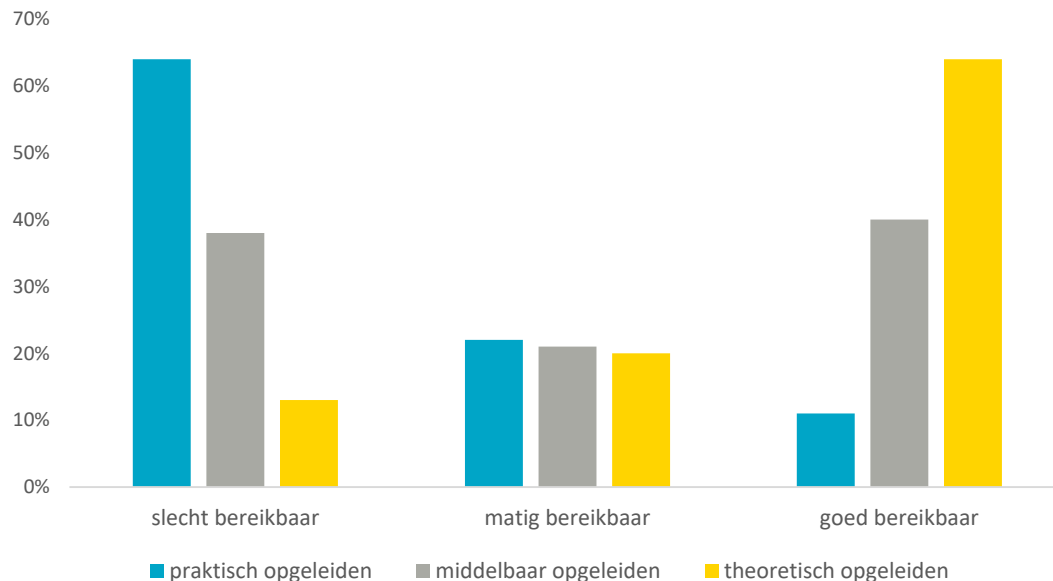

“Vervoersarmoede”: slechte fysieke bereikbaarheid van banen voor praktisch opgeleiden dus minder kansen bij verwerven beter inkomen

Toelichting: de bereikbaarheid van banen (max. 30 minuten reistijd per fiets/OV) is voor praktisch opgeleiden slechter dan voor andere groepen.

In Zaanstreek-Waterland: 93% van de praktisch opgeleiden en 65% van de middelbaar opgeleiden in Zaanstreek-Waterland woont op locaties met een slechte/matige fiets/OV-bereikbaarheid van werk.

Bereikbaarheid van banen voor mensen met verschillende opleidingsniveaus in de MRA

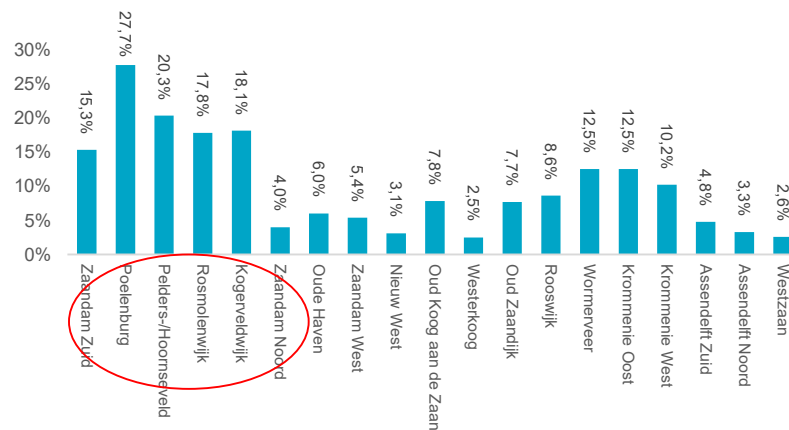
Kinderen in armoede: % hoger dan in Nederland. Aantal en % in Zaanstad door de jaren gelijk maar forse verschillen per wijk

aantal en % kinderen onder 18 jaar in armoede (Zaanstad0

	2014	2015	2016	2017
aantal kinderen	3.300	3.100	3.100	3.100
kinderen in % t.o.v. alle	11,0%	10,4%	10,1%	10,4%

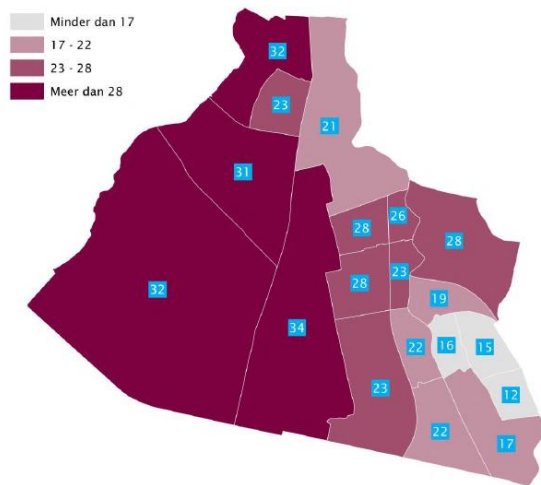
Context: het aandeel kinderen in armoede in Nederland is 8,7%.

% kinderen onder 18 jaar in armoede (per wijk) in 2017

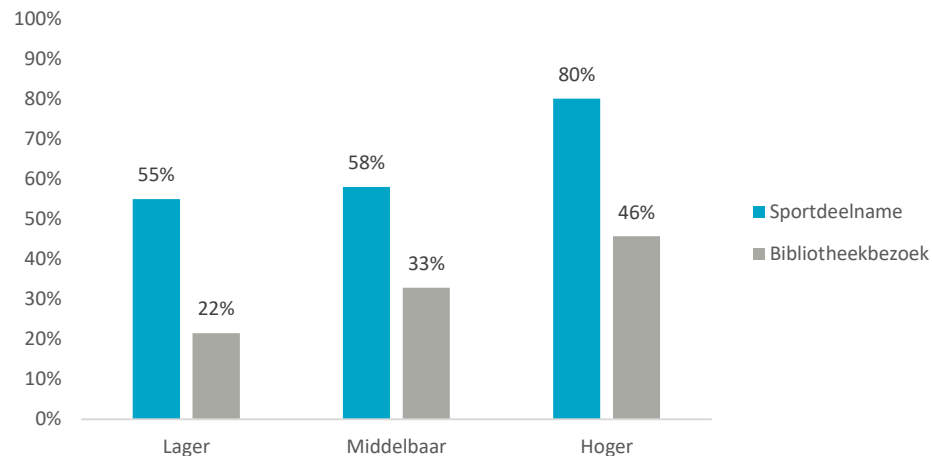
Sport- en cultuur-deelname: minder in wijken met hoge score op kansenongelijkheid en bij lager opgeleiden (die ook vaker in deze wijken wonen)

% inwoners met lidmaatschap bij sportbond(en), per wijk

Bron: KISS-data NOC*NSF, 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

Sportdeelname en bibliotheekbezoek in Zaanstad naar opleidingsniveau (2018/2019)

“Suburbanisatie van armoede”:

1. Toename % lage inkomens is een stedelijk/regionaal vraagstuk, niet alleen Zaans
2. Toename vooral in wijken met veel corporatiewoningen

KANSEN EN ONGELIJKHEID OP DE AMSTERDAMSE WONINGMARKT1

217

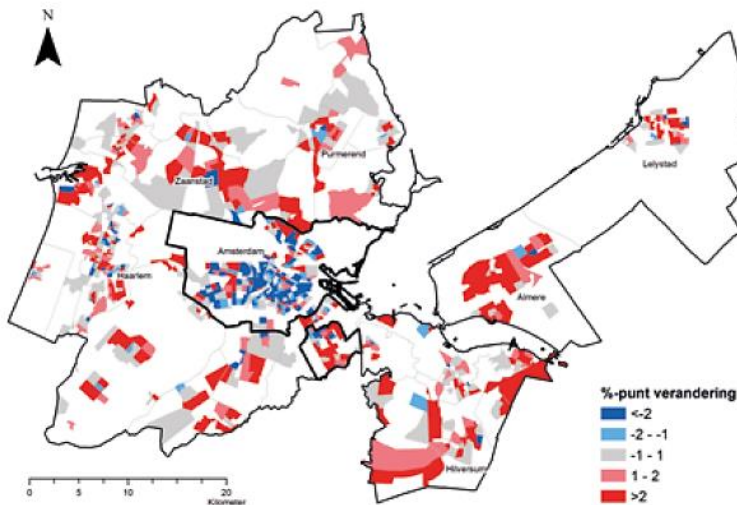
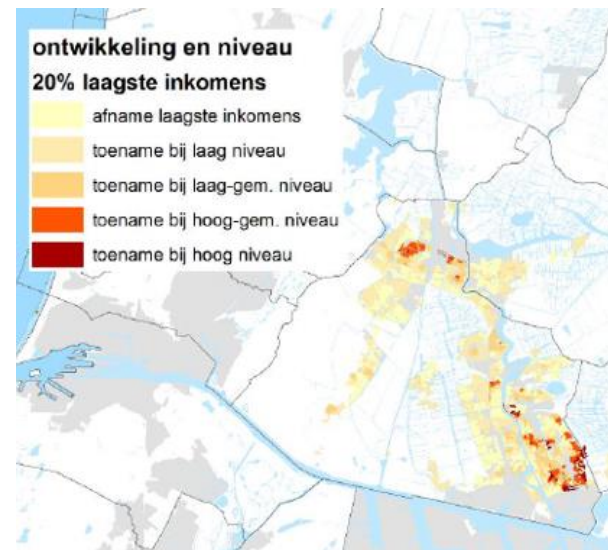

Fig. 14.4 Procentpuntverandering in het aandeel huishoudens met een laag inkomen (tot de huurtoeslaggrens) tussen 2005 en 2015²⁵

Toelichting: de linkerkaart laat zien hoe het aandeel huishoudens met lage inkomens zich over de periode 2005-2015 heeft ontwikkeld, voor de regio en per deelgebiedje. In **blauwe** gebiedjes is het aandeel lage inkomens gedaald en in **rode** gebiedjes gestegen.

Conclusie is dat grofweg binnen de A10 het % lage inkomens afneemt en in veel gebieden daarbuiten juist toe, inclusief in grote delen van Zaanstad. Wetenschapper Hochstenbach noemt dit “suburbanisatie van armoede”.

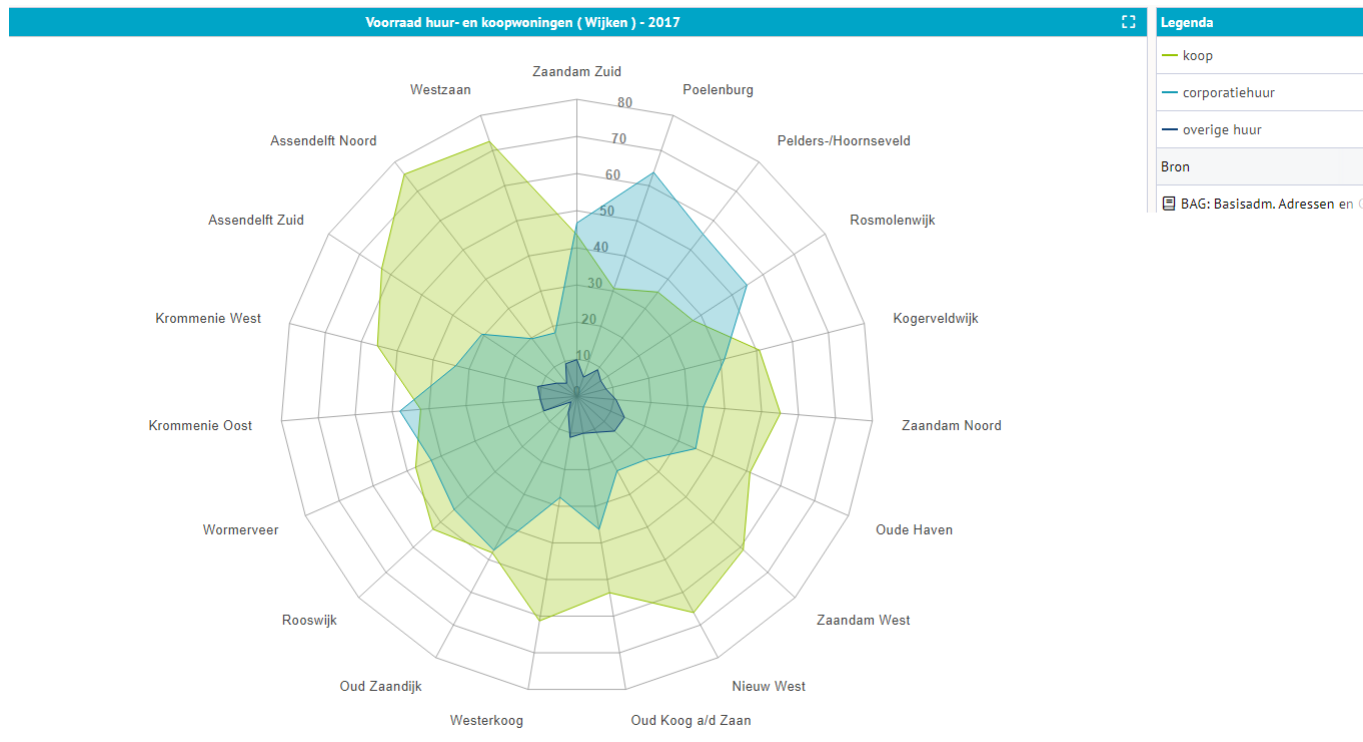
De rechterkaart zoomt in op Zaanstad en laat zien dat toename van lage inkomens zich concentreert in een aantal gebieden met toch al veel lage inkomens, over de periode 2012-2018. Dat zijn de **rodere** gebieden waar veel corporatiewoningen staan.

Percentages huur- en koopwoningen per wijk: duidelijke verschillen en veel “ongemengde” wijken.

Toelichting: de grafiek laat per wijk het aandeel (%) van verschillende soorten woningen zien: corporatiehuur, koopwoningen en overige huur. Dat laat iets zien over de mate van “menging” van verschillende soorten woningen in de Zaanse wijken.

Als voorbeeld: Poelenburg kent het grootste aandeel corporatiewoningen (de lichtblauwe lijn) en het kleinste aandeel koopwoningen (de groene lijn). Assendelft Noord is het andere uiterste: het grootste aandeel koopwoningen en het kleinste aandeel corporatiewoningen, op Westzaan na.

Rapportcijfer woonomgeving: in een aantal wijken ondergemiddeld

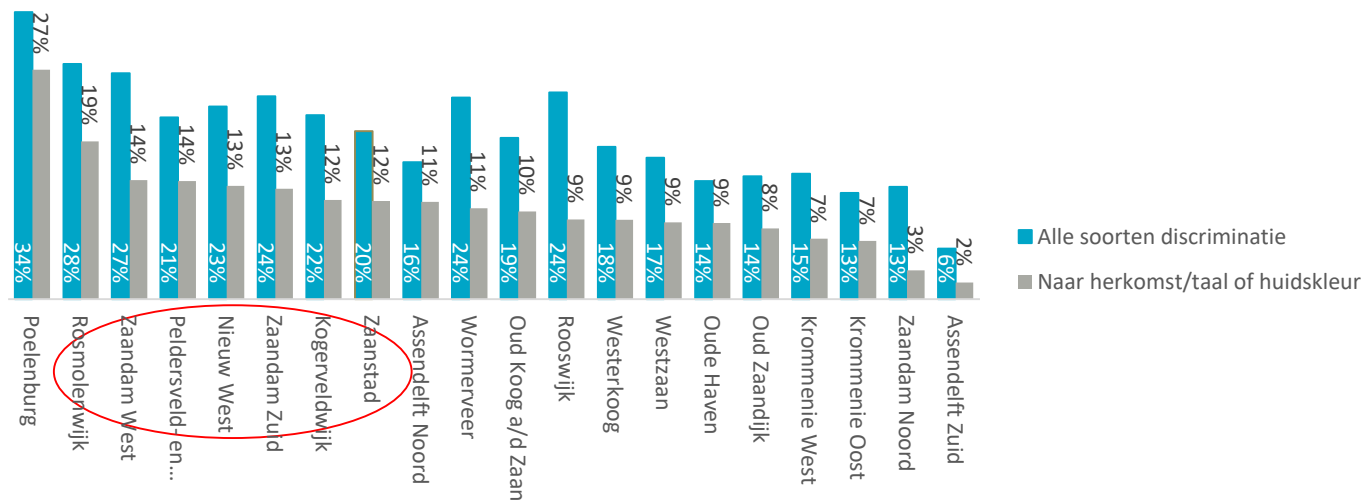
rapportcijfer woonomgeving, 2020

Context: met woonomgeving wordt niet de eigen woning bedoeld, maar de omgeving waarin mensen wonen.

Ervaren discriminatie: in een aantal wijken bovengemiddeld

% inwoners dat zich wel eens gediscrimineerd voelt, 2020

Toelichting: ervaren discriminatie naar herkomst, taal of huidskleur komt het meeste voor en is apart zichtbaar gemaakt. De volgorde van de wijken in de grafiek is hierop gebaseerd.

Leeftijdscdiscriminatie komt naar voren in wat andere wijken dan waar vooral discriminatie naar herkomst/taal/huidskleur wordt ervaren: Wormerveer, Rooswijk en Oud Zandijk.

Verstedelijking

Samenvatting (1/2)

Wonen

- Zaanstad is gestegen op de woonaantrekkelijkheidsindex van Atlas voor Gemeenten
- Funderingsherstel is een grote opgave
- In Zaandam Oost veel corporatiehuur
- Merendeel inwoners is tevreden over de woning en de staat van onderhoud, in Poelenburg en Pelders/Hoornseveld is de ontevredenheid groter
- Aandeel koopwoningen en WOZ-waarde stijgen
- Aan de vooravond van versnelling woningbouw, zichtbaar in vergunningen en plannen
- In woningbouwplannen relatief veel sociale huur en duurdere koop, plannen verschillen sterk per wijk
- Druk op de woningmarkt is groot in de Randstad, ook in Zaanstad

Ruimtelijke kwaliteit en openbare ruimte

- Tevredenheid over groenvoorzieningen is op enkele uitschieters na overal even hoog
- Het wordt drukker in de stad, ook de parkeerdruk neemt toe. De ontevredenheid daarover neemt toe met de drukte
- Meldingen openbare ruimte verschillen per wijk, relatief veel in Kogerveld- en Rosmolenwijk

Samenvatting (2/2)

Mobiliteit

- De auto wordt het meest gebruikt voor reizen (ook woon-werkverkeer), de fiets staat op nummer twee
- Het gebruik van verschillende manieren van vervoer is vergelijkbaar met de MRA zonder Amsterdam. Er bestaan wel flinke verschillen per wijk
- Zaanstad heeft een sterke woon-werk pendelrelatie met Amsterdam, vooral uitgaand verkeer. Inkomende pendel komt vooral het noorden

Landschap en verstedelijking

- Verstedelijking heeft tot nu toe niet veel effect op het gebruik van het landschap
- Zaanstad kent vier meer landschappelijke gebieden (polders) met drie belangrijke opgaven: klimaat, stikstof en biodiversiteit
- Stikstof kent drie belangrijke bronnen: wegverkeer, industrie en landbouw
- Wegverkeer is hiervan de grootste en dalende, stikstof uit de overige bronnen neemt beperkt of niet af

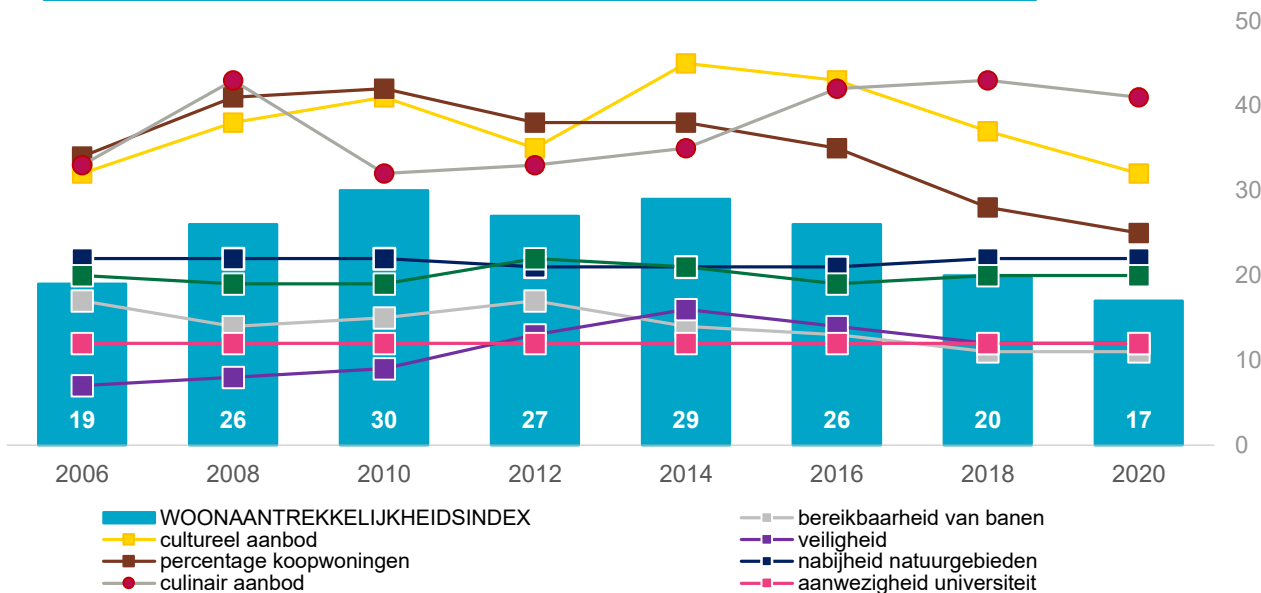
Verstedelijking en andere opgaven

De belangrijkste relaties van Verstedelijking met andere opgaven zijn:

- **Opgave gezondheid** → de kwaliteit van de fysieke leefomgeving: verdichting, bevolkingsdichtheid, actieve mobiliteit, beschikbaarheid groen
- **Opgave veiligheid** → de kwaliteit van de sociale leefomgeving: sociale cohesie, sociale contacten, ervaren veiligheid, objectieve veiligheid, verkeersveiligheid
- **Opgave duurzaamheid** → klimaatadaptatie: duurzame mobiliteit, verduurzaming wonen, groenvoorzieningen, hittestress, waterberging
- **Opgave economie** → inkomensverdeling irt toegankelijkheid woningvoorraad; bereikbaarheid banen, banengroei, bereikbaarheid potentiële arbeidsmarkt
- **Opgave kansengelijkheid**: → toegankelijkheid van de woningvoorraad, gemengde wijken, voorzieningen

De woonaantrekkelijkheid van Zaanstad is na 2014 verbeterd. Zaanstad staat op de 17^e plaats op de lijst van van de 50 grootste gemeenten.

Vanaf 2010 stijgt Zaanstad op de index van de woonaantrekkelijkheid.
Hoe lager het cijfer (in 2020 staat Zaanstad op plaats 17), hoe beter de (relatieve) positie.

50

De stijging op deze index houdt verband met de toename van het aandeel koopwoningen, bereikbare banen en het culinair aanbod. In verband met de verdergaande verstedelijking kunnen andere aspecten meer onder druk komen te staan: veiligheid, nabijheid natuurgebieden. Deze kennen nu nog een stabiele score.

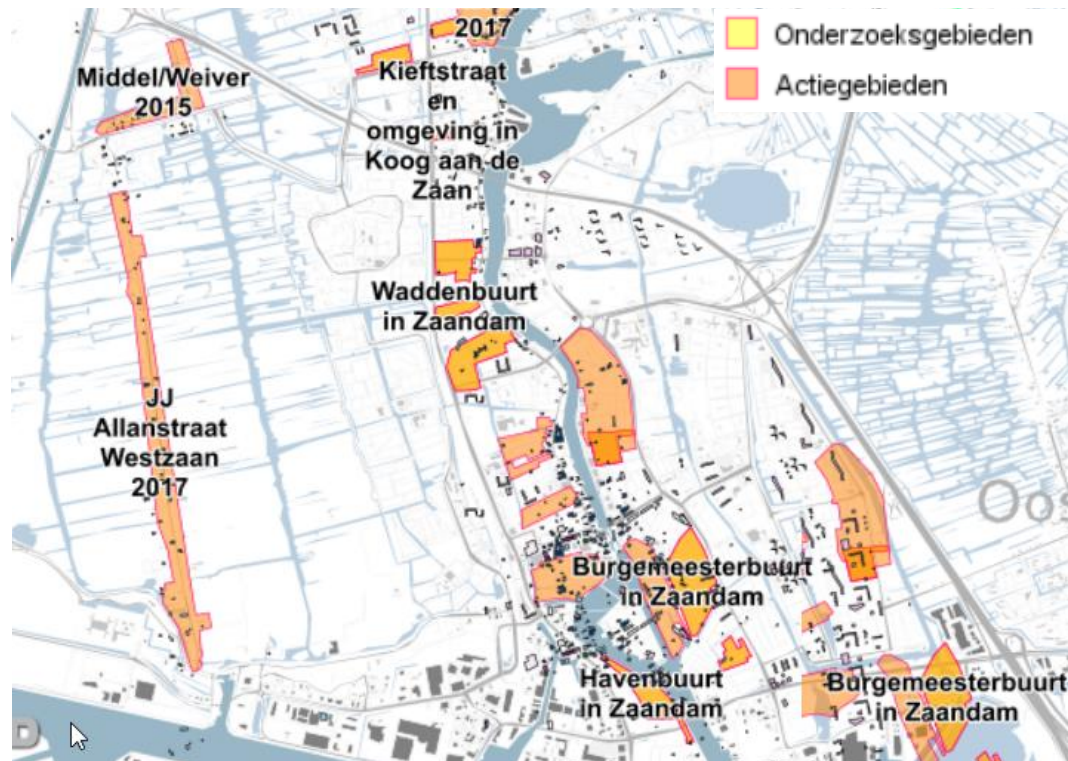
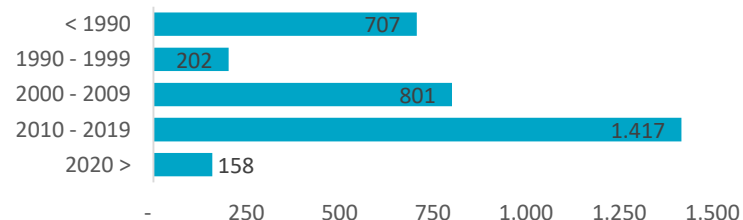
Voor leefbaarheid in relatie tot de verstedelijking moet het voorzieningenniveau op peil blijven. Daarmee blijft ook de woonaantrekkelijkheid van Zaanstad op peil. Volgens de cijfers van de Atlas is het Zaanstad de laatste jaren gelukt te stijgen op de index.

Grote opgave funderingsherstel

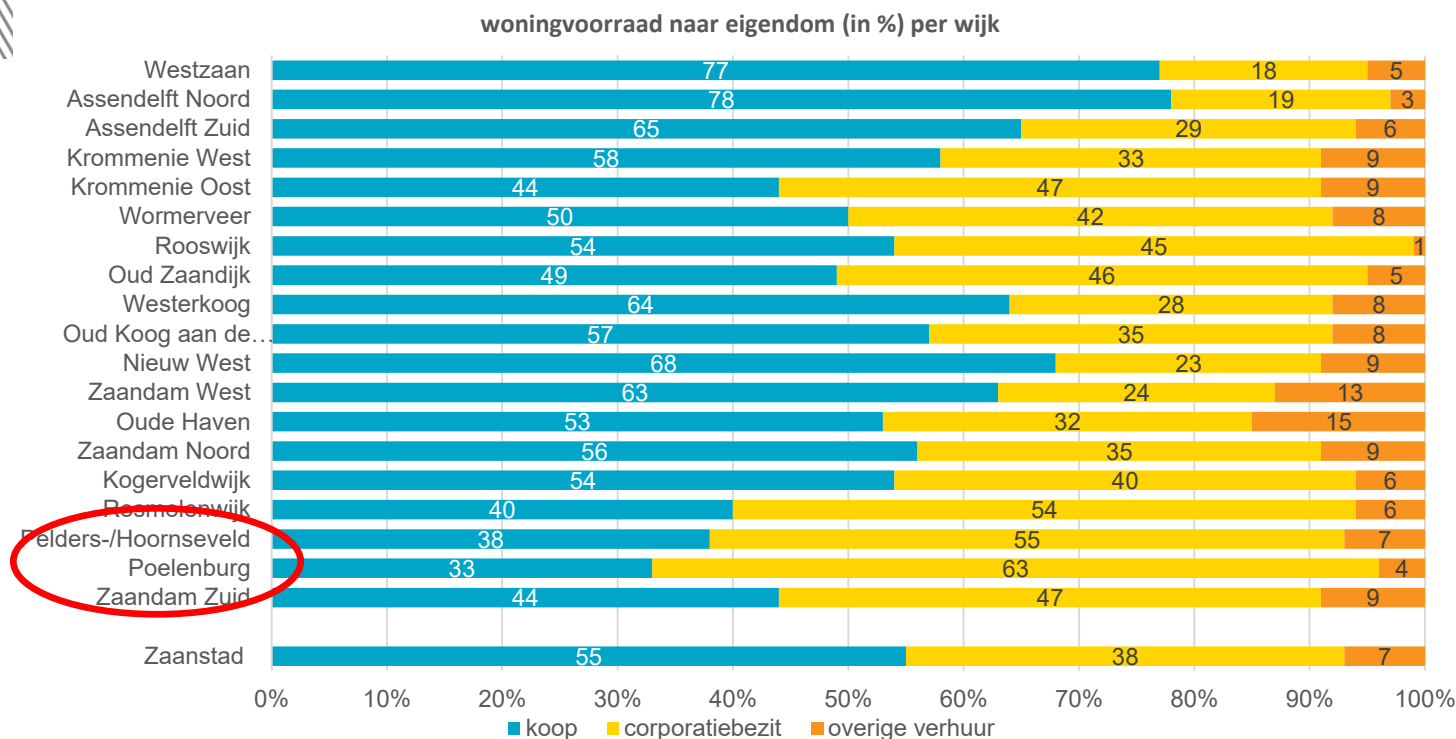
Gemiddeld 100 à 150 woningen worden per jaar hersteld. Kosten zijn 40.000 - 60.000 per woning. De verantwoordelijkheid ligt bij de eigenaar (er is subsidie voor funderingsonderzoek beschikbaar). Pm. In 2021 wordt uitgegaan van een bouwjaarklasse; informatie volgt nog. Onderstaande cijfers zijn voorlopig.

	tot 1945	1945-1970
	gefundeerd op grenen palen	risico op aantasting houten fundering
particuliere woningen	8.700	7.500
corporatewoningen	2.100	10.600
voor 1/3e is binnen 10 jaar herstel nodig		

geheel herstelde funderingen in Zaanstad (vanaf 1970)

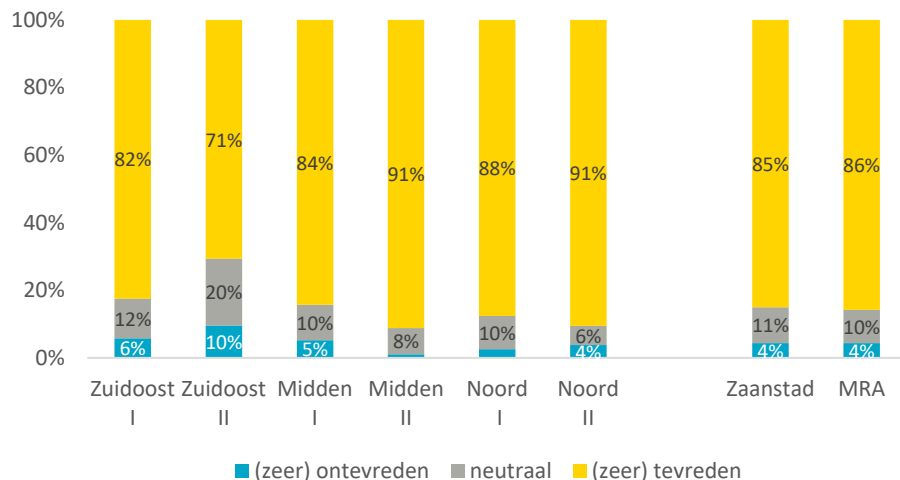
Woningen in Zaanadam Zuidoost zijn voor het grootste deel huurwoningen en in het bezit van de corporaties

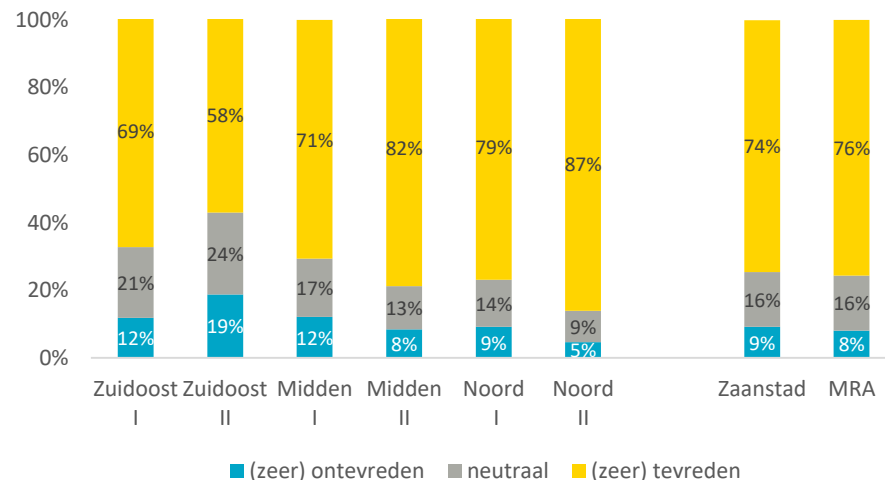
Merendeel van de inwoners is tevreden over de woning en over de staat van het onderhoud van de woning. In gebiedsdeel Zuidoost II is men vaker ontevreden.

Zaanstad is hierin vergelijkbaar met de Metropoolregio Amsterdam. Binnen Zaanstad zijn inwoners uit Zuidoost II (Poelenburg en Pelders-/Hoorneveld) minder vaak tevreden over de woning. In de stadsdelen Zuidoost I en II is de tevredenheid over het onderhoud van de woning minder groot.

(on)tevreden inwoners over de woning

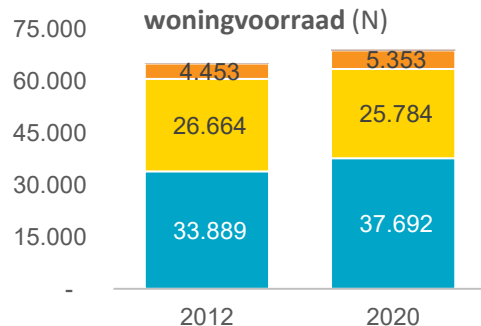

oordeel inwoners over staat van onderhoud woning

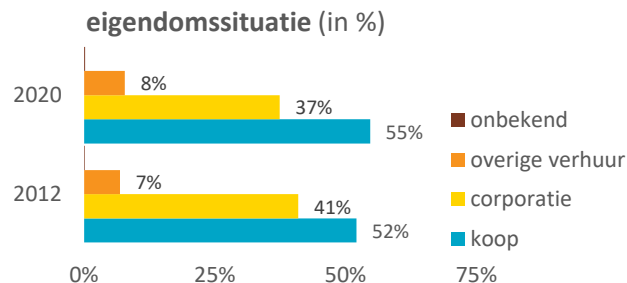

Zuidoost I	ZdmZd, Rosm, Kveld	Midden II	NwWst, Wkoog, Rswijk
Zuidoost II	Pburg, Phveld	Noord I	Wvr, K'oost, K'west, W'zaan
Midden I	ZdmNrd, OH, ZdmWst, OudKadZ, OudZdk	Noord II	Asd Zd, Asd Nrd

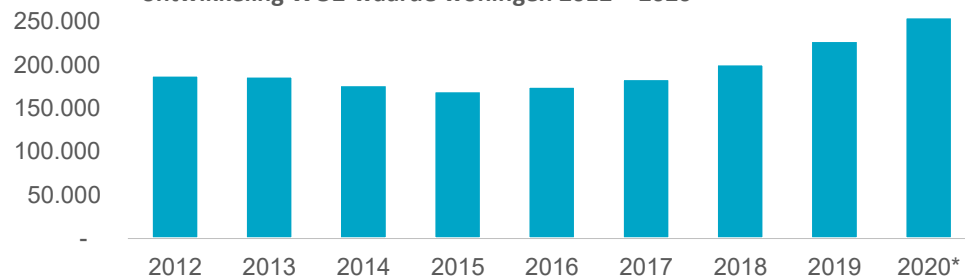
Het aandeel koopwoningen in Zaanstad neemt toe. De WOZ-waarde stijgt na 2015 (net als elders in de regio).

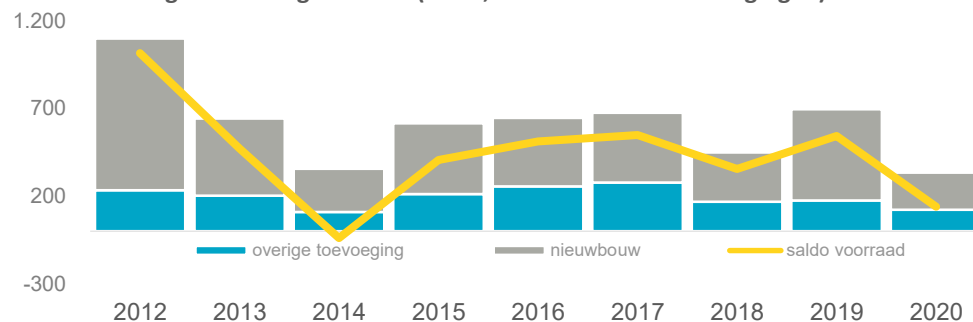
NB. In 2014 is het aantal onttrekkingen aan de woningvoorraad groter dan het aantal nieuwbouwwoningen en overige toevoegingen.

ontwikkeling WOZ-waarde woningen 2012 – 2020

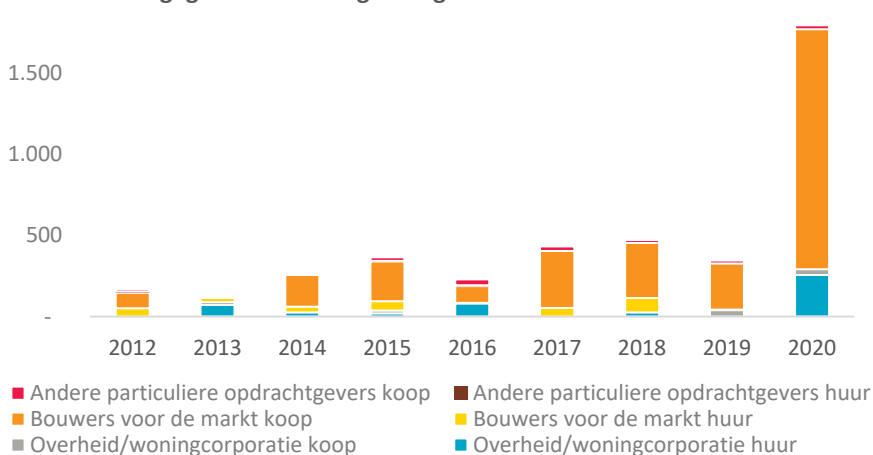

groei woningvoorraad (saldo, nieuwbouw en toevoegingen) 2012-2020

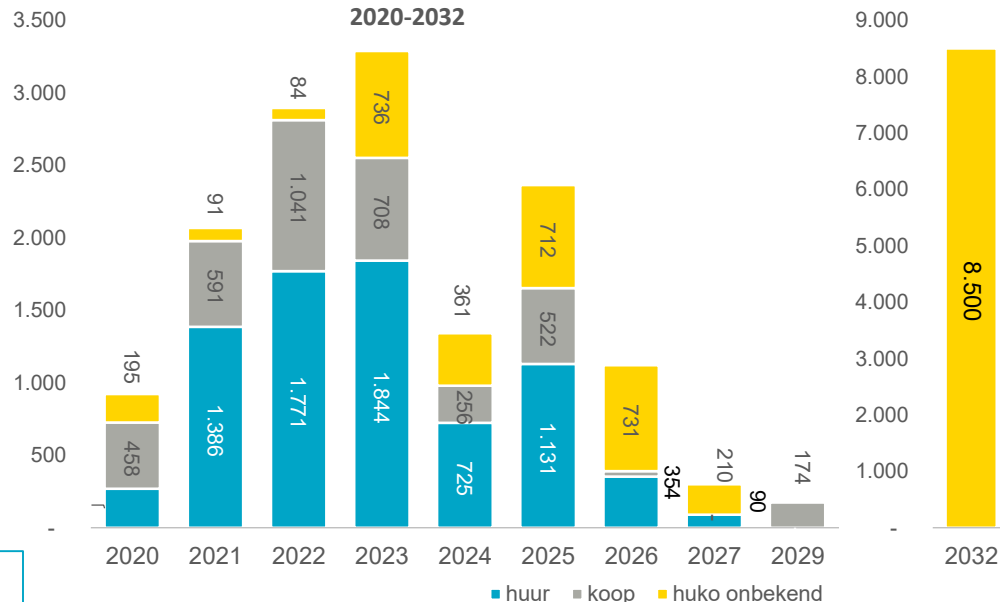
Versnelling van de woningbouw vanaf 2020: piek in vergunningen, toename van plannen. Het merendeel is voor koopwoningen, klein deel voor corporatiehuurwoningen.

afgegeven bouwvergunningen* 2012-2020

*De bouwvergunning wordt afgegeven door de gemeente en is getoetst aan het bestemmingsplan, Bouwbesluit, lokale Bouwverordening en de redelijke eisen van welstand. Een vergunning kan voor één of meer gebouwen tegelijk afgegeven worden. Sinds 1 oktober 2010 gaat het om 'meeromvattende omgevingsvergunning met activiteit bouwen'.

woningbouwplanning naar eigendom en start bouwjaar
2020-2032

Disclaimer: de planontwikkeling na 2023 is nog vrij onzeker. De prognose kent ook elke keer een 'boeggolf': plannen schuiven vaak door.

Betaalbaarheid: grote diversiteit in de plannen. Van de huursector is 49% bestemd voor sociale huur. Van de koop is 45% in het duurdere segment (veel nog onbekend)

woningbouwplannen Zaanstad (tot 2040)

	huur	koop	nog onbekend	totaal
N	7.826	4.470	11.692	23.988
in %	33%	19%	49%	100%

huurwoningen (7.429)

huurklasse 0 (<432,51) | 1%

huurklasse 1 (432,51-737) 49%

huurklasse 2 (737-971) 15%

huurklasse 3 (>971) 22%

huurklasse onbekend 13%

koopwoningen (3.958)

koopklasse 1 (<185.000) 5%

koopklasse 2 (<185.000-... 6%

koopklasse 3 (<215.000-... 12%

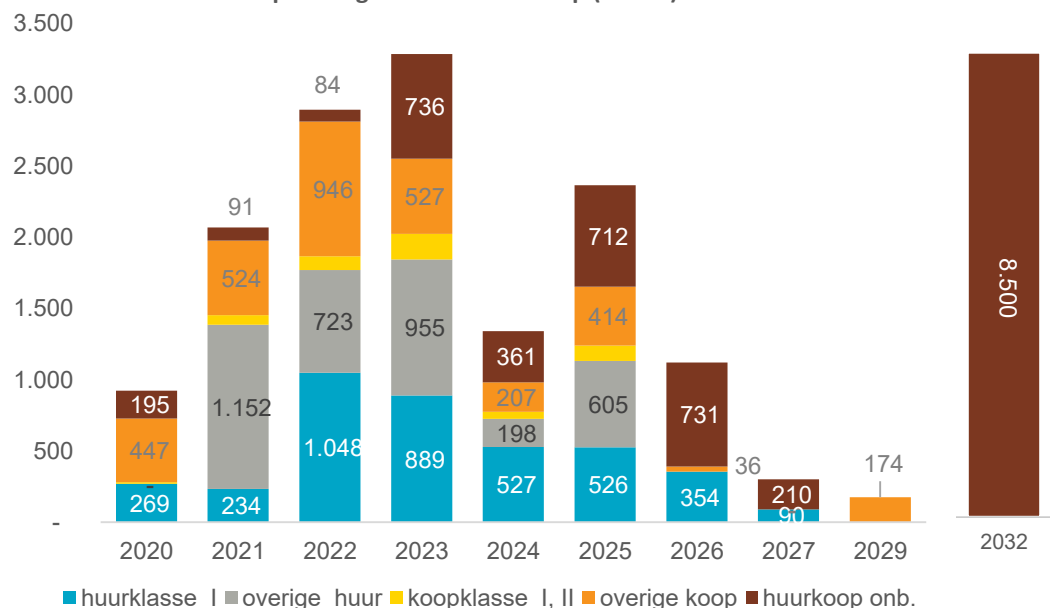
koopklasse 4 (<285.000-... 11%

koopklasse 5 (>350.000) 45%

koopklasse onbekend 21%

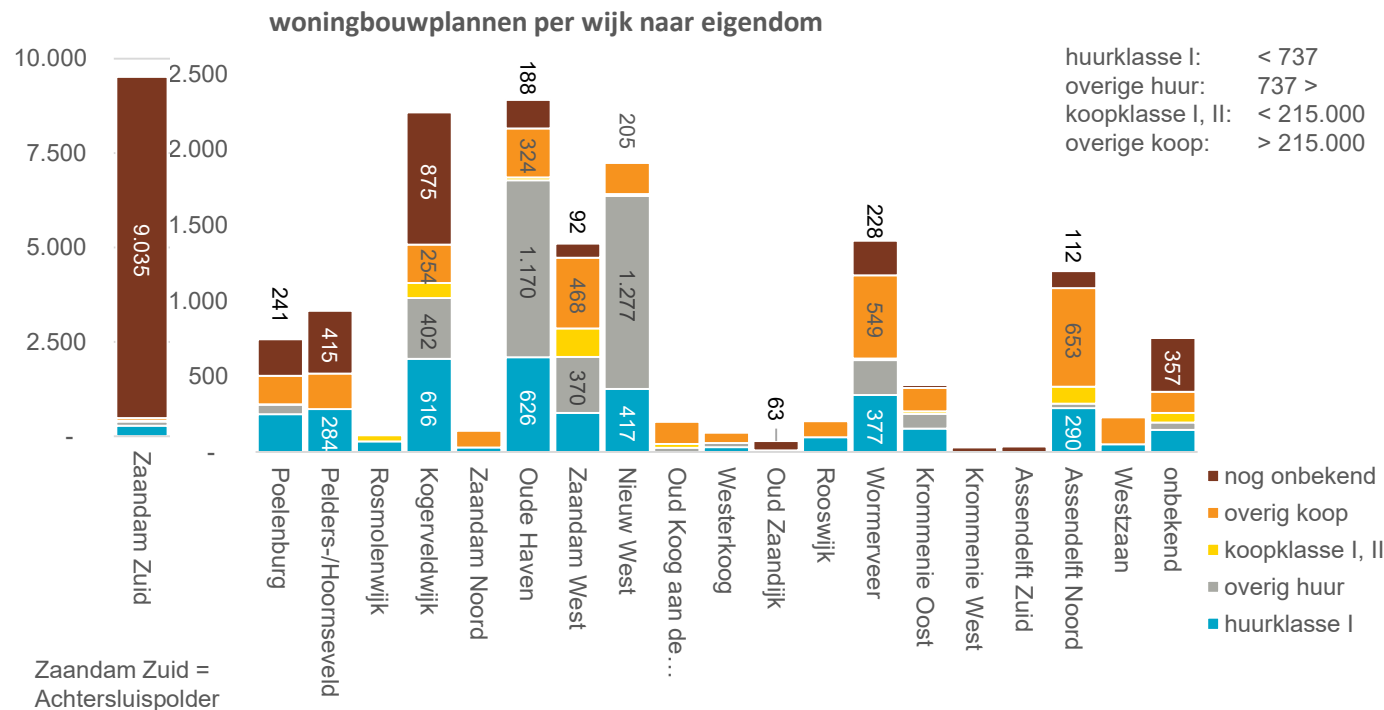
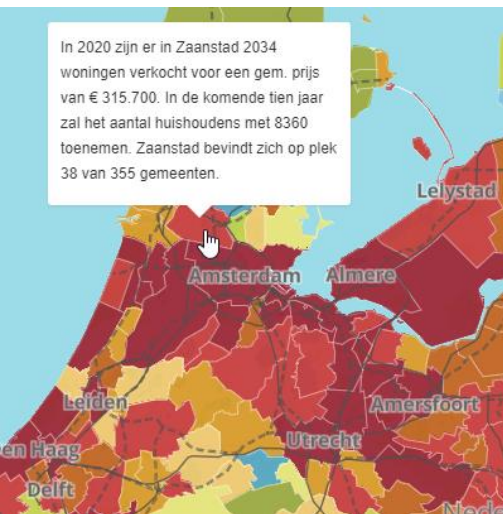
0% 10% 20% 30% 40% 50% 60%

planning naar huur- en koop (aantal)

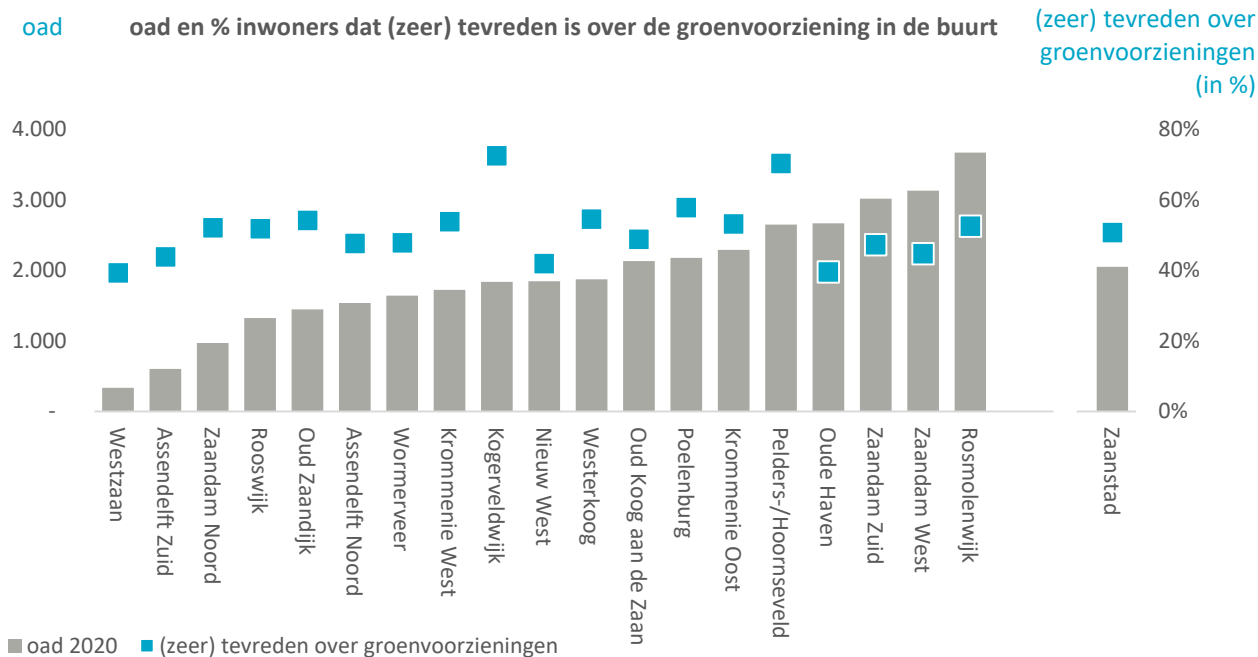

Binnen de huursector wordt de komende jaren ook relatief veel toegevoegd in het duurdere huursegment.

Druk op de woningmarkt in de Randstad is groot, ook in Zaanstad. Woningbouwplannen in Zaanstad verschillen sterk per wijk.

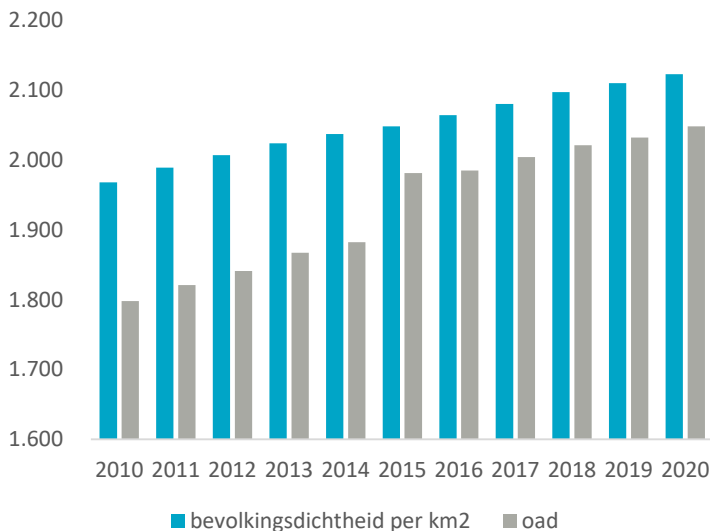
De mate van tevredenheid over groenvoorzieningen is op enkele uitschieters na overal even hoog; met de mate van verstedelijking (oad) ligt geen duidelijke relatie

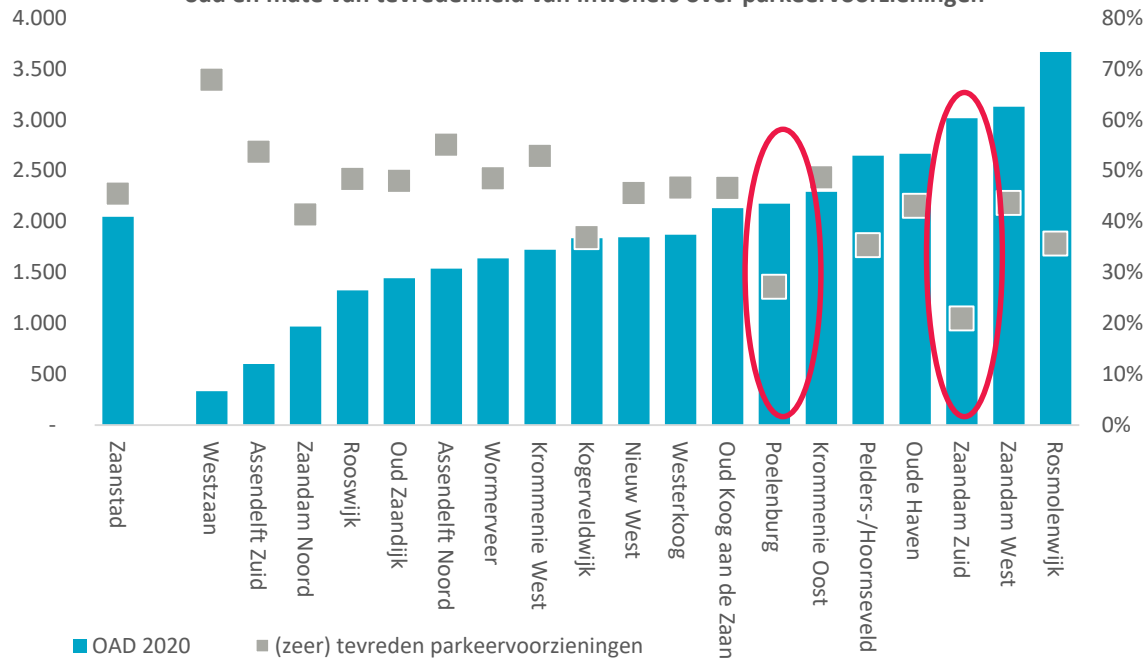
omgevingsadressendichtheid (oad)
het aantal adressen binnen een
cirkel van één kilometer rond
één adres.

Het wordt drukker in de stad. Ook de parkeerdruk neemt toe. Hoe hoger de adressendichtheid, hoe lager het % tevreden inwoners over parkeervoorzieningen.

oed en bevolkingsdichtheid per km², 2010 - 2020

oed en mate van tevredenheid van inwoners over parkeervoorzieningen

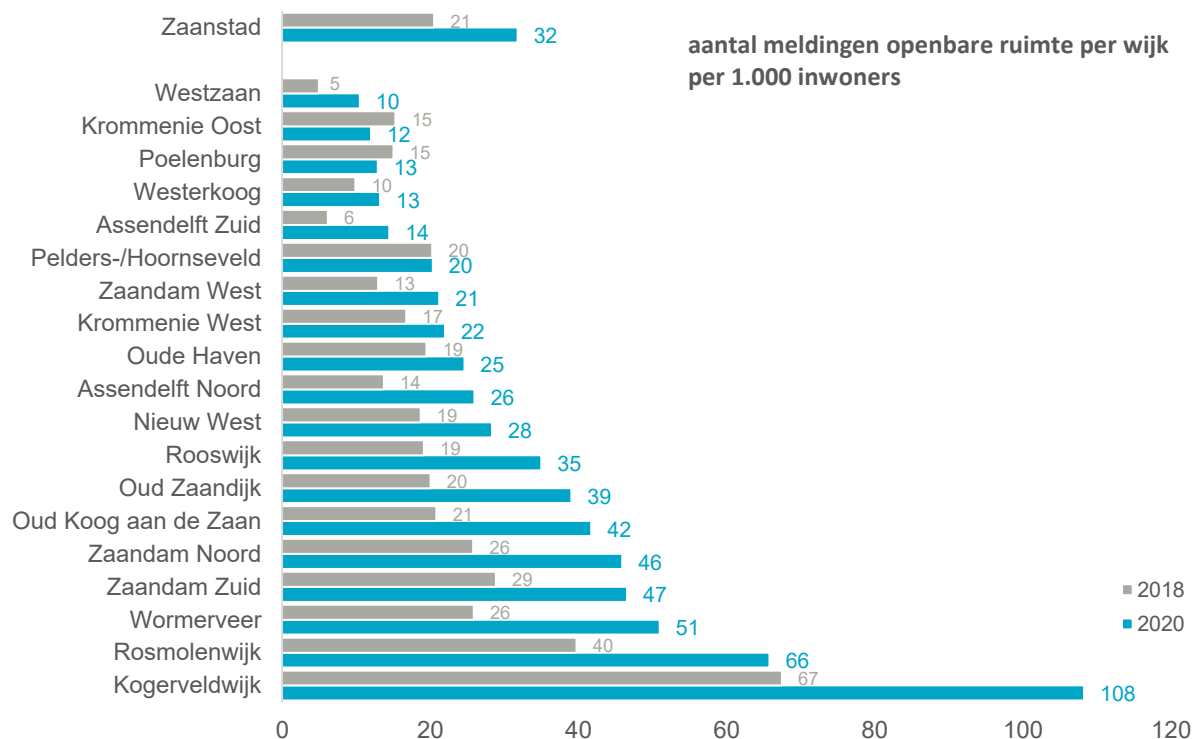
omgevingsadressendichtheid (oed)
het aantal adressen binnen een
cirkel van één kilometer rond
één adres.

Veel meldingen over openbare ruimte in Kogerveldwijk en Rosmolenwijk. Stijging meldingen 2020 hangt samen met nieuwe manier van 'slim melden'

Het betreft het aantal meldingen van dumpingen, huisvuilzakken en grofvuil. Bewoners kunnen via de website van de gemeente Zaanstad melding doen van zaken die de openbare ruimte betreffen.

Sinds 2020 gebeurt dit vooral digitaal ('slim melden') en kunnen bewoners op een locatie op de kaart van Zaanstad aangeven waar de melding betrekking op heeft (zaak). In 2020 is over heel Zaanstad een stijging te zien, die voor een groot deel te verklaren is uit de vernieuwde manier van het melden.

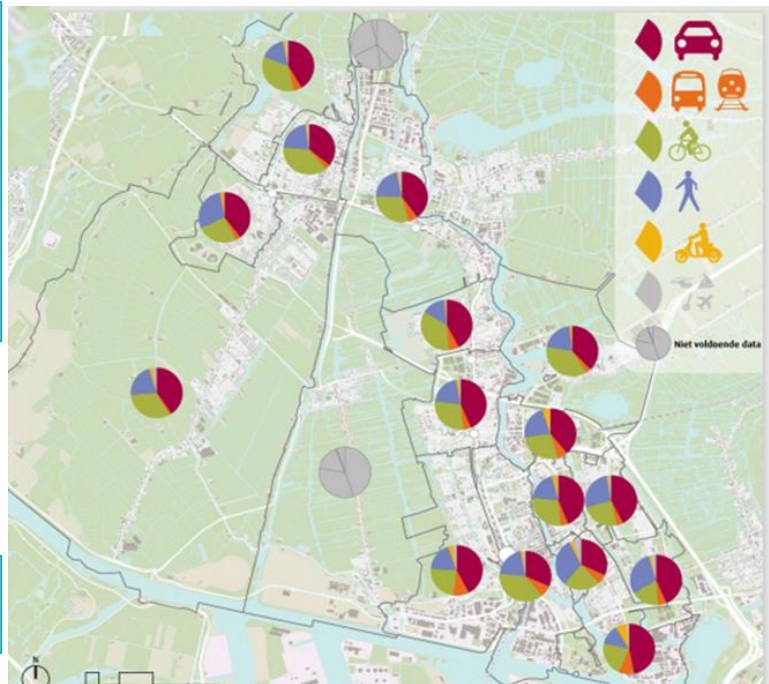
Het wel of niet melden van een zaak is gerelateerd aan de meldingsbereidheid en betrokkenheid. In Kogerveldwijk zijn in 2020 verreweg de meeste meldingen gedaan. In 2018 was dit ook het geval.

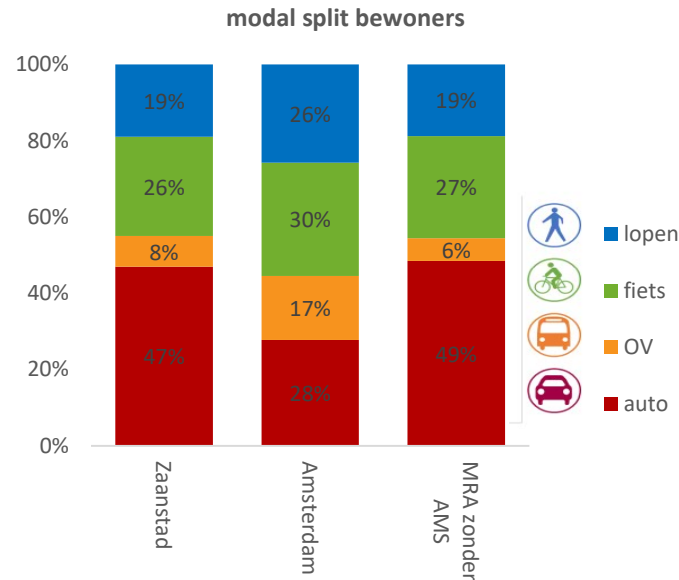
Modal split: de auto op nummer 1, de fiets op nummer 2.

Autobezit is het kleinst in centrumgebieden; fietsgebruik wisselt sterk.

Het fietsaandeel wisselt sterk per wijk: in de wijken van Zaanadam Zuidoost en Assendelft is het aandeel laag. Vooral Poelenburg kent een laag fietsaandeel. In deze wijk én in Oude Haven (centrum) en Assendelft Zuid is het aandeel 'lopen' groot. Het aandeel auto's is het laagst in het centrum van Zaanadam.

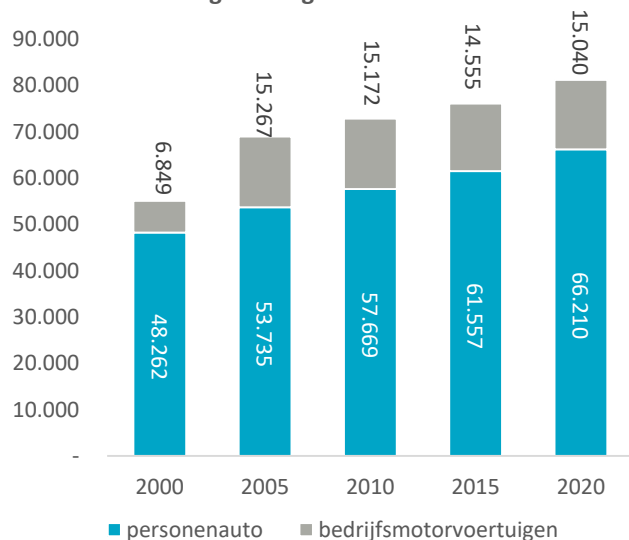
De modal split in Zaanstad is vergelijkbaar met de gemiddelde modal split in de MRA zonder Amsterdam.

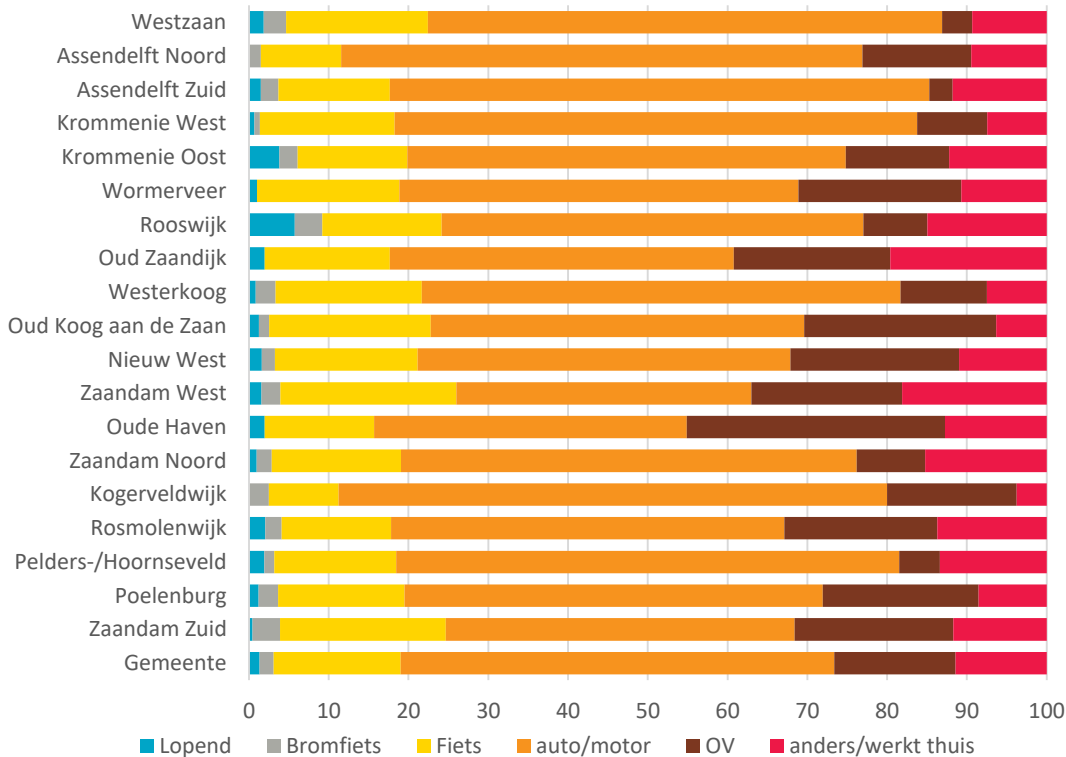
In de meeste wijken wordt de auto gebruikt voor woonwerk-verkeer

gebruikt vervoermiddel woon-werkverkeer (2020)

wegvoertuigen 2000 - 2020

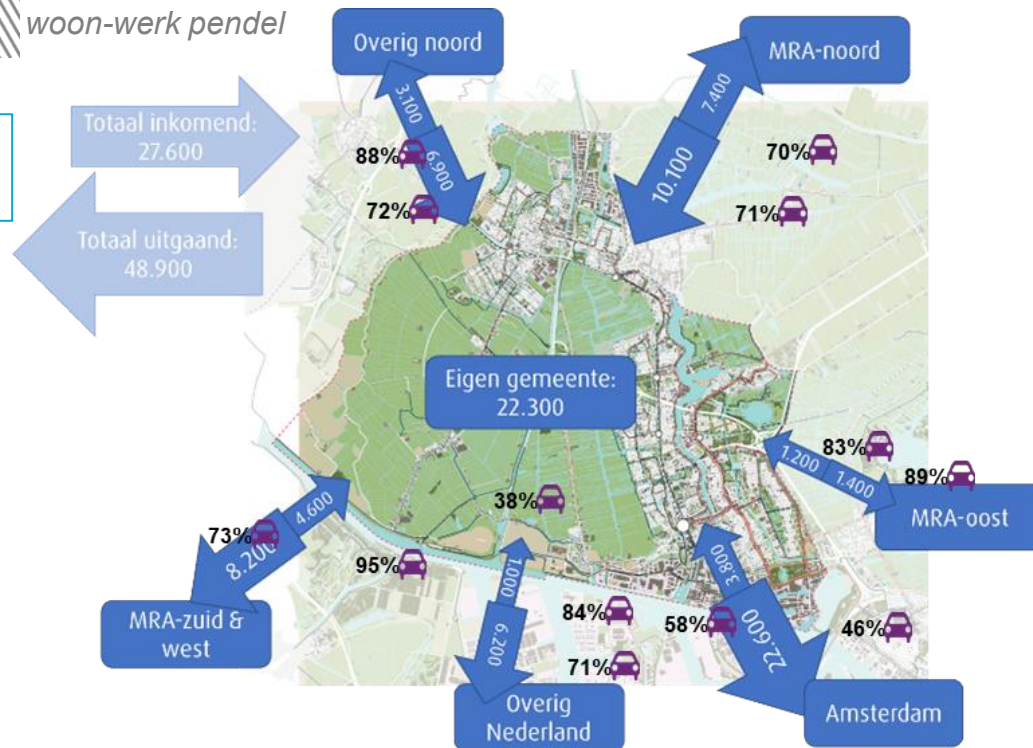
Ondanks het Corona-jaar is de verdeling van de verkeersmodaliteiten redelijk vergelijkbaar met voorgaande jaren.

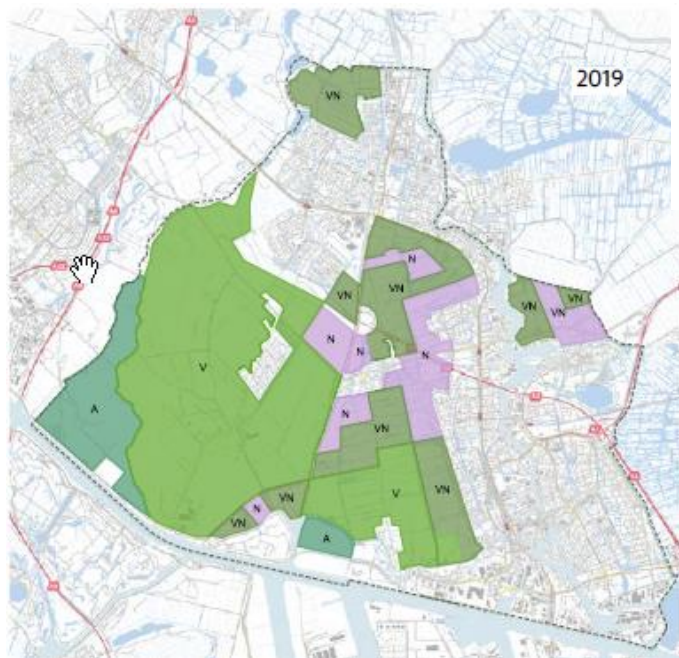
Zaanstad heeft sterke pendelrelatie met Amsterdam. Vanuit MRA-Noord en overig NH pendel náár Zaanstad. Binnen Zaanstad ook veel pendel.

woon-werk pendel

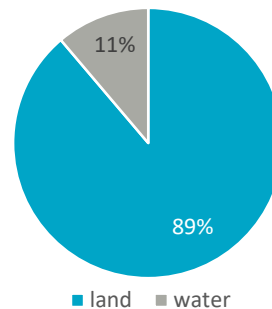
Meer uitgaande pendel op het zuiden gericht; inkomende pendel komt vooral vanuit het noorden.

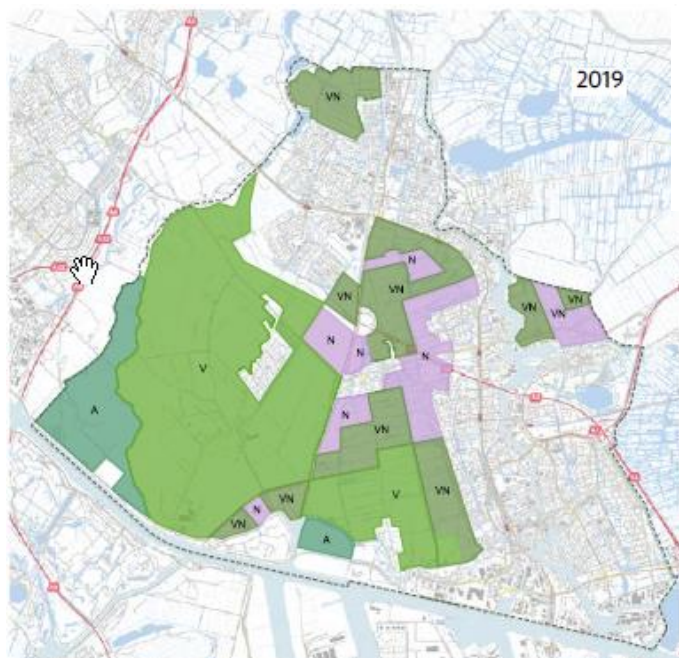
Landschap: grootste deel wordt gebruikt voor veeteelt

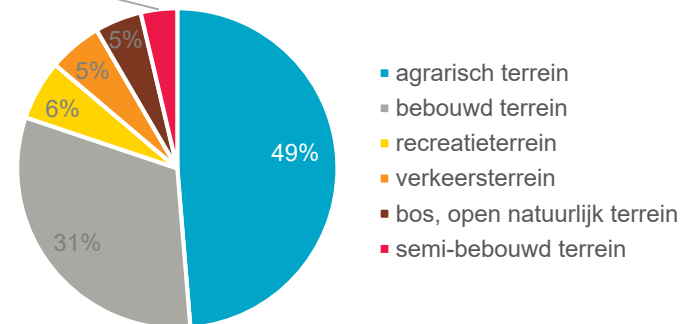
verdeling oppervlakte land en water

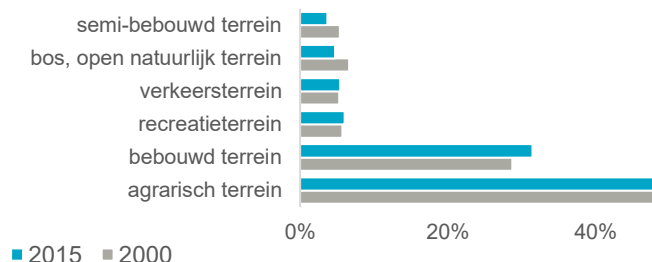
Verstedelijking heeft tot nu toe niet veel effect op het gebruik van het landschap

4% bodemgebruik Zaanstad, 2015

ontwikkeling bodemgebruik Zaanstad 2000 - 2015

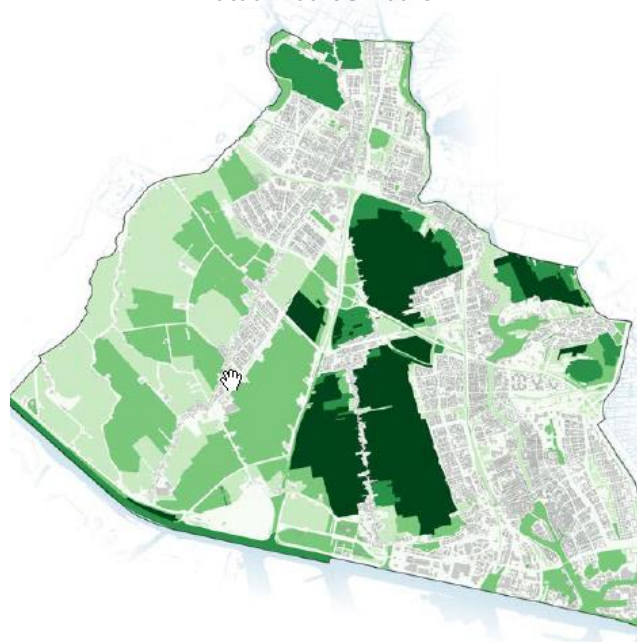

Landschap en verstedelijking: vier gebieden met drie belangrijke opgaven

Natura 2000: blauwe gebieden zijn gevoelig voor stikstofdepositie

natuurwaardenkaart

vier gebieden:
Polder Westzaan
Polder Assendelft
Krommenie/Woudpolder
Kalverpolder

drie opgaven:
klimaatopgave
stikstof
biodiversiteit

Bronnen van stikstof: wegverkeer, industrie, landbouw

Industrie

- Uitstoot bijdrage - klein
- Uitstoot bijdrage - middel
- Uitstoot bijdrage - groot

Wegverkeer

- Rijkswegen
- Provinciale wegen

Scheepvaart

- Scheepvaart routes

Agrarische sector

- Agrarisch gebruikspcelen
(Agrarisch Areaal Nederland)

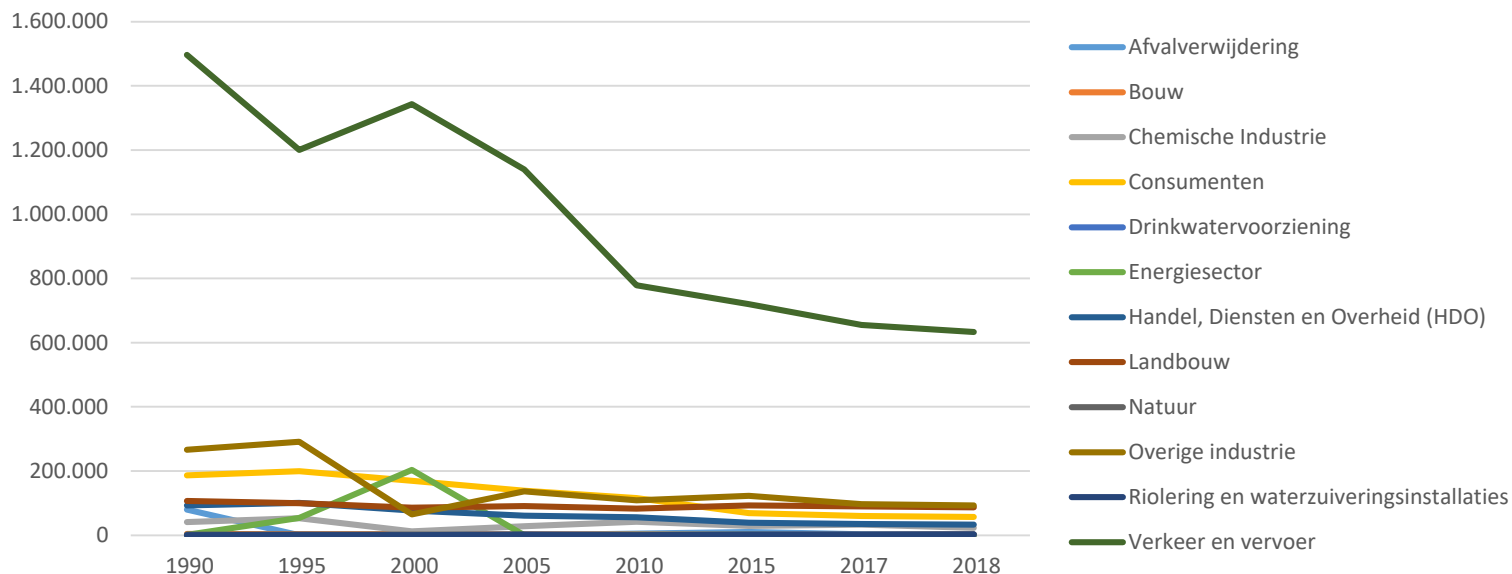
Bestaande woningbouw

- Stedelijk gebied
- Stikstofgevoelige
Natura 2000 gebieden

Verreweg de belangrijkste bron van stikstof is verkeer en vervoer, de uitstoot daarvan is sinds 1990 meer dan gehalveerd

uitstoot stikstof naar bron, Zaanstad, 1990-2018

Duurzaamheid

Samenvatting (1/2)

Algemene bevindingen

- Emissies broeikasgassen Zaanstad dalen maar nog forse inspanning nodig om doel 2040 te halen, vooral bij industrie

Energietransitie

- Energiegebruik Zaanstad daalt met ongeveer 1,1 procentpunt per jaar, geen daling bij verkeer en landbouw
- Aandeel hernieuwbare elektriciteit is nog beperkt, Zaanstad loopt achter bij Nederland. Wel groei en dan met name in zonnestroom
- Energiegebruik per woning daalt: nieuwbouw is veelal energiezuinig, uitdaging vooral in bestaande bouw
- Woningen in Zaanstad hebben relatief vaker een slechtere energielabel dan in Nederland, dat maakt de uitdaging groter
- Energie-armoede: betaalbaarheid van de energierekening en/of investeren in verduurzaming is voor een deel van Zaanse huishoudens een probleem.
- Gunstig is dat de startwijken voor aardgasvrije energievoorziening voor een groot deel overlappen met de wijken waar energie-armoede vooral een probleem is
- Duurzame mobiliteit in Zaanstad stijgt, maar het aandeel is nog beperkt, Nederland gaat harder

Samenvatting (2/2)

Circulariteit

- De hoeveelheid huishoudelijk afval neemt af, maar landelijke doelstelling is niet gehaald, ook meer afval per inwoner in Zaanstad dan landelijk
- Merendeel van afval in de regio is industrieel, huishoudelijk afval heeft een beperkt aandeel in totale afvalstroom
- Het aandeel bedrijven in de circulaire sector is (geschat) nog beperkt

Klimaatadaptatie

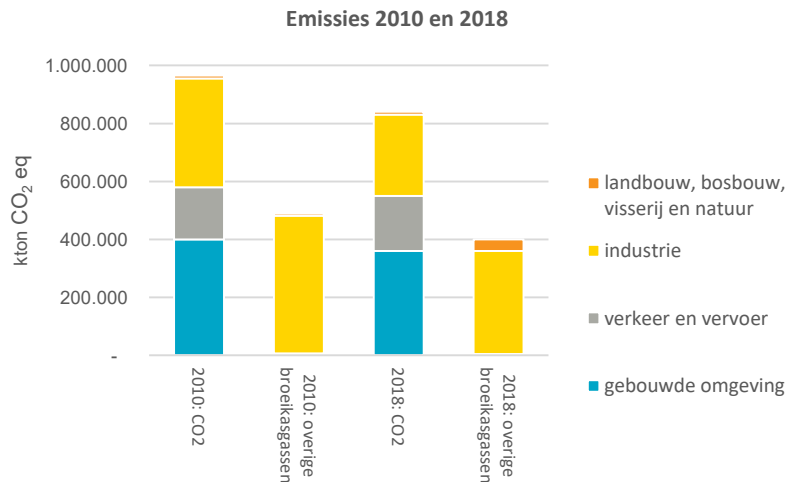
- Gaat over omgaan met het weer: toenemende wateroverlast, meer kansen op droogte, hitte en overstromingen
- Risico's zijn in kaart gebracht en verschillen per soort weer
- Analyses wijzen op een aantal oplossingsrichtingen: afstroming en berging van water, realisatie van koele plekken, “ontstening” en vergroten oppervlakte boomkronen

Duurzaamheid en andere opgaven

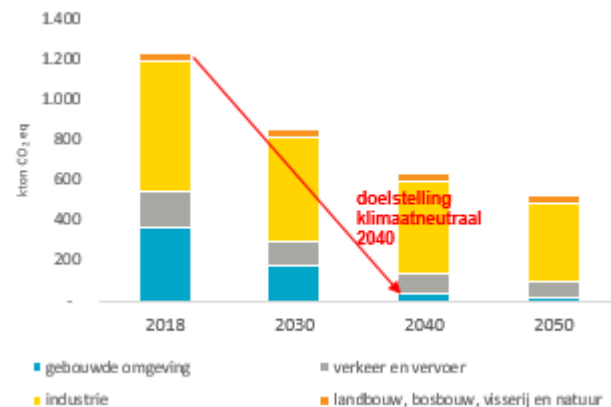
De belangrijkste relaties van Duurzaamheid met andere opgaven zijn:

- **Opgave verstedelijking** → groei van de stad én tegelijkertijd terugdringen uitstoot broeikasgassen & energiegebruik, aardgasvrije woningen en bedrijven, duurzame mobiliteit, klimaatadaptatie, ruimtegebruik
- **Opgave veiligheid** → klimaatadaptatie gaat óók over veiligheid
- **Opgave kansenongelijkheid** → betaalbaarheid van de energietransitie verschilt per groep
- **Opgave economie** → industrie levert in Zaanstad een belangrijke bijdrage aan uitstoot broeikasgassen. Circulaire economie: sluiten van grondstoffenkringlopen en mogelijkheden voor “groene banen”
- **Opgave gezondheid**: → klimaatadaptatie gaat óók over gezondheid, uitstoot fijnstof

Emissies broeikasgassen Zaanstad: dalend maar nog forse inspanning nodig om doel 2040 te halen, vooral bij industrie

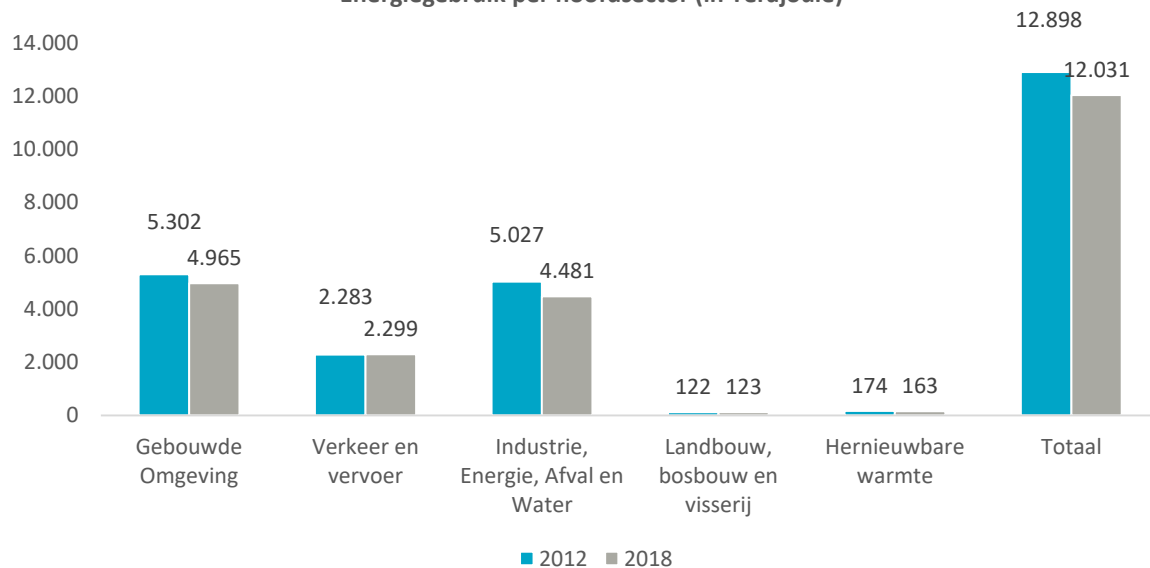
Verwachte ontwikkeling van de totale emissies op basis van een doorrekening van het Zaans Klimaatakkoord 2.0 door CE Delft

Context: de rechter grafiek bevat een doorrekening van beleid en ambities. Dit beleid is niet in alle gevallen al aangenomen of in uitvoering. Ook het slagen ervan staat nog niet vast. De maatregelen met de grootste invloed zijn de landelijke verduurzaming van elektriciteit, de uitvoering van de Transitievisie Warmte en de verduurzaming van de Zaanse industrie.

Energiegebruik Zaanstad (totaal) daalt met ongeveer 1,1 procentpunt per jaar, geen daling bij verkeer en landbouw

Energiegebruik per hoofdsector (in Terajoule)

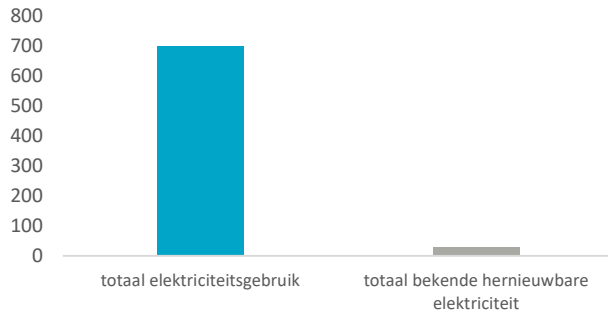

Context: het totale energiegebruik in heel Nederland steeg in dezelfde periode met ongeveer 0,2 procentpunt per jaar.

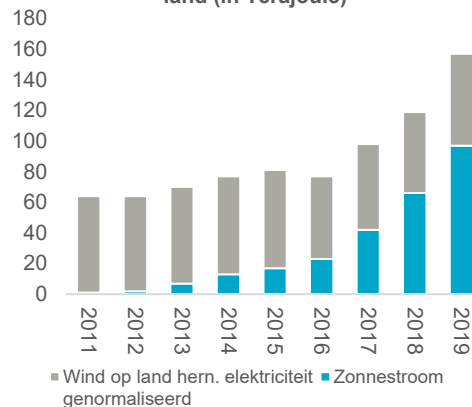
Aandeel hernieuwbare elektriciteit: nog beperkt, loopt achter bij Nederland. Wel groei en dan met name in zonnestroom.

Context: nationale doelstelling is 16% hernieuwbare elektriciteit in 2023 (Energieakkoord voor duurzame groei (SER, 2013). In Zaanstad is het percentage nu 4,9% en in heel Nederland 17,6%

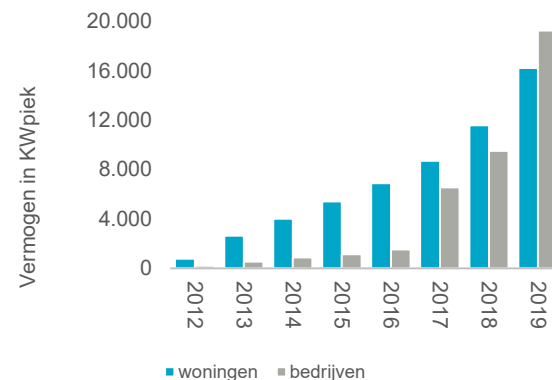
Elektriciteitsverbruik en hernieuwbare elektriciteit in Zaanstad in 2018

Zonnestroom en stroom uit wind op land (in Terajoule)

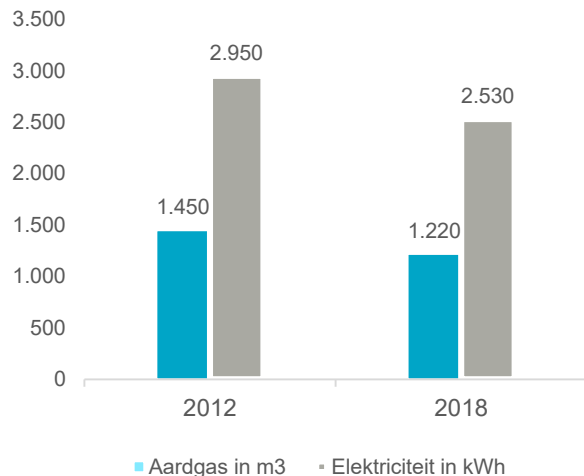

Vermogen geregistreerde zonnepanelen (in KWpiek)

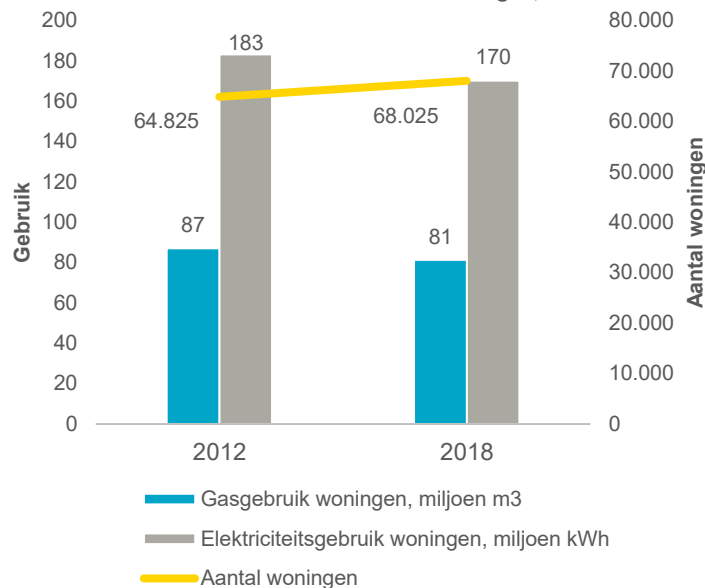

Energiegebruik per woning daalt met ongeveer 2,5 procentpunt per jaar, energiegebruik alle woningen circa 1,1 procentpunt. Nieuwbouw is veelal energiezuinig, uitdaging vooral in bestaande bouw

Gemiddeld gas- en elektriciteitsverbruik per woning

Gas en elektriciteitsverbruik woningen, totaal

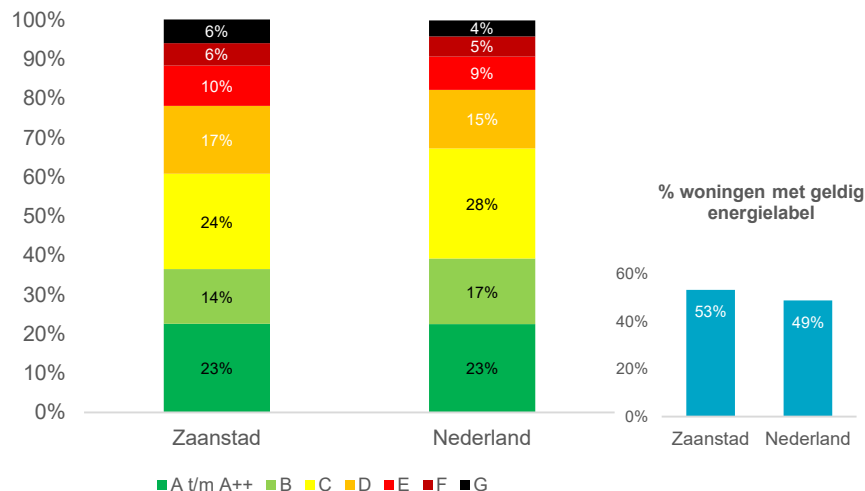

Context: het verbruik per woning daalde in heel Nederland in vergelijkbare mate.

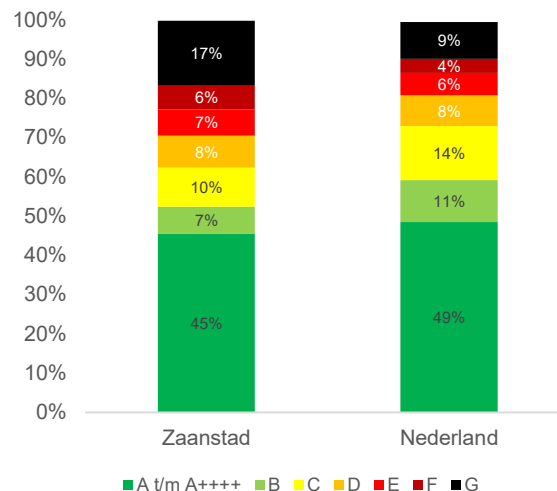
Woningen en bedrijven aardgasvrij stap 1, vraagbepierking: in Zaanstad een hoger percentage lagere energielabels (D t/m G). Uitdaging daarmee groter dan gemiddeld in Nederland*

* Nuance: veel woningen hebben nog geen label. Verwachting is dat deze woningen niet energiezuinig zullen zijn en dat hier nog een “verborgen” opgave ligt. In Zaanstad zal dat iets minder het geval zijn dan in Nederland omdat het percentage woningen met een geldig label in Zaanstad iets hoger is, wat verder niet afdoet aan de hoofdconclusie.

Energielabels gelabelde woningen, Zaanstad en Nederland, 2019

Energielabels gelabelde utiliteitsgebouwen**, Zaanstad en Nederland, 2019

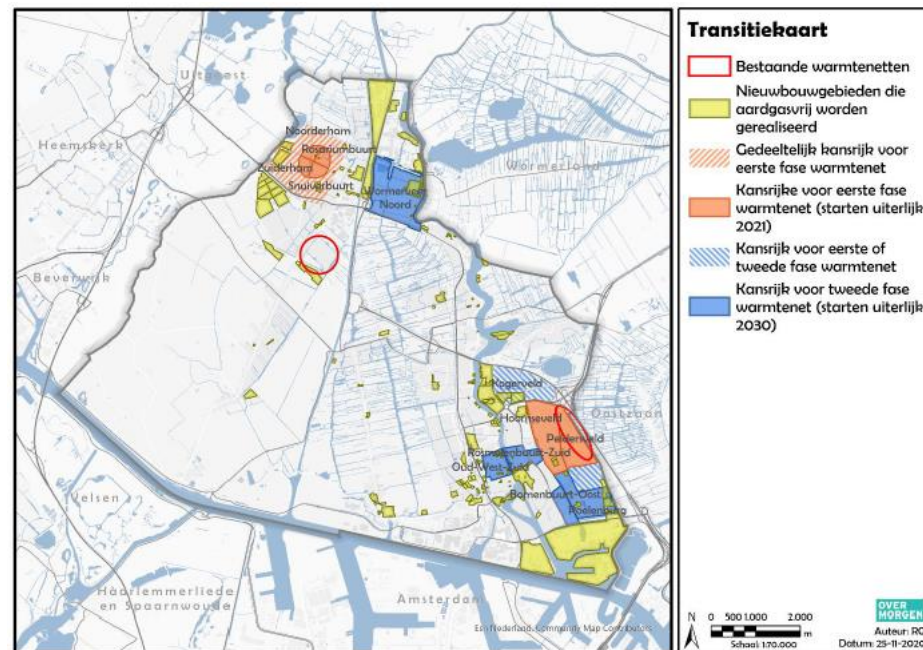
Context: de eerste stap in de route naar aardgasvrije gebouwen is vraagbepierking: betere isolatie en andere ‘gebouwgebonden’ maatregelen.

** Een “utiliteitsgebouw” kan een kantoor, winkel of horeca zijn maar ook gebouwen met maatschappelijke functies vallen hieronder (scholen, gezondheidszorg, sport)

73

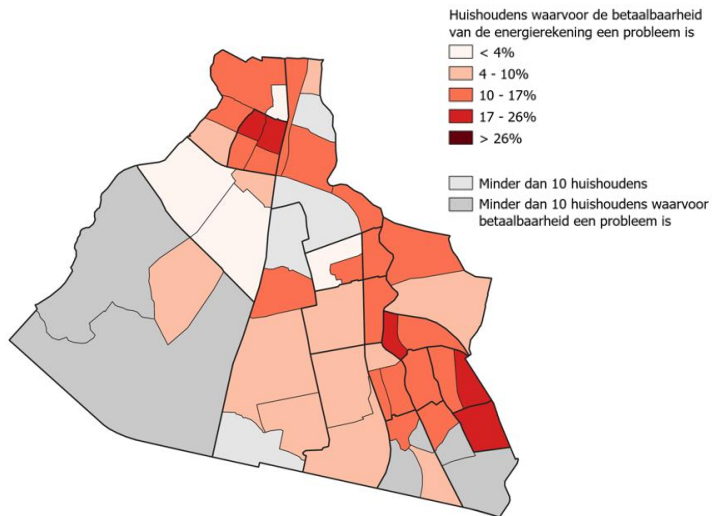

Transitiekaart: startwijken eerste en tweede fase

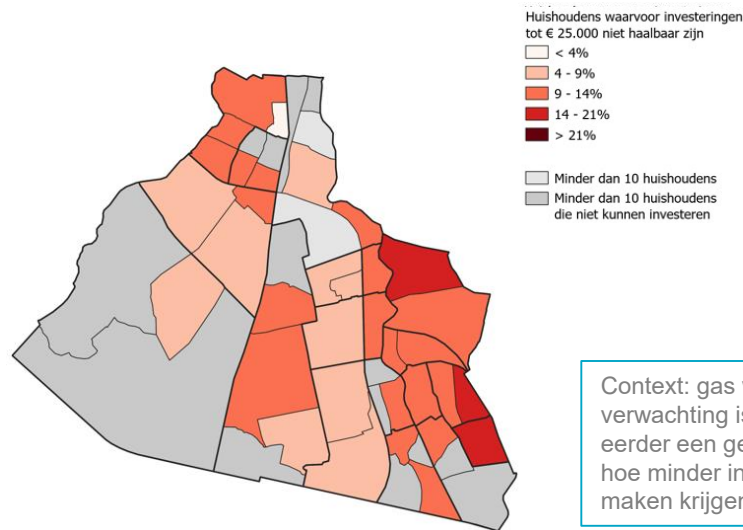

Energie-armoede: betaalbaarheid van de energierekening en/of investeren in verduurzaming is voor een deel van Zaanse huishoudens een probleem. Concentratie hiervan veelal in buurten met lagere inkomens. Gunstig: startwijken aardgasvrij overlappen voor een groot deel hiermee.

Betaalbaarheid energierekening (meer dan 10% van inkomen) is voor 11,3% van Zaanse huishoudens nu een probleem. Per buurt zijn de verschillen groot. Van deze groep is 80% is huurder, grotendeels met een leeftijd tussen 36 en 55 jaar.

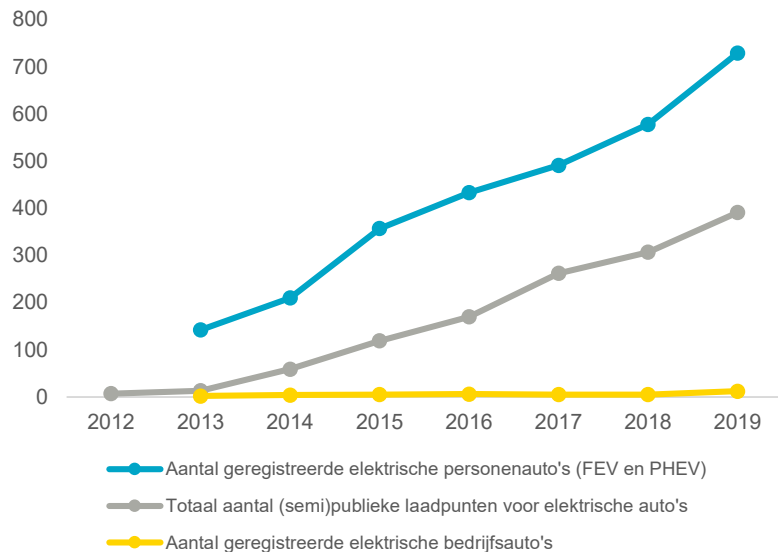
Betaalbaarheid investeringen woningeigenaren in verduurzaming: 9,2% kan een investering tot € 25.000 niet opbrengen/lenen. Ook hier zijn er verschillen per buurt. Veel 75-plussers (kunnen niet eenvoudig lenen) maar ook gezinnen.

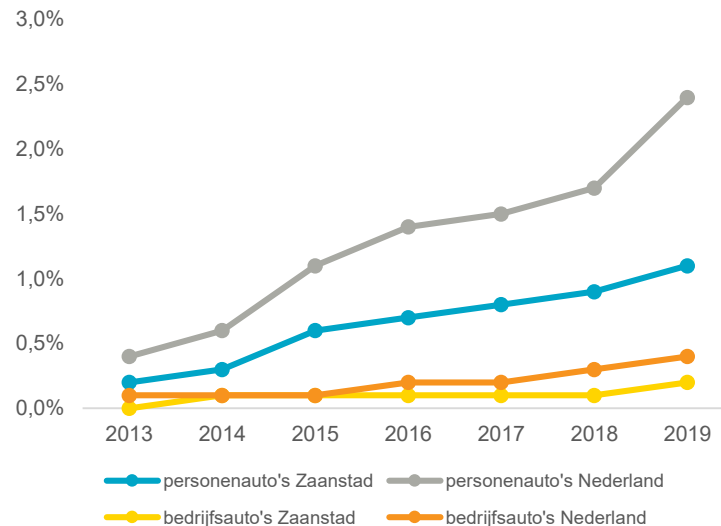
Context: gas wordt duurder. De verwachting is daarmee dat hoe eerder een gebied aardgasvrij is, hoe minder inwoners daarmee te maken krijgen.

Duurzame mobiliteit in Zaanstad: stijgt, aandeel nog beperkt, Nederland gaat harder

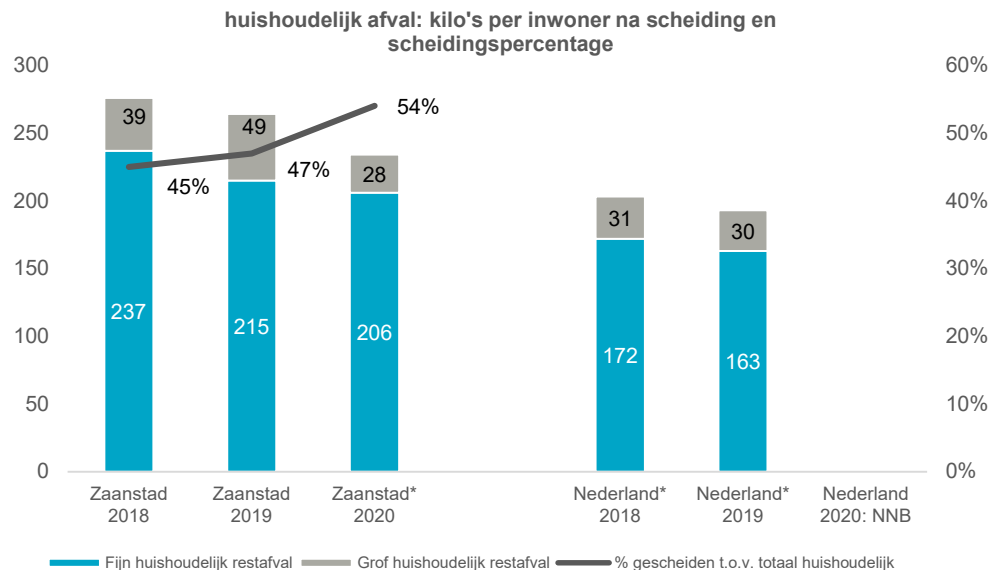
Aantal elektrische auto's en laadpunten

Percentage elektrische auto's - Zaanstad en Nederland

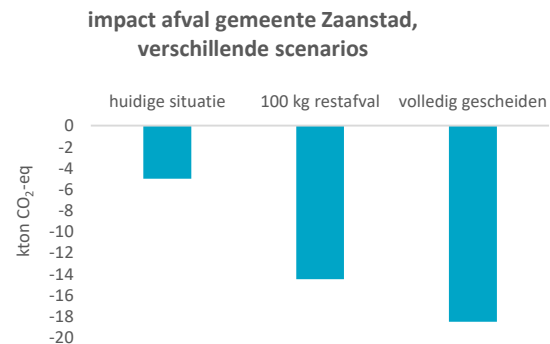
Circulaire stad: hoeveelheid huishoudelijk afval neemt af, landelijke doelstelling niet gehaald, meer afval per inwoner in Zaanstad dan landelijk

* Voorlopige cijfers voor Zaanstad 2020 en schattingen voor Nederland o.b.v. cijfers voor 91-92% van Nederlandse gemeenten waarvoor cijfers aanwezig

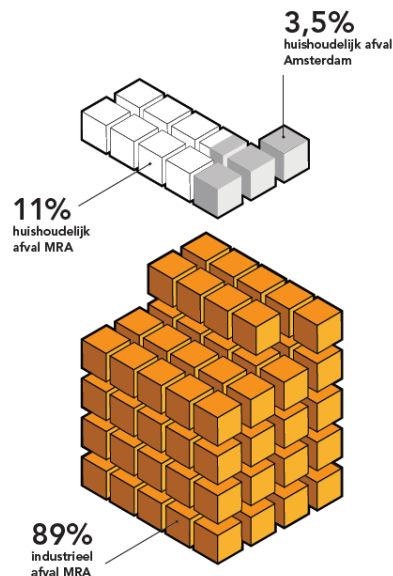
Context: Rijks- en Zaanse doelstelling was 100 kg restafval per inwoner in 2020, na scheiding van afval. Deze doelstelling is ook landelijk niet gehaald.

Een reductie naar 100 kg fijn restafval per persoon levert (naast vergroting circulariteit cq. beperking in grondstoffengebruik) ook een reductie van 9,4 kton CO₂-eq. op t.o.v. de huidige situatie.

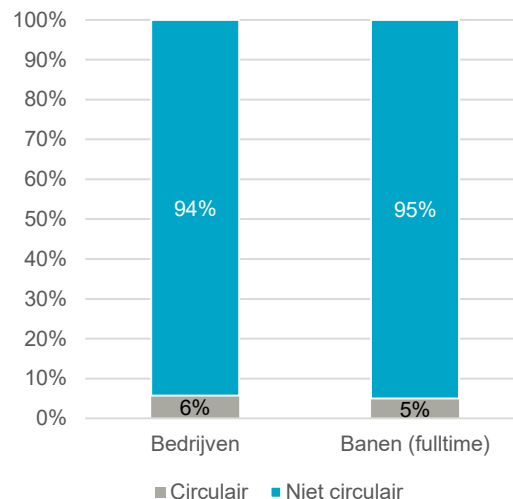

Circulaire economie: merendeel afval in de regio is industrieel, aantal bedrijven en banen in circulaire sectoren nog beperkt

Afvalstromen in de Metropoolregio Amsterdam, 2018

Schatting percentage circulaire bedrijven en banen in Zaanstad 2019 volgens methode PBL*

PBL heeft een methode ontworpen om bedrijven in registers van de Kamer van Koophandel te categoriseren naar mate van circulariteit (zogenaamde R-strategieën). Circulaire bedrijven kunnen nieuw en innovatief zijn (denk aan de Dopper, een herbruikbare waterfles), maar het betreft ook vaak al langer bestaande bedrijven zoals reparatie van fietsen of auto's en tweedehands-winkels.

Toegepast op Zaanstad kunnen hiermee eerste schattingen worden gemaakt (de methode is nog in ontwikkeling en niet de volledige methode kan nu voor Zaanstad worden toegepast).

Meer informatie:

[Circulaire economie in kaart | PBL Planbureau voor de Leefomgeving](#)

Klimaatadaptatie gaat over omgaan met het weer: toenemende wateroverlast, meer kansen op droogte, hitte en overstromingen

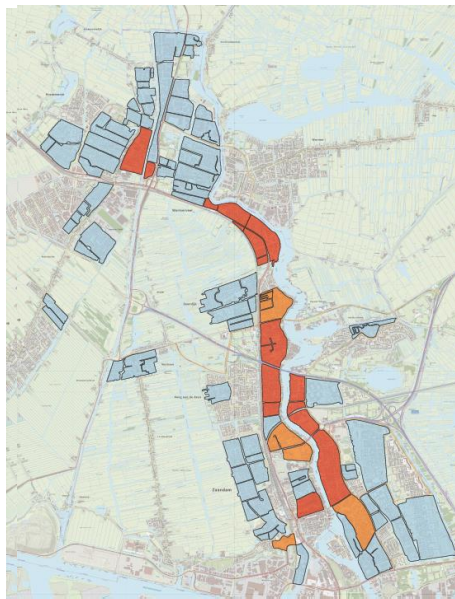
Toelichting: door toename van CO² in de atmosfeer wordt het weer extremer en ontstaat toename van wateroverlast, meer kans op droogte, meer zomerse hitte en meer kans op overstromingen.

Klimaatadaptatie gaat over omgaan met het weer: voorkomen en beperken van veiligheidsrisico's, gezondheidsrisico's en economische schade, rekening houdend met mogelijkheden voor verstedelijking & inpassingsopties van oplossingen in ruimte (boven- en ondergronds).

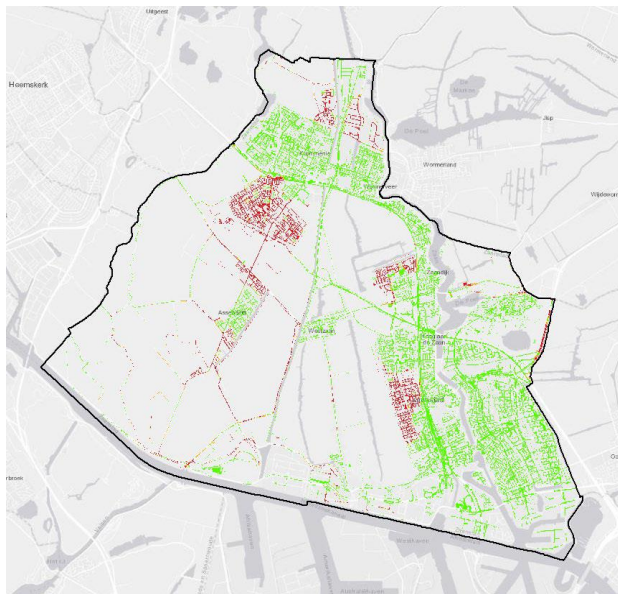
Klimaatadaptatie heeft tegelijk ook te maken met een gezonde leefomgeving, de kwaliteit van de ruimte waarin mensen wonen en werken en biodiversiteit.

Risico's in kaart: wateroverlast, droogte en hittestress

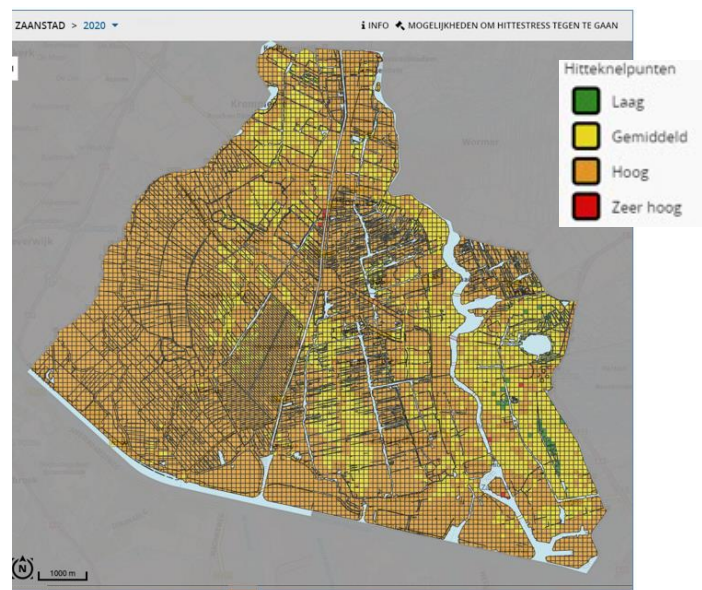
Kwetsbaarheid van buurten voor extreme wateroverlast

Zettingsgevoeligheid panden bij droogte (o.a. risico op verzakkingen)

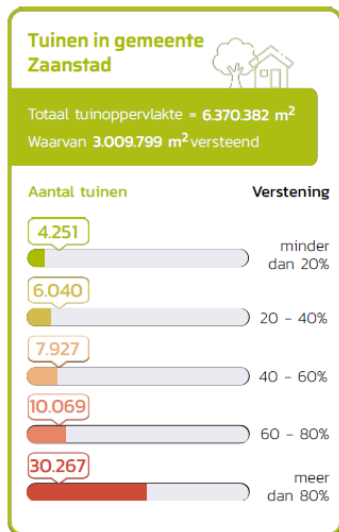
Knelpunten hittestress in Zaanstad

Risico's: verstening, ook in tuinen en op bedrijventerreinen

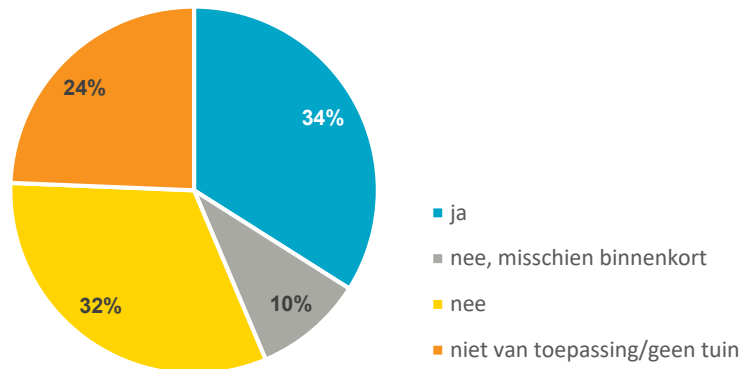
(gevolgen voor wateroverlast en hittestress)

Verstening particuliere tuinen

Disclaimer: www.bomenmonitor.nl/versteende_tuinen/disclaimer

Overweegt u minder of geen tegels in uw tuin?

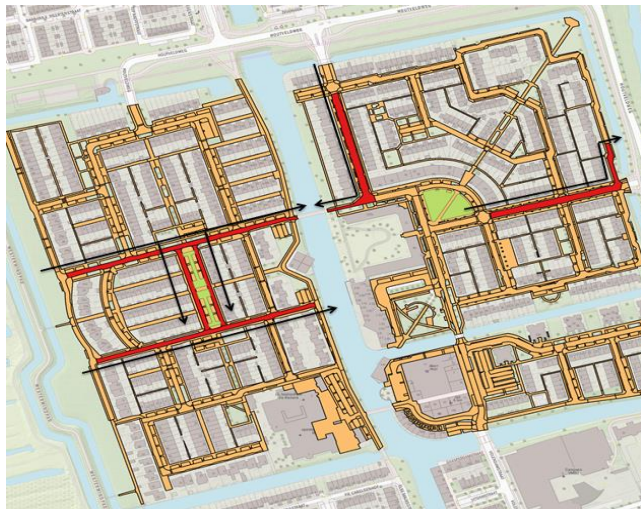
Hittestress op een aantal bedrijventerreinen langs het Noordzeekanaal

Omgaan met water: afstroming, waterberging

(NB niet uitputtend, dit betreft een aantal voorbeelden)

Analyse (wenselijke) stroomrichting oppervlaktewater, voorbeeld Westerwatering

Analyse potentiële bergingsgebieden en water op straat, voorbeeld Harenmakersbuurt

Legenda

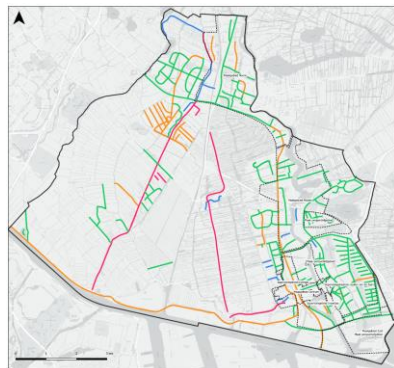
- Water op straat > 0.20m (Bron: WOLK analyse)
- Bergingscategorie
 - Aanleg extra oppervlaktewater - Openbare ruimte
 - Bovengrondse berging - Eigendom derden
 - Bovengrondse berging - Openbare ruimte
 - Ondergrondse berging - Eigendom derden
 - Ondergrondse berging - Openbare ruimte
- Klimaatgebieden Zaanstad
- Zaanstad
- Vegetatie (Bron: BGT)
- Oppervlaktewater (Bron: BGT)

Toelichting: voor omgaan met (piek)wateroverlast is o.a. nodig dat water tijdelijk kan worden opgevangen in bergingsgebieden en goed kan afstromen naar bergingsgebieden en waterlopen.

Omgaan met hitte: schaduwrijke routes, koele plekken, vergroten boomkroonbedekking openbare ruimte waar nodig

(NB niet uitputtend, dit betreft een aantal voorbeelden)

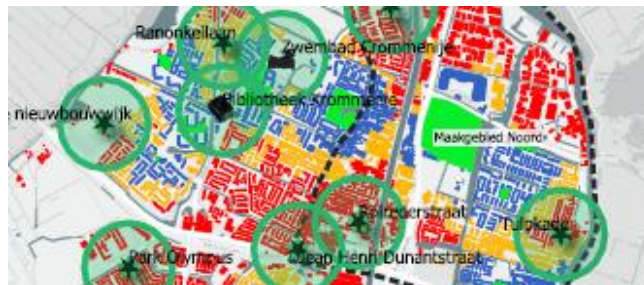
Huidige en potentiële schaduwrijke routes

Potentiële schaduwrijke routes

- Route is onderdeel van bomenstructuurplan en heeft voldoende schaduw
- Route is onderdeel van bomenstructuurplan maar heeft onvoldoende schaduw
- Schaduwroute zonder status: nu al voldoende schaduw, maar geen onderdeel van het bomenstructuurplan
- Potentiële route: Nog niet voldoende schaduw en geen onderdeel van het bomenstructuurplan, maar wel nodig om huizen die nog te ver van schaduwrijke routes liggen aan te sluiten

Huidige en potentiële koele plekken, voorbeeld Krommenie en omgeving

Koele plekken

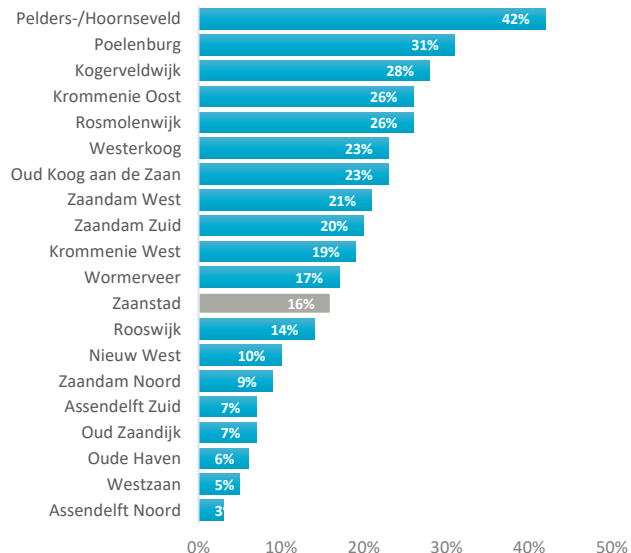
Afstand tot koele

- 0 - 300 meter
- 300 - 500 meter
- > 500 meter

Potentiële koele plekken

- Potentiële koele plekken
- Bibliotheek
- Zwembaden
- Servicegebied van 300 meter tot koele plek

Huidige boomkroonbedekking in de openbare ruimte

Economie

Samenvatting (1/2)

Werk, werkgelegenheid en arbeidsparticipatie

- Uitgedrukt in toegevoegde waarde zijn industrie en de bouw belangrijke sectoren in Zaanstad. De toegevoegde waarde van de industrie groeit bovengemiddeld
- De werkgelegenheid neemt toe in kennisintensieve zakelijke diensten, horeca en zorg, die in de industrie daalt (verder). De industrie wordt dus productiever.
- Zaanstad wordt langzaam meer woon- dan werkstad
- Maar de arbeidsparticipatie stijgt na 2014; Zaanstad profiteert van aanbod banen in de regio
- Arbeidsparticipatie verschilt wel duidelijk per wijk
- Werkgelegenheid bevindt zich steeds meer op informele werklocaties
- Onderwijs en arbeidsmarkt: behoefte aan technisch opgeleiden, het aandeel leerlingen in deze sector daalt echter

Samenvatting (2/2)

Vraag en aanbod commercieel vastgoed

- Er is weinig leegstand
- De vraag naar bedrijventerrein is tot 2040 groter dan het aanbod

Toerisme

- Groei tot en met 2019, stilstand in 2020 (corona)
- Het aantal hotelkamers groeit en de bedbezetting is hoog, tot en met 2019

Economie en andere opgaven

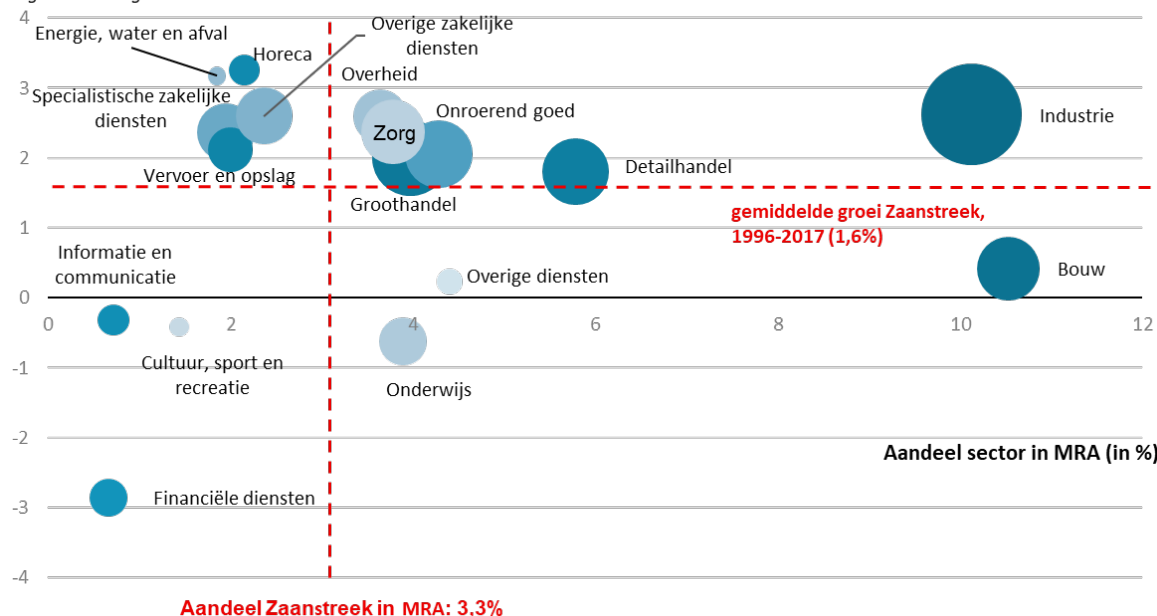
De belangrijkste relaties van Economie met andere opgaven zijn:

- **Opgave verstedelijking** → aanbod voorzieningen, fysieke bereikbaarheid van banen (inclusief “vervoersarmoede”)
- **Opgave duurzaamheid** → circulaire economie: mogelijkheden voor “groene banen”, industrie levert in Zaanstad een belangrijke bijdrage aan uitstoot broeikasgassen
- **Opgave gezondheid** → sociaal economische status en gezondheid, tevredenheid recreatiemogelijkheden
- **Opgave kansengelijkheid**: → relatie opleiding/taalvaardigheid/vaardigheden met inkomensverdeling/arbeidsparticipatie/uitkeringen, fysieke bereikbaarheid van banen (“vervoersarmoede”)

Toegevoegde Waarde Zaanstreek: industrie en bouw belangrijke sectoren en bovengemiddelde groei industrie

Groei toegevoegde waarde per sector 1996-2017

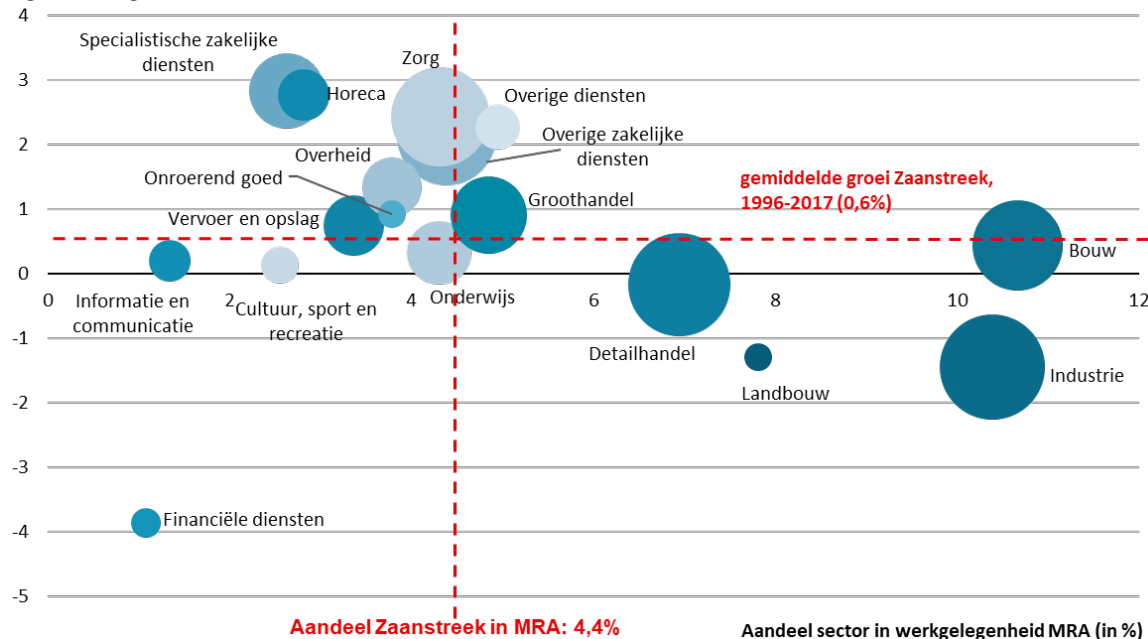
gemiddelde groei in %

Toelichting: de positie op de x-as geeft het aandeel van de sector in de MRA aan.
De positie op de y-as geeft aan hoe sterk de sector gegroeid is in de periode 1996-2017.
De grootte van de bol geeft de omvang van de sector weer.

Werkgelegenheid Zaanstreek: toename bij kennisintensieve zakelijke diensten, horeca en zorg. Industrie is productiever geworden (afname werkgelegenheid, groei toegevoegde waarde)

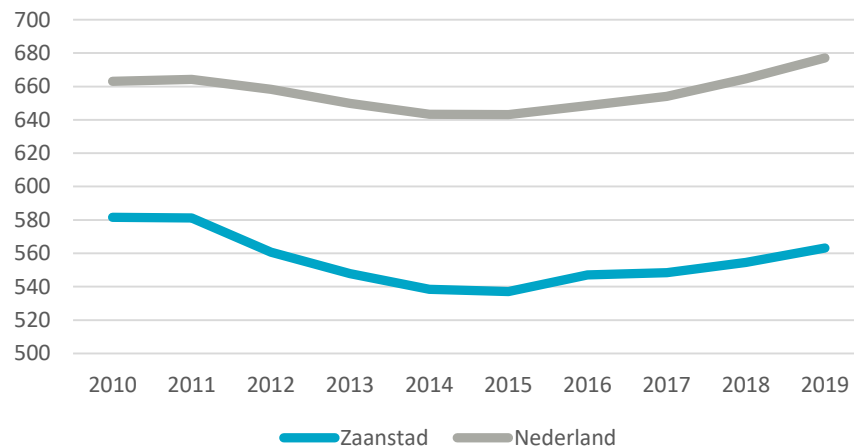
Werkgelegenheid (fte) per sector 1996-2017
gemiddelde groei in %

Toelichting: De positie op de x-as geeft het aandeel van de sector in de MRA aan. De positie op de y-as geeft aan hoe sterk de werkgelegenheid in de sector gegroeid is in de periode 1996-2017.

Beschikbaarheid van banen voor de Zaanse beroepsbevolking: lager dan gemiddeld, na 2014 lichte toename.

Aantal banen per 1.000 inwoners 15-75 jaar

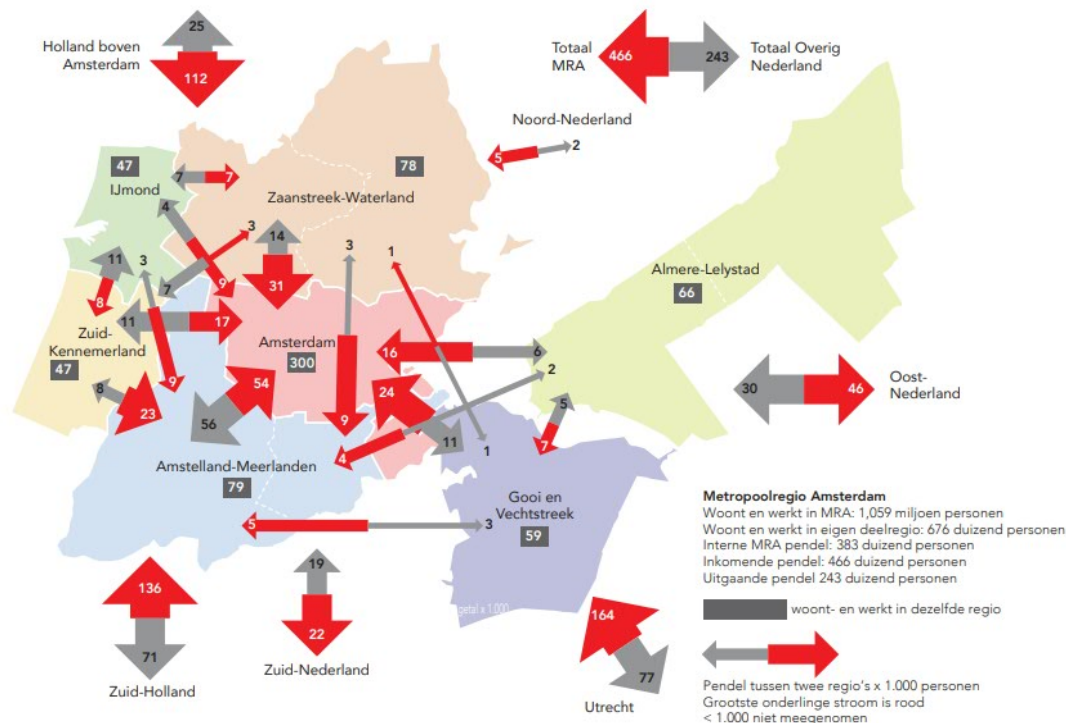
Toelichting: In Zaanstad zijn er ongeveer 563 banen beschikbaar per 1000 inwoners in de leeftijdscategorie 15-75 jaar. In Nederland als geheel ligt dit op 679 banen.

Zaanstad is van oudsher een woon-werkstad, maar het verschil met Nederland wordt steeds groter. Zaanstad lijkt meer een woonstad te worden.

Grotere uitgaande dan inkomende woon-werk pendel: Zaanstad profiteert van aanbod banen in de regio

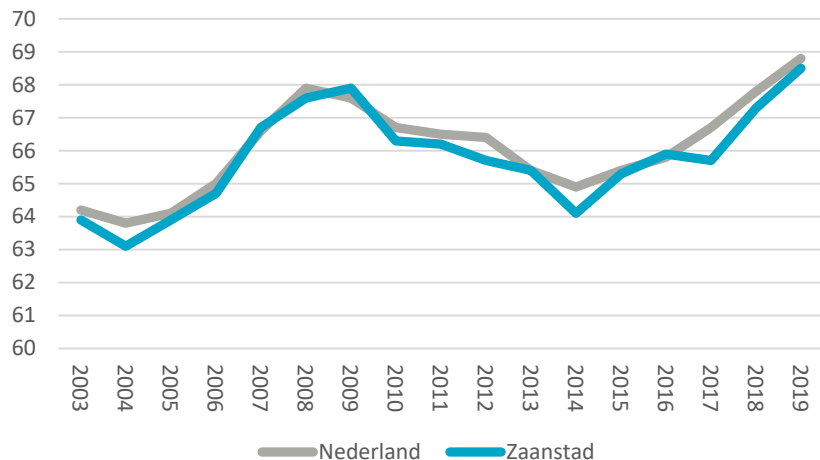
Toelichting:

- De MRA kent per saldo een grote inkomende pendel (2018)
- Er is sprake van omvangrijke pendel tussen de verschillende deelregio's in de MRA.
- De grootste uitgaande pendel vanuit Zaanstreek-Waterland is naar Amsterdam. 31.000 mensen wonen in Zaanstreek-Waterland en werken in Amsterdam.
- 78.000 mensen wonen en werken in Zaanstreek-Waterland

Arbeidsparticipatie: iets lager dan Nederland

Netto arbeidsparticipatie 2003-2019

Toelichting:

De netto arbeidsparticipatie ligt in Zaanstad iets lager dan in Nederland gemiddeld. Na afname van de arbeidsparticipatie tijdens de economische crisis is dit de afgelopen jaren weer toegenomen.

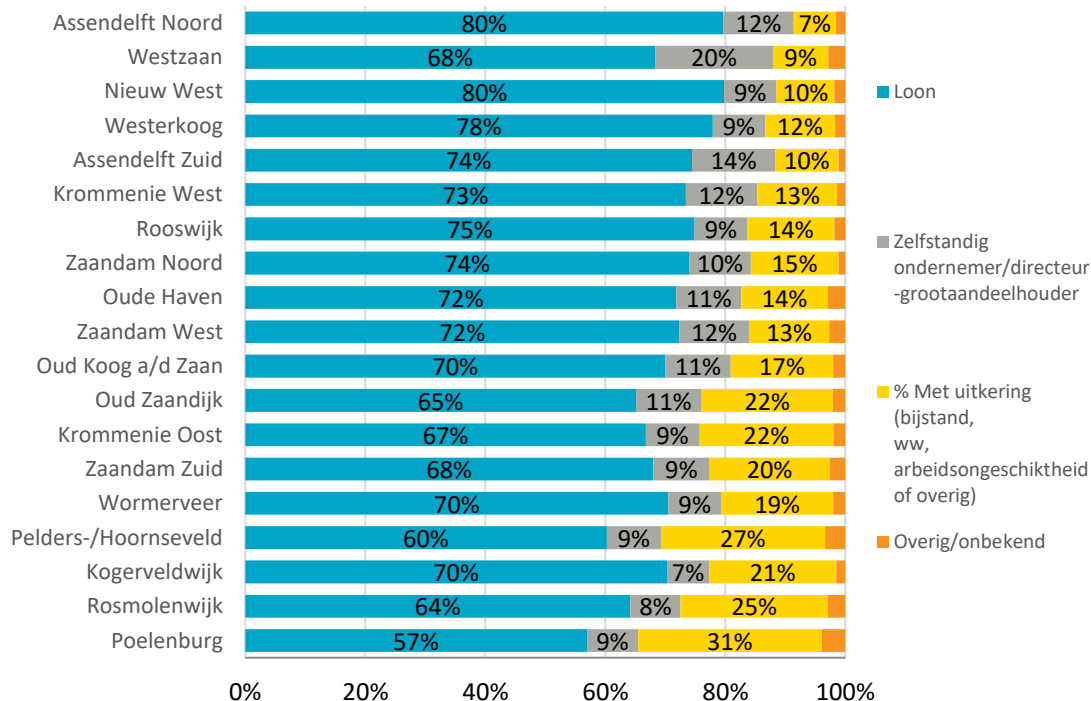
Arbeidsparticipatie naar wijk verschild

Toelichting:

- Poelenburg kent de laagste arbeidsparticipatie. Dit is ook de wijk met gemiddeld het laagste besteedbaar huishoudinkomen en in percentages de wijk met de meeste huishoudens met lage inkomens en een lagere opleiding*
- De andere kant van het spectrum wordt gevormd door Assendelft Noord en Westzaan.

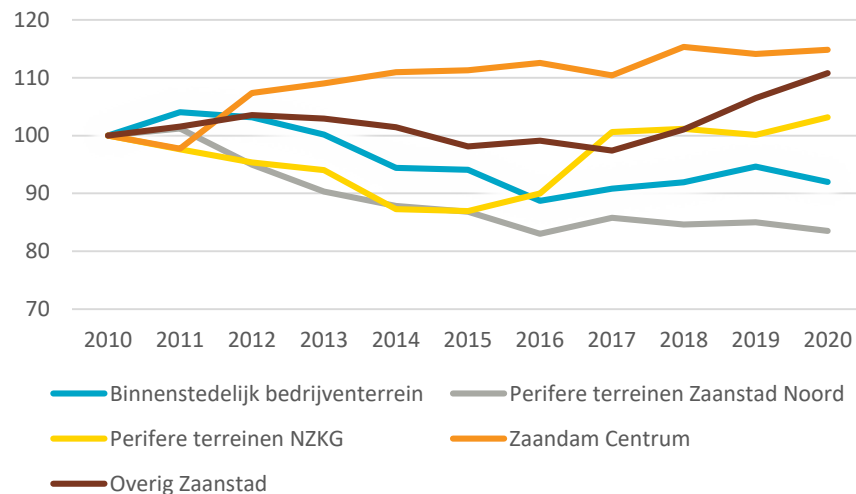
* Zie ook de hoofdstukken demografie/inkomens en kansenongelijkheid

Belangrijkste inkomensbron per huishouden, 2016 (excl. pensioenen)

Werkgelegenheid steeds meer op informele werklocaties

Ontwikkeling werkgelegenheid werklocaties, geïndexeerd

Toelichting:

- De informele werklocaties worden steeds belangrijker voor de Zaanse werkgelegenheid. 46% van de banen in Zaanstad zijn niet op een bedrijventerrein of in Zaanstad Centrum.
- Er is een flinke toename in de werkgelegenheid in Zaanstad centrum, onder andere door de vestiging van het stadhuis in 2012.
- De terreinen aan het Noordzeekanaalgebied zien, na een aantal jaar van daling in de werkgelegenheid tijdens de economische crisis, de laatste jaren weer een stijging.
- Het bedrijventerrein Hoogtij begint zich steeds meer te vullen. Er is steeds minder hectare bedrijventerreinen beschikbaar.

Onderwijs en arbeidsmarkt: behoefte aan technisch opgeleiden, aandeel leerlingen MBO in deze sector daalt juist

Spanningsindicator arbeidsmarkt

35 arbeidsmarktregio's (landelijk) en Zaanstreek/Waterland naar beroepsklasse (tabel), 2e kwartaal 2020

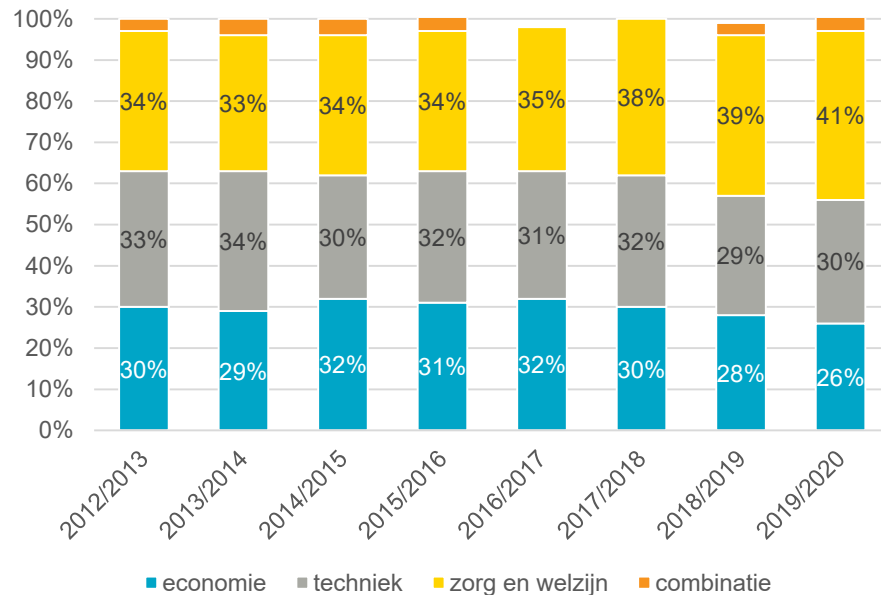
Spanningsindicator arbeidsmarkt

Zaanstreek/Waterland beroepsklasse

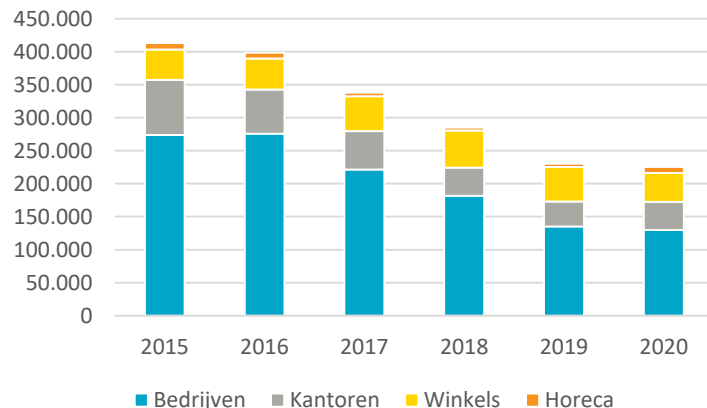
technisch	krap
zorg en welzijn	gemiddeld
openbaar bestuur	gemiddeld
ICT	gemiddeld
transport en bedrijven	ruim
pedagogisch	ruim
commercieel	ruim
economisch en administratief	ruim
dienstverlenend	ruim
managers	ruim
creatief en taalkundig	zeer ruim
totaal	ruim

% deelnemers MBO sector Zaanstad

Aanbod commerciële ruimtes: leegstand neemt af

Leegstand commercieel vastgoed

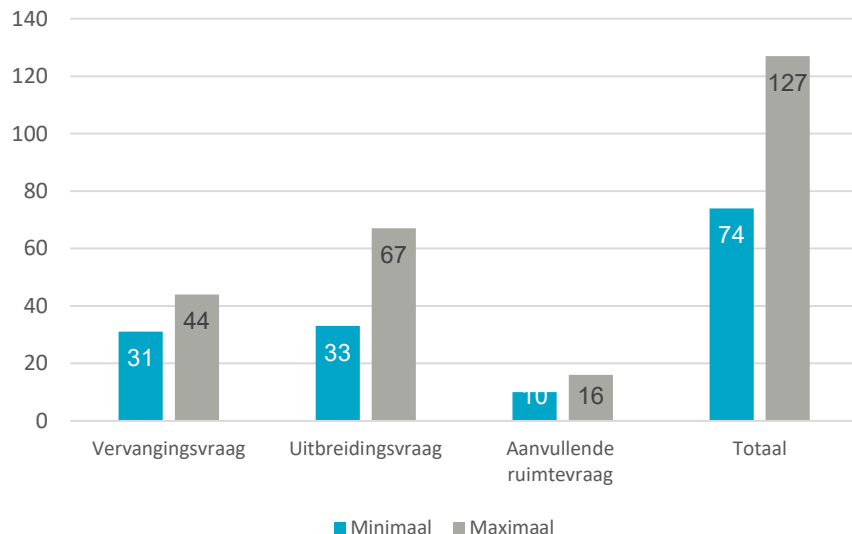

Toelichting:

- Er is Zaanstad ongeveer 3.200.000m² commerciële ruimte. Ongeveer 70% hiervan is bedrijfsruimte.
- Procentueel is de grootste toename van commerciële ruimte bij de horeca (+15% in 5 jaar)
- De leegstand van commerciële ruimte is de afgelopen jaren afgenomen. Er is vooral een afname geweest bij bedrijfsruimte en kantoorruimte.
- O.a. door in gebruikname van leegstand in de gunstige conjunctuur, en transformatie van incourant vastgoed, is de leegstand gezakt tot de frictieleegstand.

Vraag naar bedrijventerrein tot 2040 groter dan aanbod

Vraag naar bedrijventerreinen (in ha) tot 2040

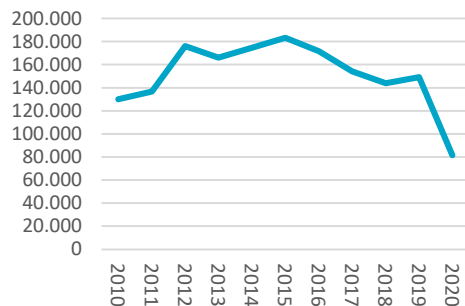

Toelichting:

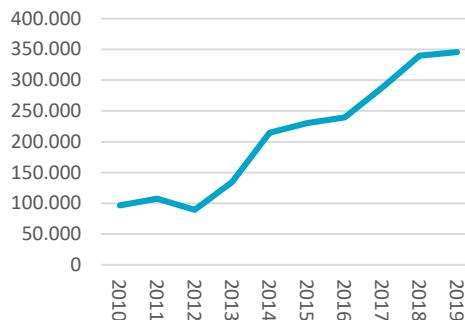
- Er is tussen de 74 en 127 hectare bedrijventerrein benodigd tot 2040. Het aanbod is op dit moment ongeveer 50 hectare.
- Vervangingsvraag is de behoefte aan bedrijfsruimte vanuit bedrijven die vanuit transformatiegebieden verplaatsen naar een nieuwe locatie op een bedrijventerrein. Een belangrijk transformatiegebied is Achtersluispolder.
- Uitbreidingsvraag is de behoefte aan bedrijfsruimte die ontstaat door startups, groeiende bedrijven of nieuwvestigers.
- Daarnaast is er de aanvullende ruimtevraag vanuit transitie en trends (nieuwe economie): de behoefte aan bedrijfsruimte vanuit circulaire economie, energietransitie, stadslogistiek en opkomst van datacenters.

Kerncijfers toerisme: groei t/m 2019, stilstand in 2020

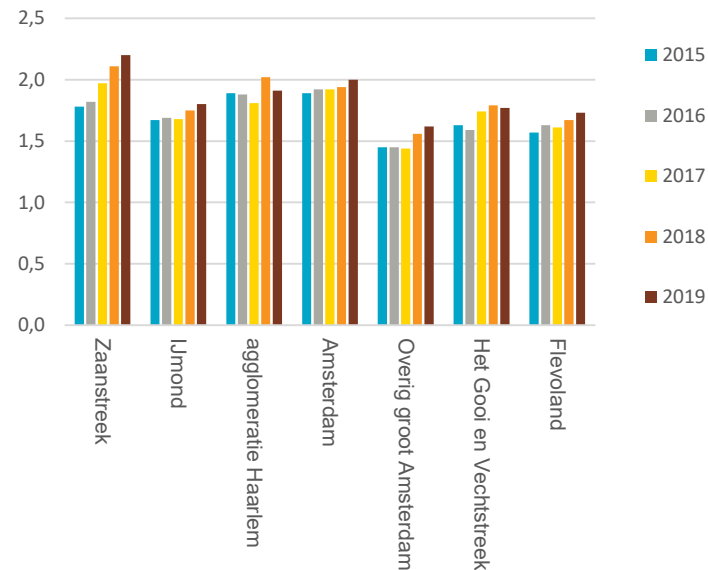
Aantal passanten Zaanand Centrum

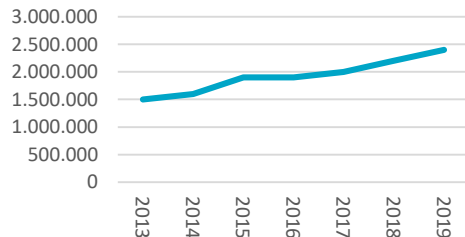
Aantal overnachtingen

Verblijfsduur in nachten

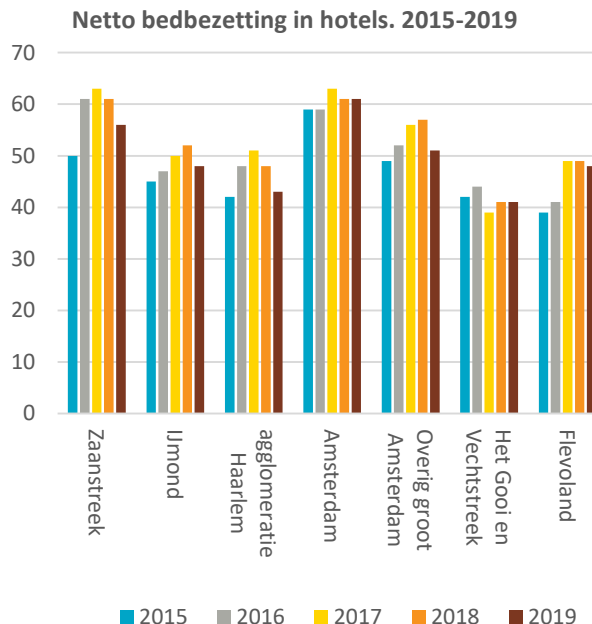
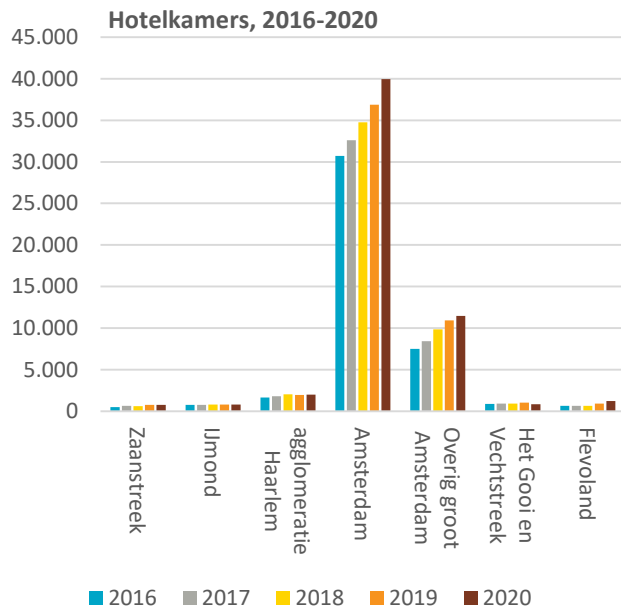
Aantal bezoekers Zaanse Schans

Toelichting:

- Verwachting is dat het nog een aantal jaar duurt voordat het aantal bezoekers/overnachtingen weer terug is op het niveau van 2019.
- Vergeleken met andere gemeentes in de MRA heeft de Zaanstreek gemiddeld een langere verblijfsduur.

Toeristisch aanbod: groei hotelkamers en hoge bezetting

Toelichting:

- Amsterdam heeft met afstand de meeste hotelkamers in de MRA.
- In Zaanstad is er een toename van +50% in het aantal hotelkamers in de periode 2016-2020. in 2020 zijn er 774 hotelkamers.
- De Zaanstreek heeft, na Amsterdam, een van de hoogste bed bezettingen in de MRA.

Gezondheid

Samenvatting (1/2)

Gezondheidssituatie

- Lagere sociaal-economische status = korter leven en minder lang in goede gezondheid
- In Zaanstad gemiddeld minder goede ervaren gezondheid en korter leven dan in Nederland
- Ervaren gezondheid, risico op depressie en ernstige eenzaamheid licht ongunstiger in Zaanstad dan in Nederland. Verschilt tussen wijken
- Meer rokers en overgewicht in Zaanstad dan in Nederland, verschillen tussen wijken
- Gezondheid jeugd: overgewicht verschilt sterk per wijk

Gebruik van zorg

- In Zaanstad relatief meer gebruik van zorg vanuit de zorgverzekeringswet
- Gebruik van specialistische jeugdhulp en WMO neemt toe

Samenvatting (2/2)

Vrijwilligers, mantelzorg en sport

- Relatief minder vrijwilligers in Zaanstad dan in Nederland, mantelzorg ongeveer gelijk
- Sportdeelname wisselt per wijk, tevredenheid sportvoorzieningen in een aantal wijken afgenomen

Gezonde leefomgeving

- Hoeveelheid stikstof en fijnstof verschillen per gebied. Zaanstad voldoet aan Europese regels en de situatie verbetert door de jaren
- Soort geluidsoverlast verschilt per wijk. In 2020 minder overlast van vliegtuigen (corona)
- Hitte-eiland-effect vooral in stedelijk gebied
- Weinig bereikbaar groen in stedelijk gebied
- Tevredenheid recreatiemogelijkheden toegenomen, verschillen per wijk die samenhangen met mate van verstedelijking
- Wijken waar het toch al niet zo goed gaat met de gezondheid vallen precies in het stedelijk gebied: stapeling van negatieve factoren voor gezondheid

(Positieve) gezondheid en andere opgaven

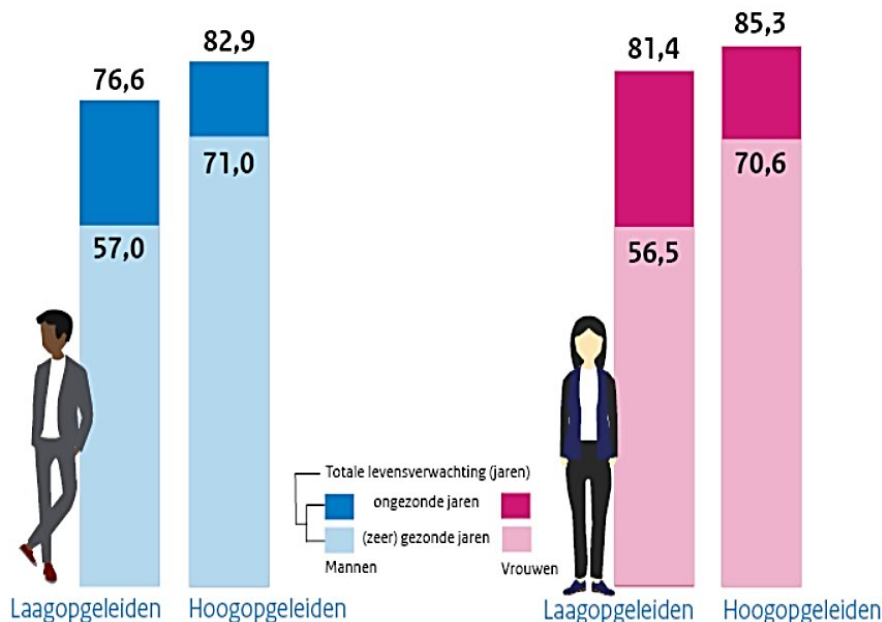
De belangrijkste relaties van (positieve) gezondheid met andere opgaven zijn:

- **Opgave verstedelijking** → de kwaliteit van de fysieke leefomgeving: verdichting, bevolkingsdichtheid, mobiliteit, beschikbaarheid groen, recreatiemogelijkheden
- **Opgave veiligheid** → de kwaliteit van de sociale leefomgeving: sociale cohesie, sociale contacten, ervaren veiligheid, verkeersveiligheid
- **Opgave duurzaamheid** → klimaatadaptatie: duurzame mobiliteit, fijnstof, geluidsoverlast
- **Opgave economie** → werkgelegenheid, arbeidsparticipatie, inkomensverdeling
- **Opgave kansengelijkheid**: → sociaaleconomische factoren: sociaal-economische status, financiële stabiliteit, vaardigheden (zelfregie, zelfdiscipline, doorzettingsvermogen, digitaal, etc.)

Mensen met een lage sociaal economische status leven minder lang in goede gezondheid en leven korter

Hoogopgeleiden leven langer en ook langer in goed gezondheid

Levensverwachting bij geboorte in jaren (lv) 2015 -2018

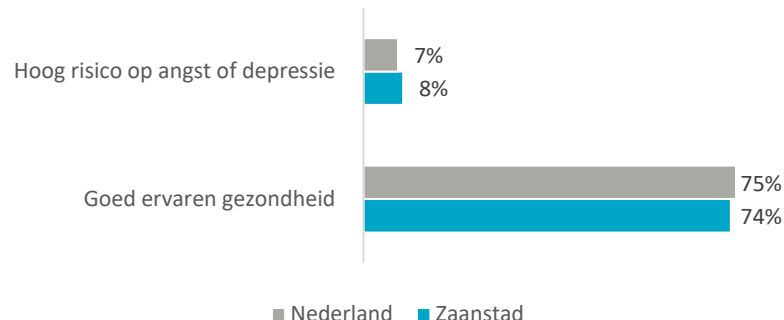

Laagopgeleide mannen leven 6,3 jaar korter en 14 jaar in minder goed ervaren gezondheid dan hoogopgeleide mannen.

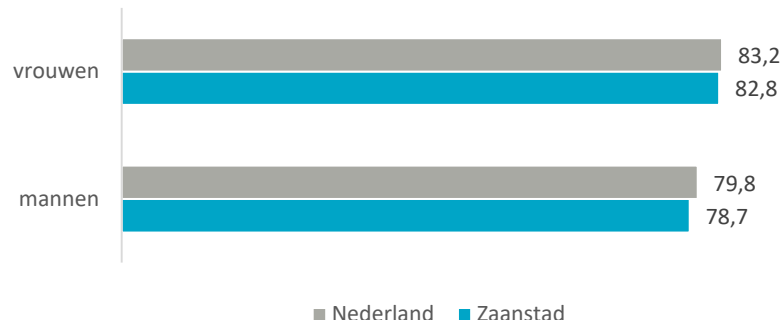
Laagopgeleide vrouwen leven 3,9 jaar korter en 14,1 jaar minder in goede ervaren gezondheid dan hoogopgeleide vrouwen.

Zaanse inwoners hebben een minder goede ervaren gezondheid en leven korter dan gemiddeld in Nederland

Gezondheid(sbeleving)

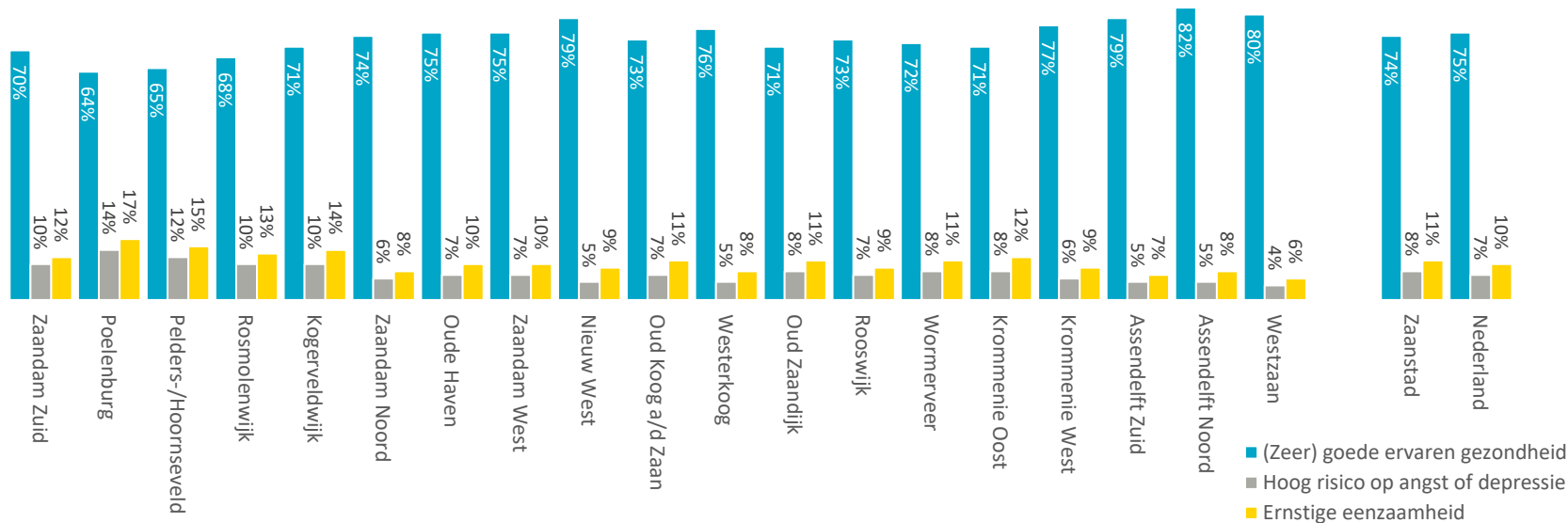
Levensverwachting bij geboorte

Het risico op angst of depressie ligt voor inwoners van Zaanstad hoger dan gemiddeld in Nederland.
De levensverwachting van inwoners van Zaanstad ligt lager dan gemiddeld, dit geldt vooral voor mannen.

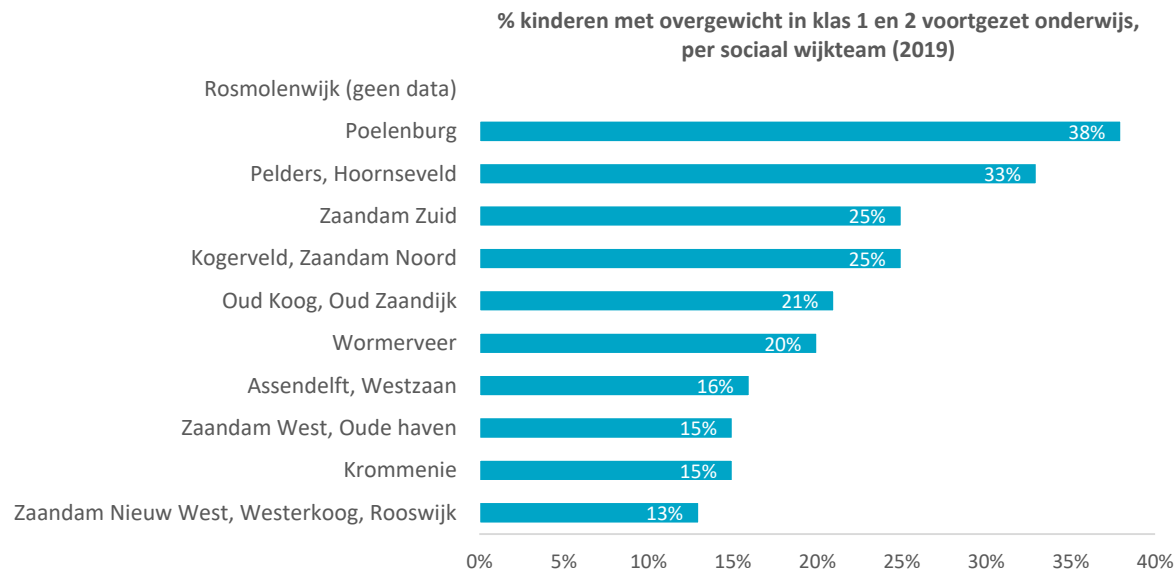
De ervaren gezondheid, het risico op depressie en het voorkomen van ernstige eenzaamheid zijn licht ongunstiger in Zaanstad dan gemiddeld in Nederland en verschillen tussen wijken

Ervaren gezondheid, risico op depressie en ernstige eenzaamheid

Inwoners in wijken in Zaanstad Oost ervaren een minder goede gezondheid en hebben een hoger risico op angst of depressie. Ook zijn inwoners in Zaanstad Oost vaker zeer ernstig eenzaam.

Gezondheid jeugd: overgewicht verschilt sterk per wijk

In Zaanstad maken verhoudingsgewijs meer mensen gebruik van zorg vanuit de zorgverzekeringswet

Zorgverzekeringswet per 10.000 verzekerden

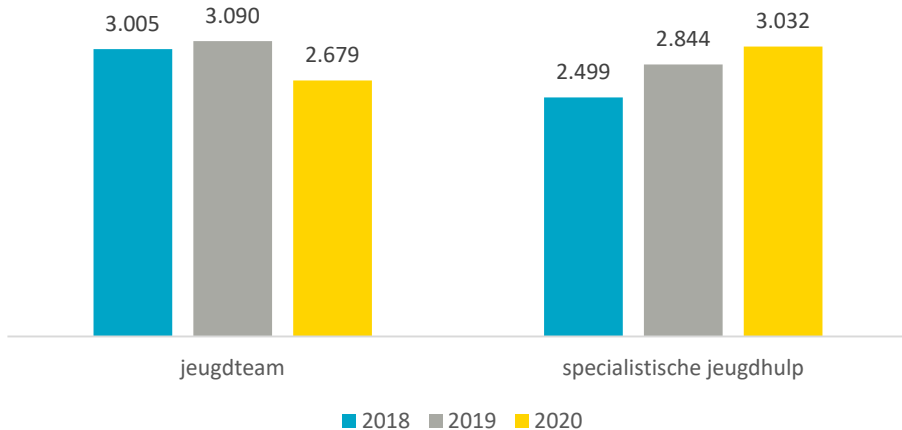
Huisartsenzorg 2019	Zaanstad	Nederland
per 10.000 verzekerden	9.251	8.995

Het aantal verzekerden dat gebruik maakt van huisartsenzorg in Zaanstad (het inschrijftarief wordt niet meegerekend) is hoger dan gemiddeld in Nederland.

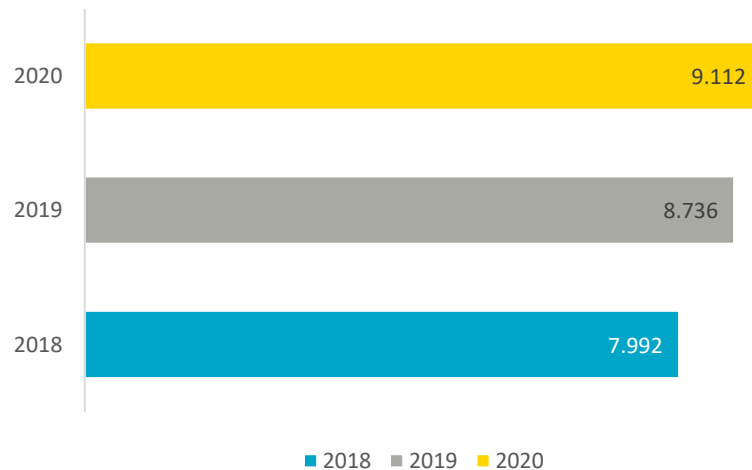
In Zaanstad wordt meer gebruik gemaakt van zorg die is verzekerd uit het basispakket dan gemiddeld in Nederland.

Het gebruik van specialistische jeugdhulp en Wmo neemt toe

Aantal personen tot 18 jaar dat gebruik maakt van Jeugdhulp
(2018-2020)

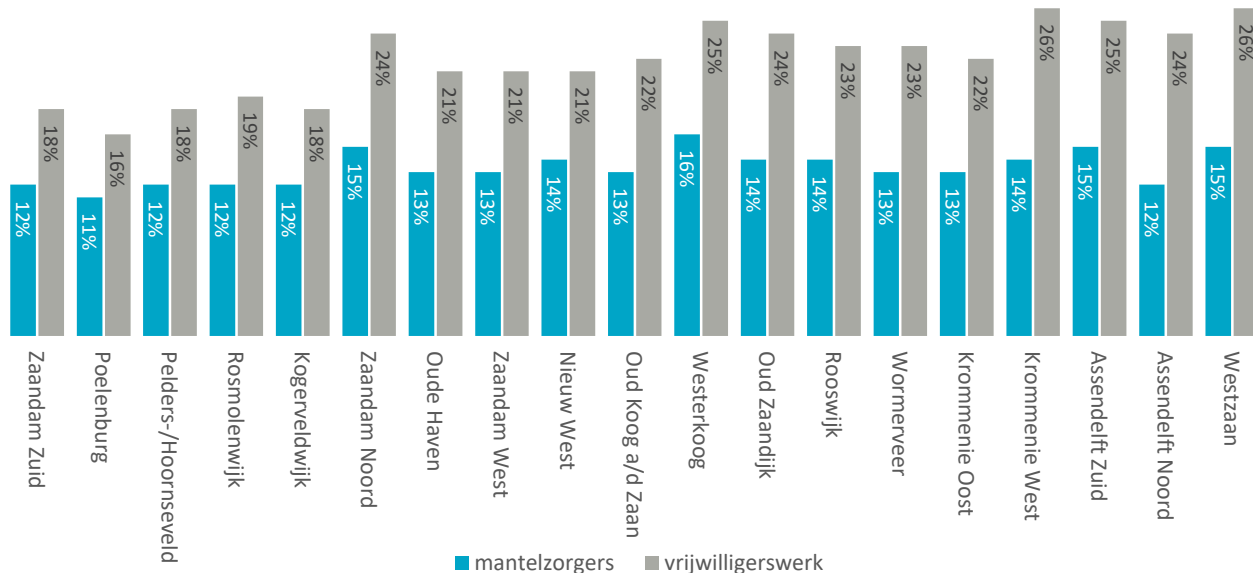

Aantal volwassenen met WMO-ondersteuning

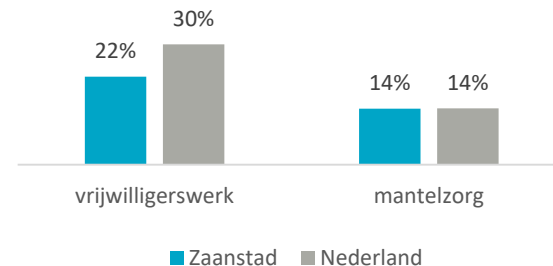
Het aandeel inwoners in Zaanstad dat mantelzorgverricht, is vergelijkbaar met gemiddeld in Nederland, het aandeel dat vrijwilligerswerk verricht ligt lager.

% inwoners per wijk dat 'meedoet'

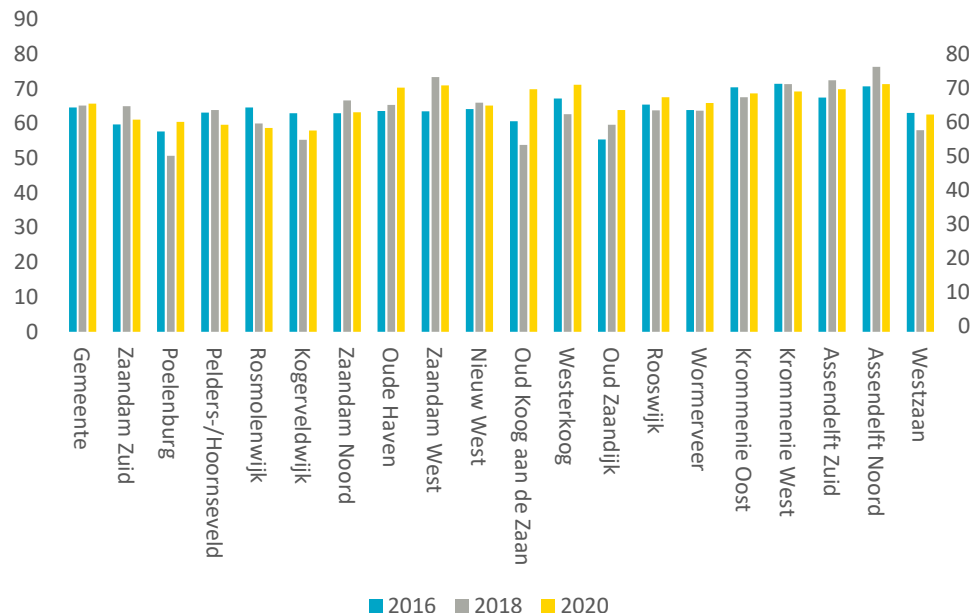
Er zijn verschillen tussen wijken: vrijwilligerswerk wordt vooral gedaan in Assendelft, Westzaan, Krommenie Westerkooog en Zaandam Noord.

% inwoners dat 'meedoet'

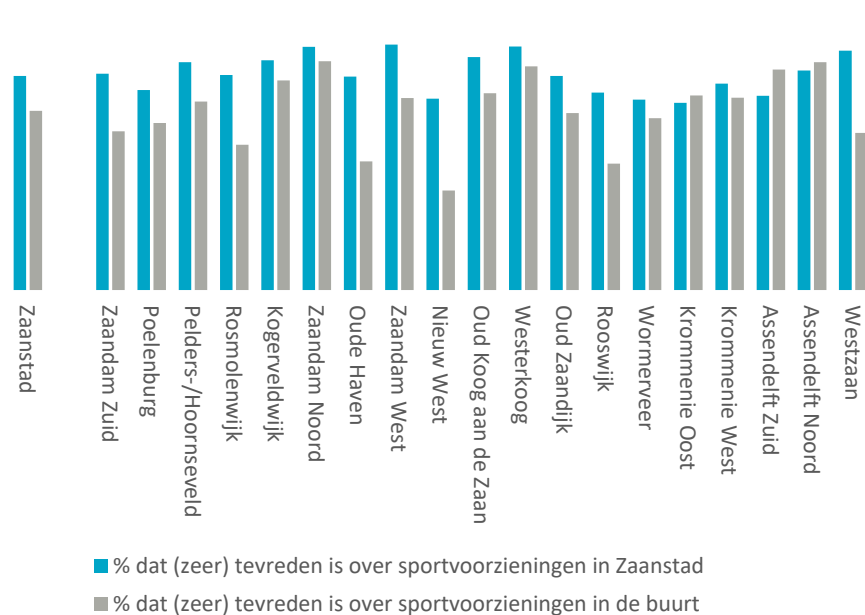

Wisselend beeld van aandeel mensen dat sport; tevredenheid sportvoorzieningen bij veel wijken (flink) afgenomen

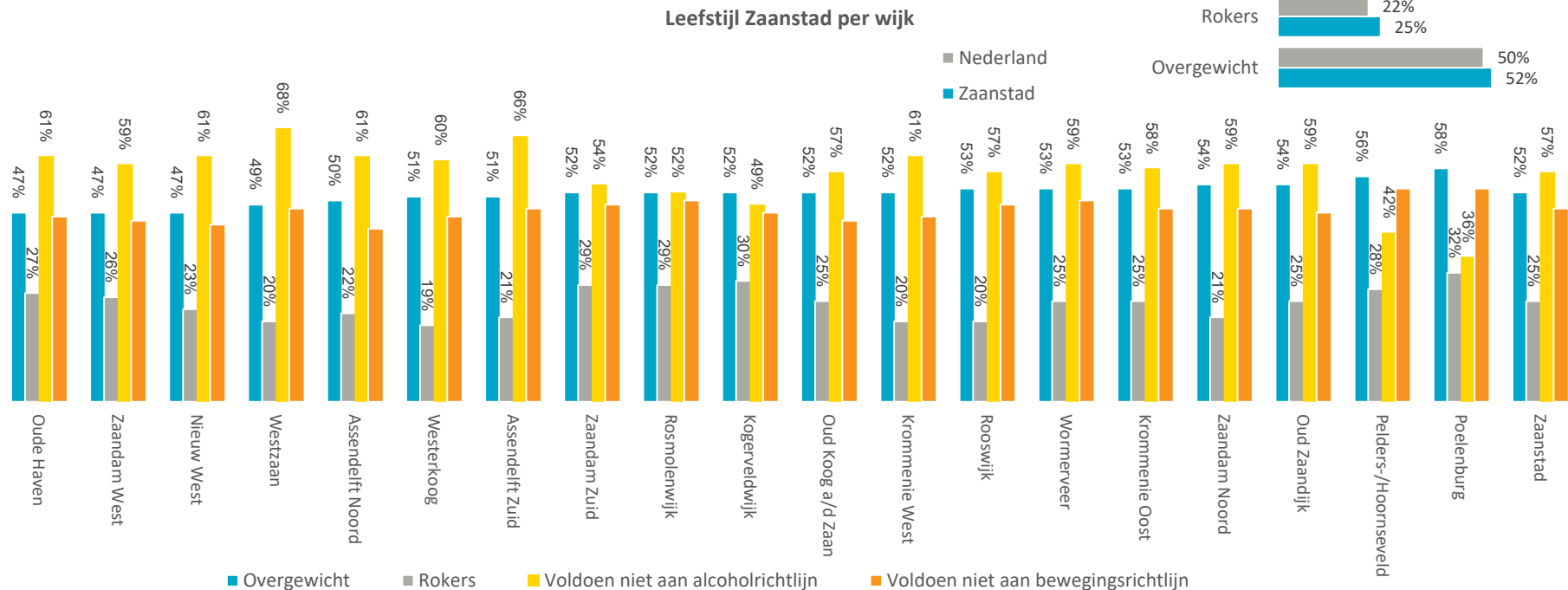
% inwoners per wijk dat sport, 2016 t/m 2020

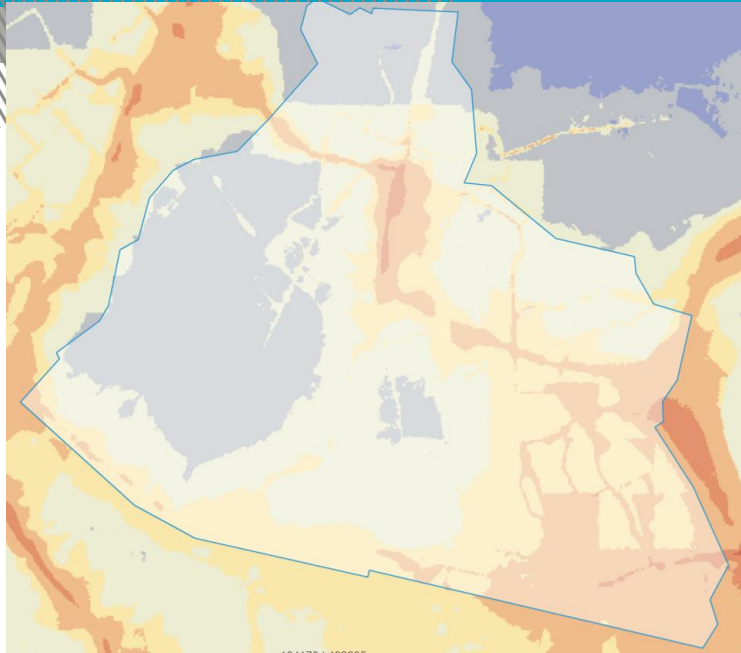
% inwoners dat (zeer) tevreden is over sportvoorzieningen, per wijk (2020)

Meer rokers en overgewicht in Zaanstad dan gemiddeld in NL; grote verschillen tussen wijken

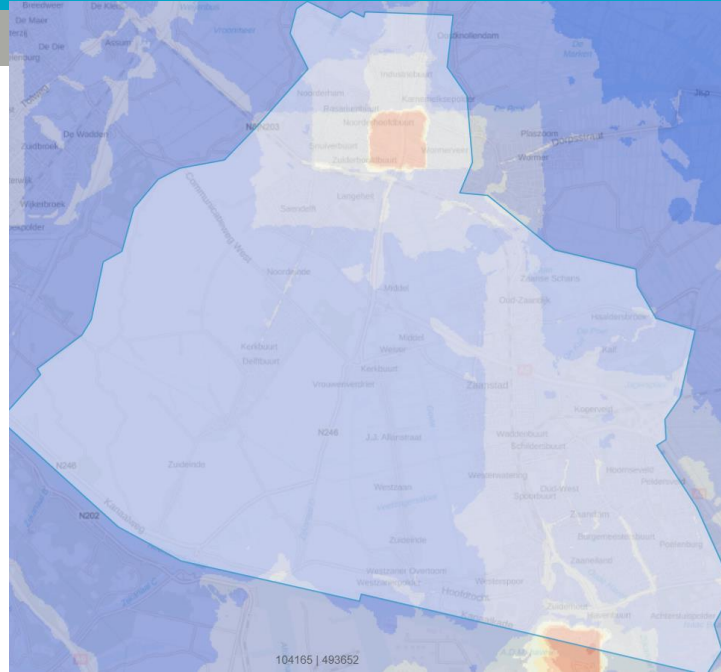
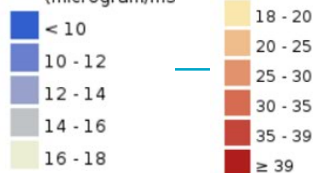
Hoeveelheid stikstofdioxide (L) en fijnstof (R) in 2019 verschilt erg per gebied; voldoet wel aan Europese normen én verbetert door de jaren heen

Legenda:

N2 conc.

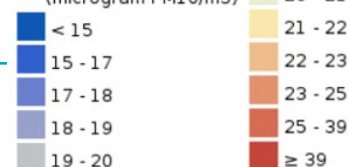
(microgram/m3)

Legenda:

Fijn stof conc.

(microgram PM10/m3)

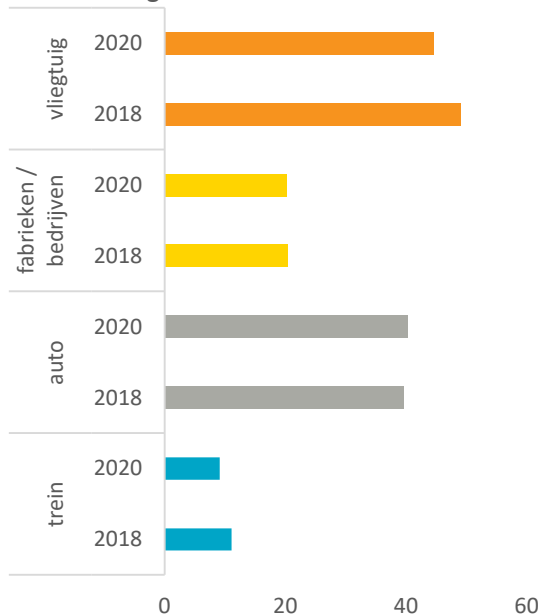

Bron: Atlas Leefomgeving

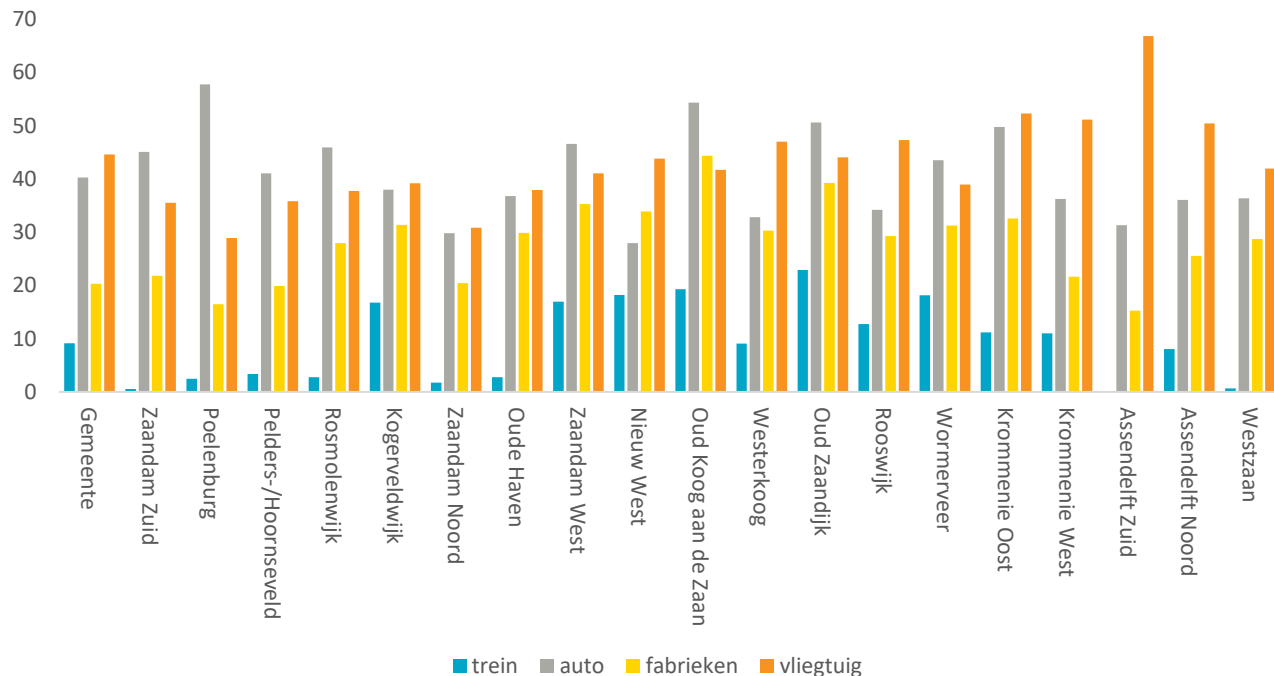
ZNSTD

Soort geluidsoverlast verschilt per wijk; impact corona duidelijk zichtbaar, vooral bij geluidsoverlast vliegtuigen

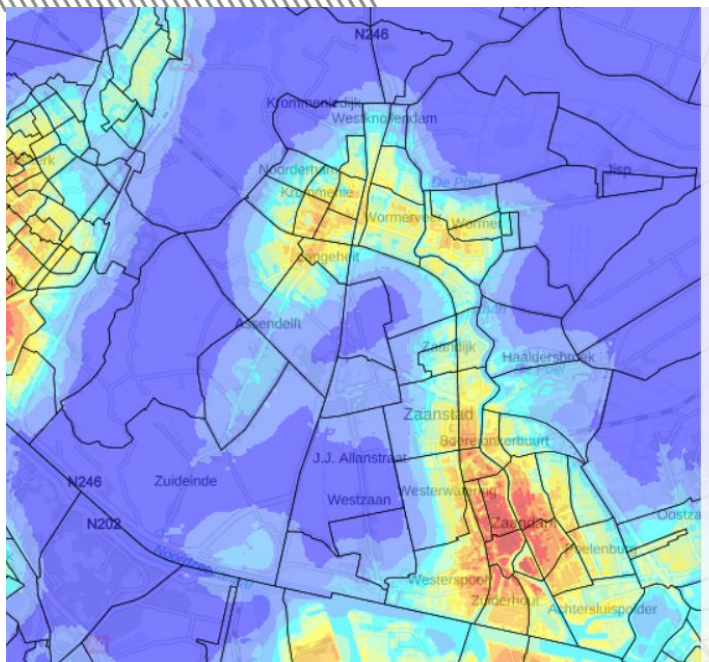
% dat enigszins tot ernstige geluidsoverlast ervaart in Zaanstad

% dat enigszins tot ernstige geluidsoverlast ervaart (2020)

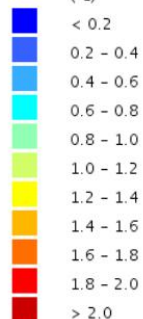
Hitte-eiland effect vooral in het stedelijk gebied zichtbaar

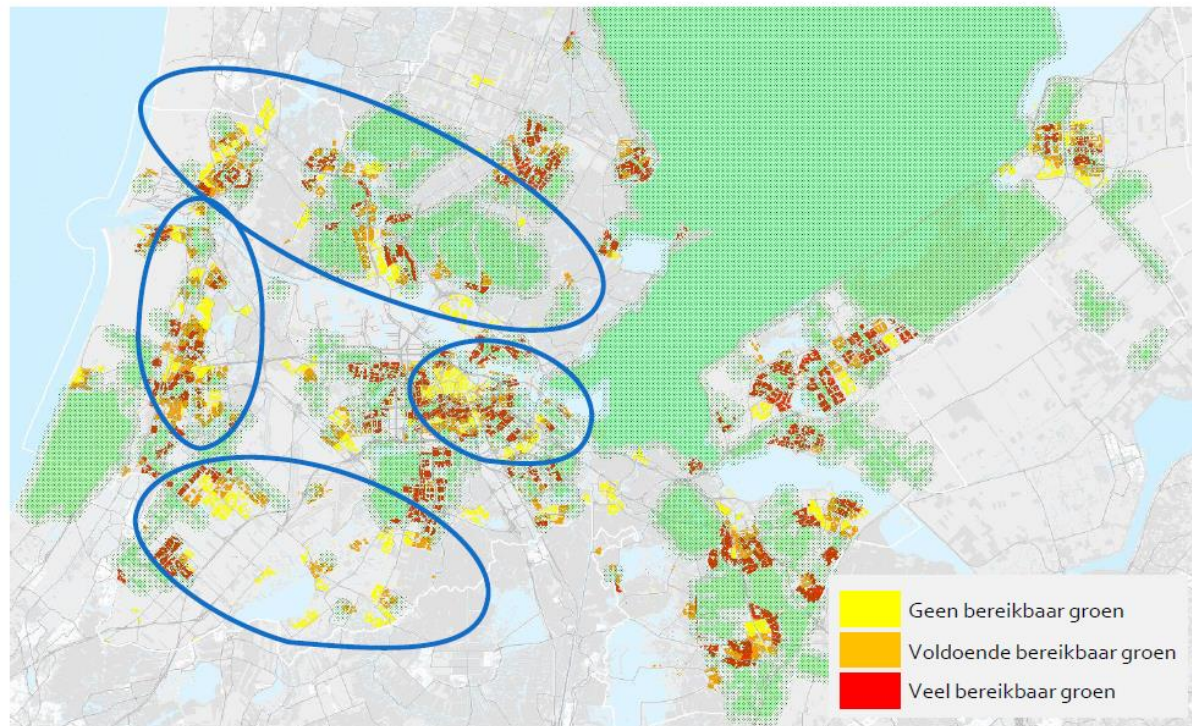
Legenda:

Stedelijk hitte-eiland effect

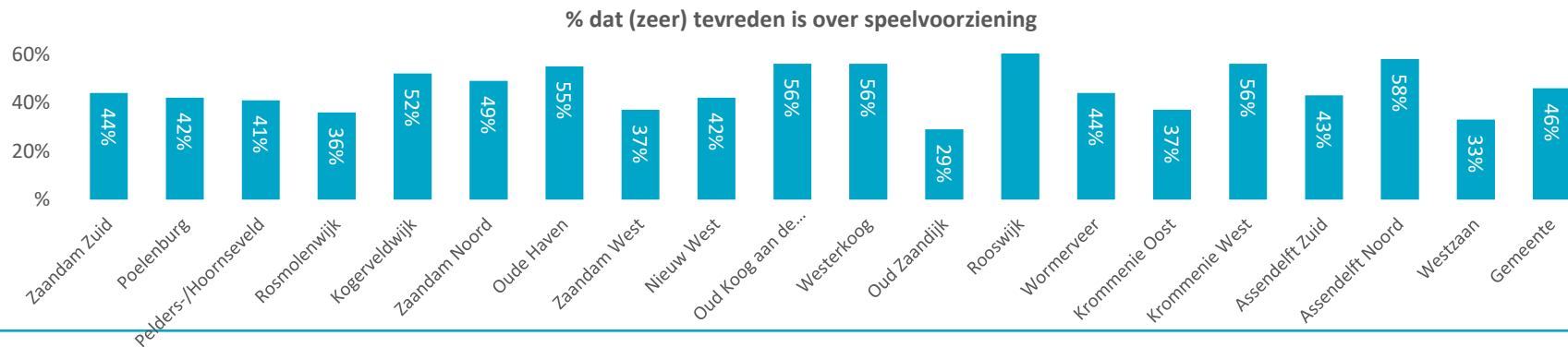
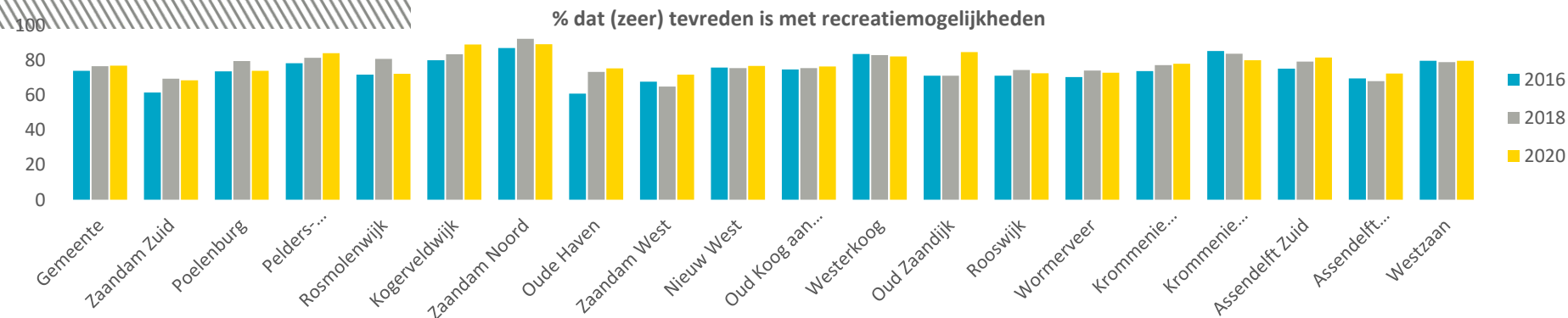
(°C)

In stedelijk gebied van Zaanstad geen tot weinig bereikbaar groen voor inwoners

Tevredenheid recreatiemogelijkheden in algemeen toegenomen, verschillen per wijk (die samenhangen met mate van verstedelijking)

Veiligheid

Samenvatting (1/2)

Algemene bevindingen

- Zaanstad scoort goed op veiligheid in vergelijking met andere grote gemeenten
- In meer stedelijke wijken van Zaanstad voelen relatief meer bewoners zich onveilig

Criminaliteit

- Aantal misdrijven neemt af, verschilt wel per wijk. Het verschilt ook per wijk welk soort misdrijven vooral voorkomen.
- High impact crimes nemen ook af
- Cybercrime en ondermijnende criminaliteit nemen juist toe

Samenvatting (2/2)

Overlast en problemen in de buurt

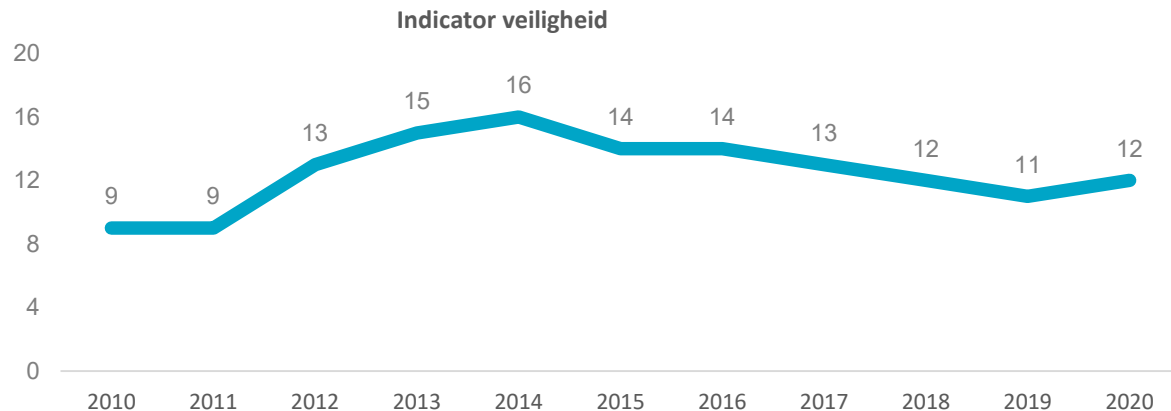
- Jeugdoverlast neemt tot 2018 af, daarna licht toe
- In politiecijfers valt het mee met jeugdoverlast, maar inwoners ervaren in 2020 wel meer overlast van jeugd (wellicht door corona?)
- Top 3 problemen in de buurt: parkeren, vuil op straat en verkeersoverlast. Alle drie toegenomen, juist minder problemen met onderhoud bestrating
- Verkeersonveiligheid speelt meer in stedelijkere wijken.
- Sociale cohesie is afgenomen (corona?) en is sowieso lager in meer stedelijke wijken en “Zaandam Oost”

Veiligheid en andere opgaven

De belangrijkste relaties van Veiligheid met andere opgaven zijn:

- **Opgave gezondheid** → onveiligheidsgevoel objectief en subjectief; sociale cohesie, overlast, grootste probleem in de buurt; verkeersveiligheid
- **Opgave verstedelijking** → kwaliteit van de sociale leefomgeving: sociale cohesie, sociale contacten, ervaren veiligheid, objectieve veiligheid, verkeersveiligheid, parkeren
- **Opgave duurzaamheid** → milieuveiligheid, klimaatadaptatie
- **Opgave economie** → economische schade
- **Opgave kansengelijkheid**: → Halt-verwijzingen, onveiligheidsgevoel objectief en subjectief

Zaanstad scoort goed op veiligheid vergeleken met andere grote gemeenten

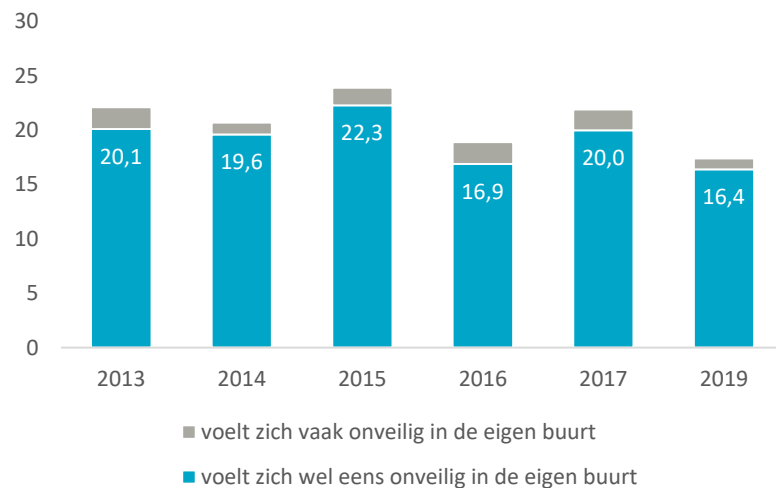

Op de indicator Veiligheid heeft Zaanstad een gunstige score. In 2020 heeft Zaanstad de 12e plaats op de lijst van 50 grootste gemeenten. Hierbij geldt: hoe lager het cijfer, hoe beter de relatieve positie. Zaanstad is in 10 jaar tijd wel iets gezakt op de ranglijst. In 2010 en 2011 stond Zaanstad op 9.

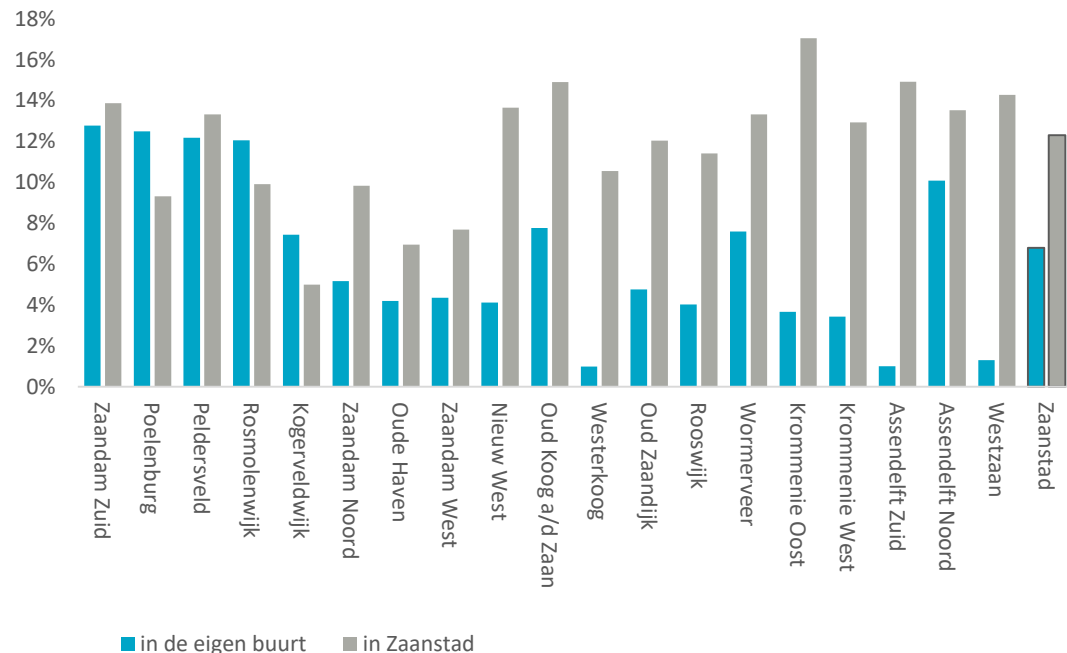
Veiligheid wordt als indicator voor de Woonaantrekkelijkheidsindex opgenomen in de Atlas voor Gemeenten (AvG).

In meer stedelijke wijken van Zaanstad voelen relatief meer bewoners zich onveilig

% inwoners dat zich (wel eens / vaak) onveilig voelt

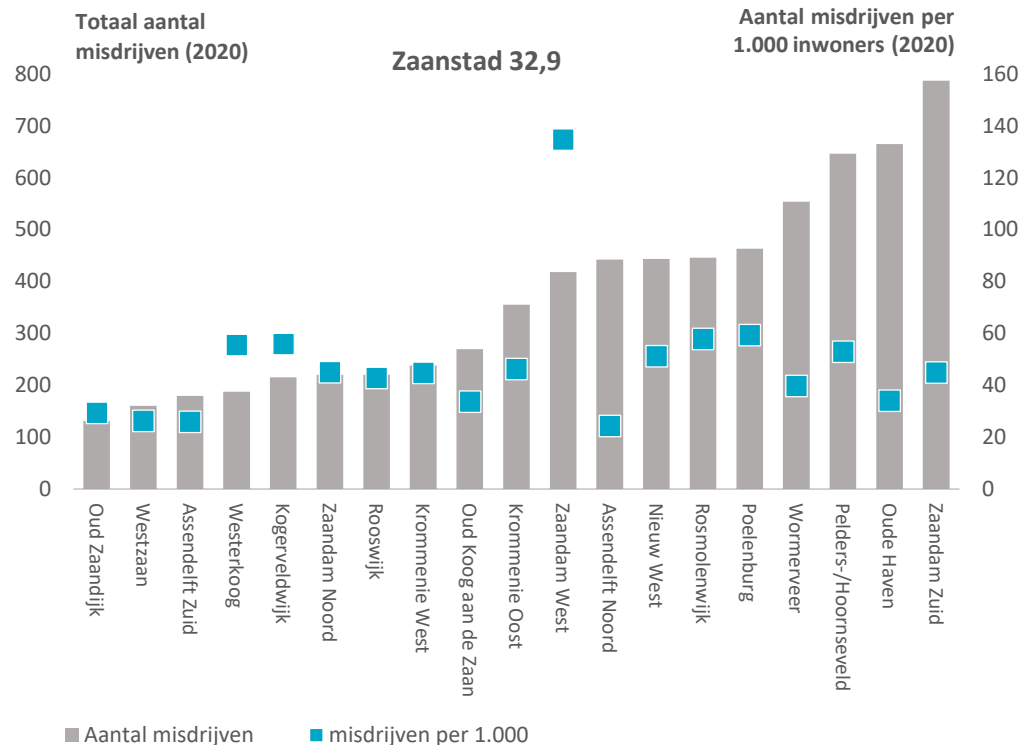
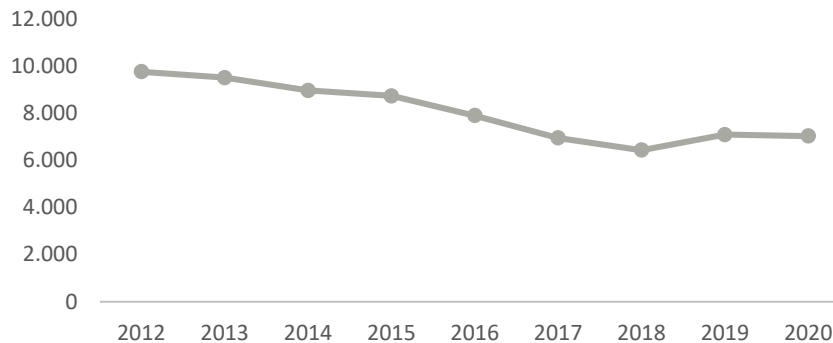

% inwoners dat zich niet veilig voelt in de eigen buurt / in Zaanstad (2020)

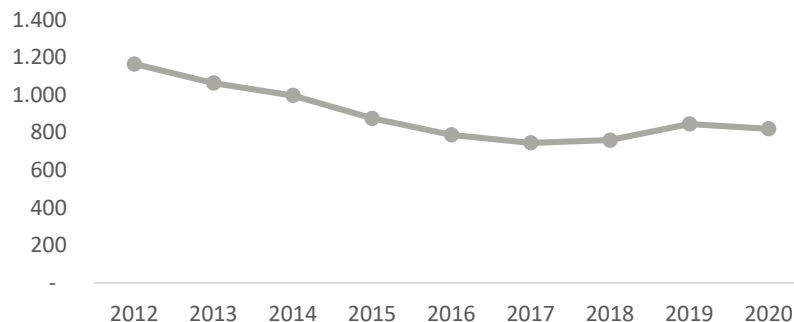
Aantal misdrijven neemt afgelopen jaren af. Het aantal misdrijven verschilt wel per wijk

Ontwikkeling aantal misdrijven Zaanstad

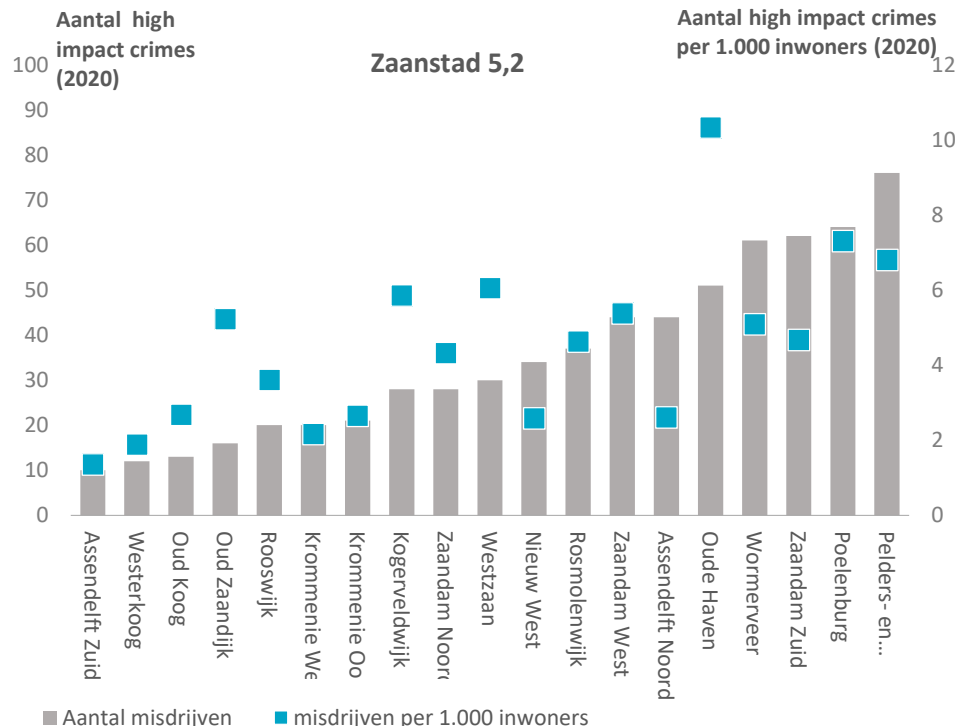

High impact crimes nemen af

Ontwikkeling high impact crimes in Zaanstad

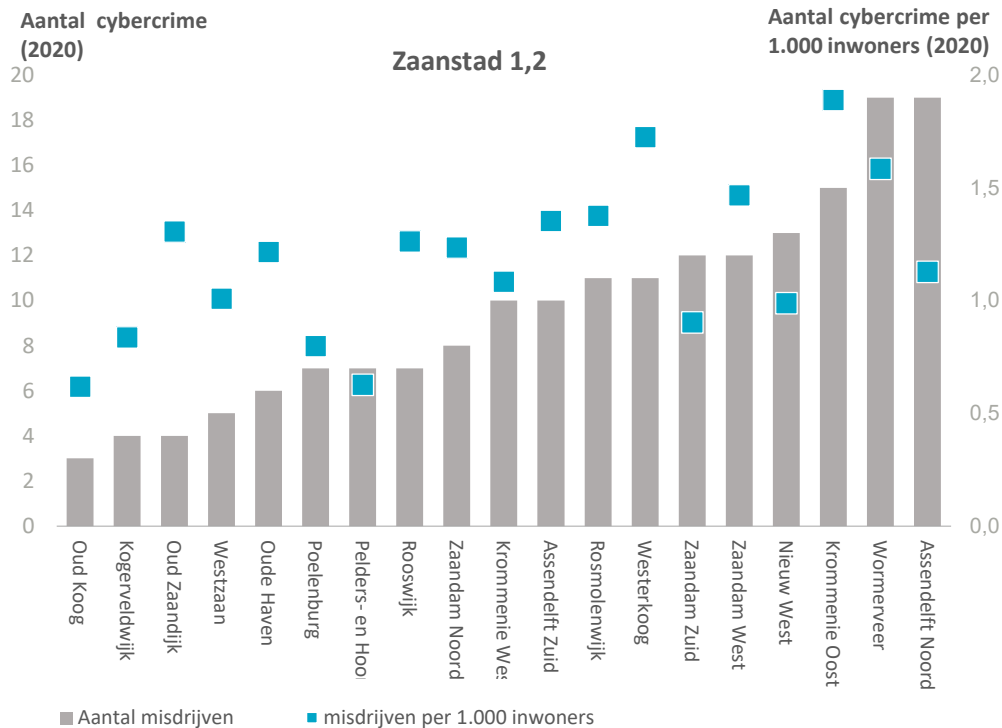
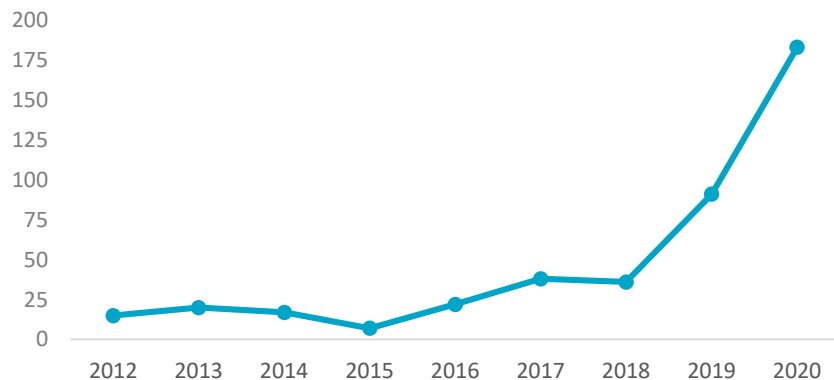

High impact crime is een verzamelnaam voor delicten als woninginbraak, overvallen, straatroof en geweldsmisdrijven. De impact van het misdrijf is groot voor slachtoffers en ook voor de directe omgeving. Deze delicten hebben veel overeenkomsten zowel qua aard als qua dadergroepen en aanpak.

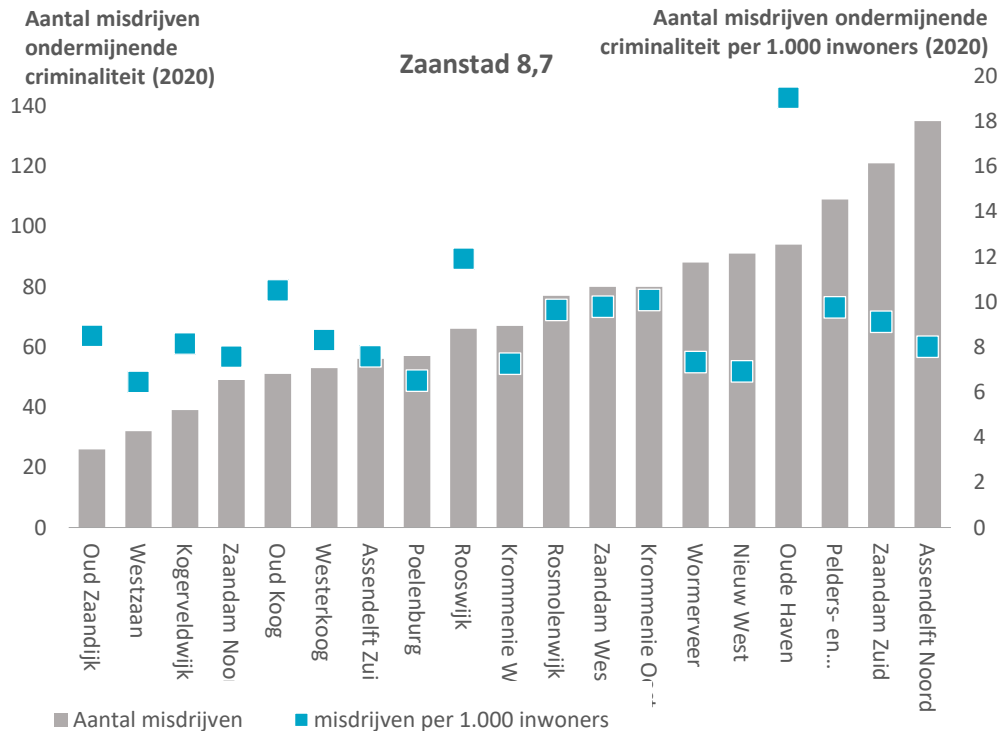
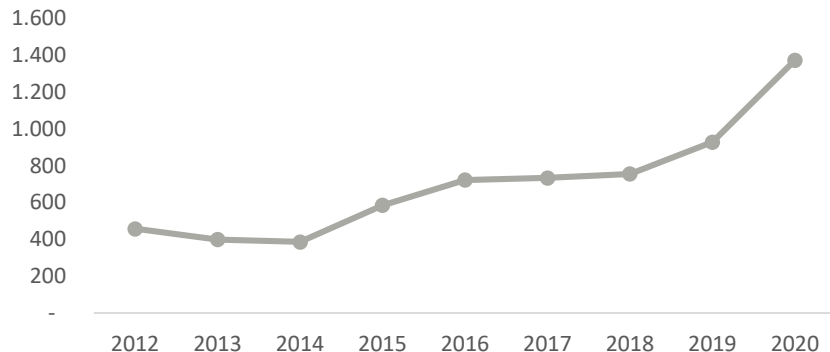
Cybercrime is in opkomst; andere wijken springen bij dit thema eruit dan op andere soorten misdrijven

Ontwikkeling aantal misdrijven cybercrime in Zaanstad

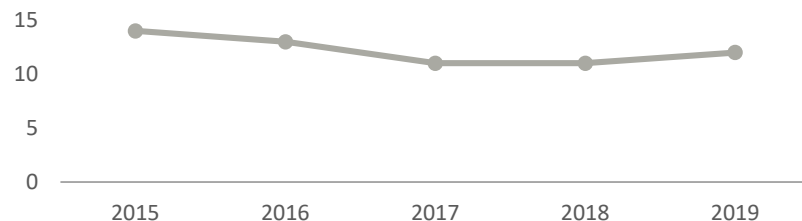
Ondermijnende criminaliteit neemt toe

Ontwikkeling aantal ondermijningsmisdrijven in Zaanstad

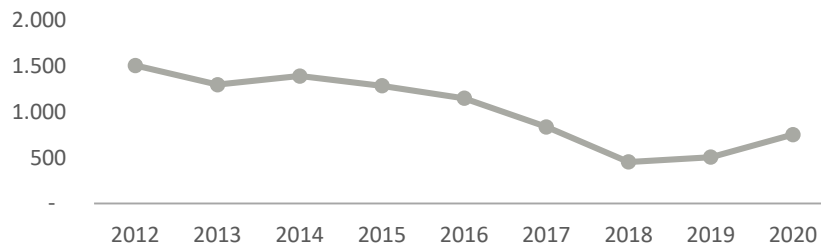

Jeugdoverlast: tot 2018 daling, daarna lichte stijging. Overlast verschilt per wijk.

Aantal 13-17 jarigen met verwijzing naar bureau HALT per 1000 inwoners

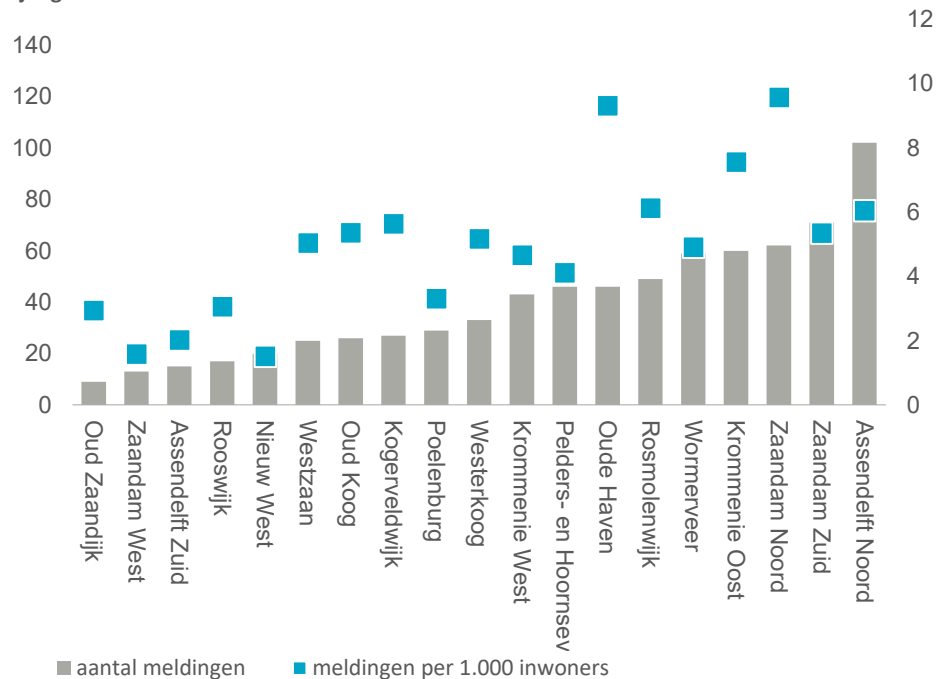
Ontwikkeling aantal meldingen jeugdoverlast in Zaanstad

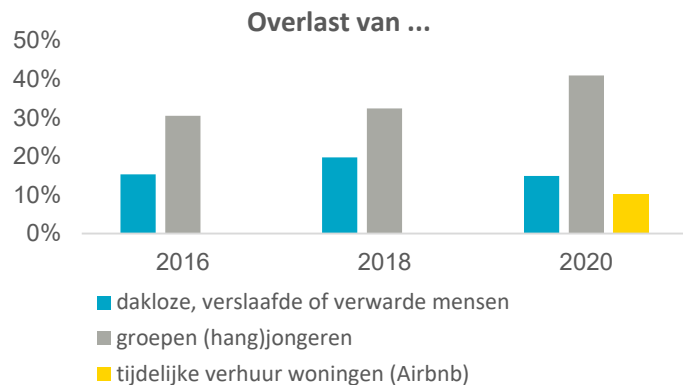
Aantal meldingen
2020
jeugdoverlast

Zaanstad 4,8

Aantal meldingen 2020
jeugdoverlast per 1.000 inwoners

Overlast hangjongeren in 2020 gestegen, wellicht door corona; parkeerproblemen en verkeersoverlast nemen toe

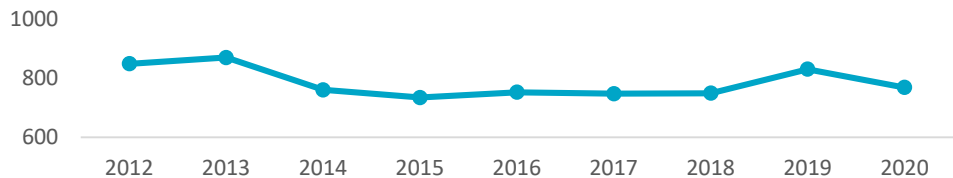
Sterke toename in 2020 van overlast van hangjongeren; in 2020 afname van overlast van dakloze, verslaafde of verwarde mensen (corona-effect)

belangrijkste problemen in de buurt, volgens inwoners	2020	2016 - 2020
parkeerproblemen	20%	6%
vervuiling woonomgeving (afval etc)	15%	3%
verkeersoverlast	11%	8%
overlast van andere bewoners	8%	5%
slecht onderhouden bestrating	7%	-7%
hondenpoep op straat	5%	-3%
vandalisme	3%	-1%

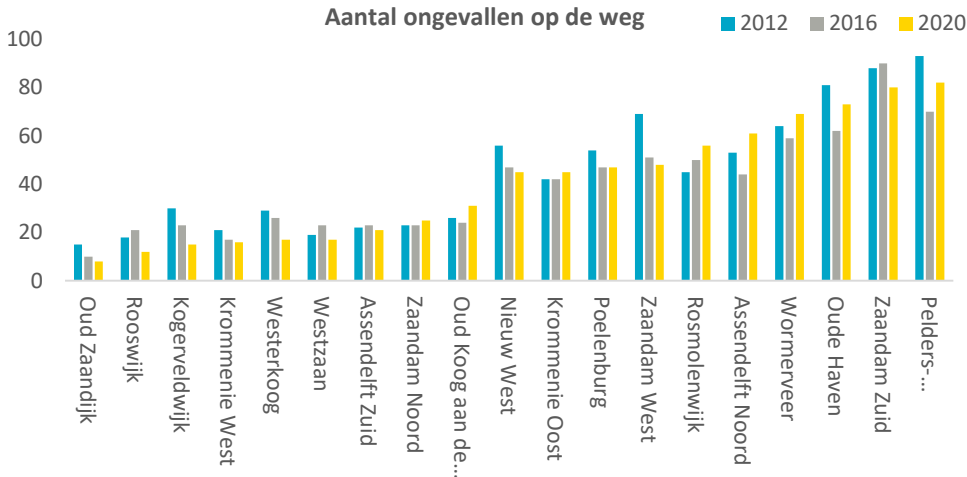
Als grootste probleem wordt het parkeren gezien. Dit neemt toe. Sinds 2016 is het met 6%-punt toegenomen. Vervuiling van de woonomgeving en verkeersoverlast staan op de 2^e en 3^e plaats en worden in 2020 ook vaker genoemd als een belangrijk probleem in de buurt.

In meer stedelijke* wijken wordt het verkeer vaker als onveilig ervaren

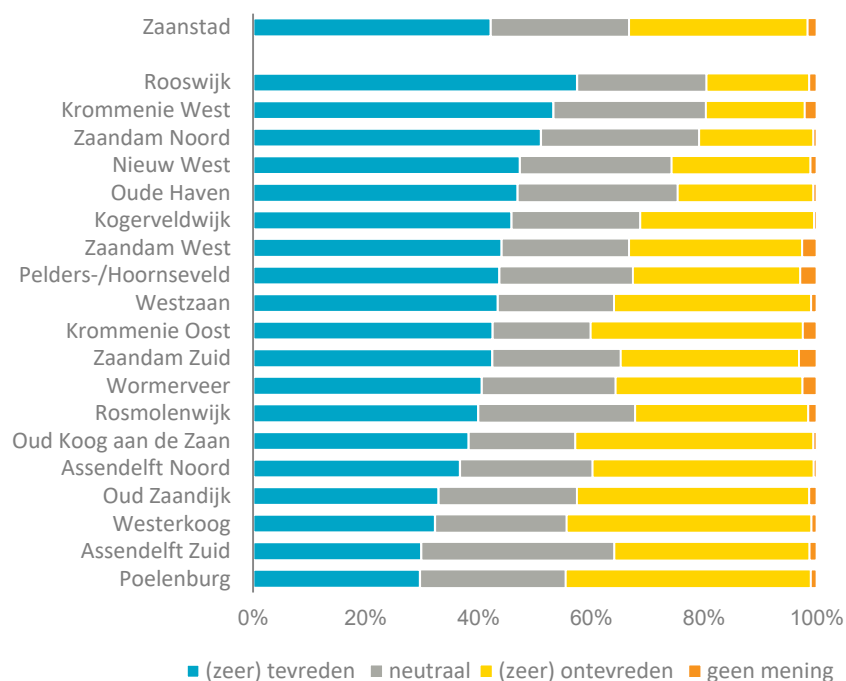
Totaal aantal ongevallen op de weg

Aantal ongevallen op de weg

Oordeel over de verkeersveiligheid in de buurt

Sociale cohesie lijkt af te nemen; er is een relatie met mate van stedelijkheid: hoe stedelijker de wijk, hoe lager de sociale cohesie

Sociale cohesie 2020 en ontwikkeling sinds 2016 (in indexcijfer (2016=100))

wijknaam	sociale cohesie 2020	index (2016=100)	wijknaam	sociale cohesie 2020	index (2016=100)
Poelenburg	5,0	89	Krommenie West	6,1	97
Kogerveldwijk	5,1	93	Zaandam Noord	6,1	97
Rosmolenwijk	5,3	100	Oud Koog a/d Zaan	6,2	97
Pelders/Hoornseveld	5,4	100	Krommenie Oost	6,2	100
Zaandam Zuid	5,6	98	Zaandam West	6,4	99
Nieuw West	5,6	100	Westerkoog	6,4	101
Rooswijk	5,7	95	Oud Zaandijk	6,5	102
Assendelft Noord	5,8	100	Assendelft Zuid	6,6	96
Wormerveer	5,8	99	Westzaan	6,9	100
Oude Haven	6,0	104	Zaanstad	5,9	98

In heel Nederland is de sociale cohesie gelijk gebleven. In Zaanstad is deze iets gedaald, in sommige wijken meer dan in andere (Poelenburg, Kogerveldwijk). De sociale cohesie is sowieso laag in wijken in Zaandam Oost.

Oordeel inwoners Zaanstad over de politie (in het algemeen)

oordeel politie algemeen

oordeel functioneren politie in het algemeen*	35,6%
politie weet hoe ze criminelen moet vangen	44,0%
politie wil contact hebben met burgers	42,0%
politie houdt rekening met wensen samenleving	34,5%
politie werkt goed samen met bewoners	30,2%
politie is makkelijk te benaderen	47,7%
politie informeert burgers	27,9%
politie bestrijdt succesvol de criminaliteit	26,7%
als het er echt om gaat zal politie het uiterste doen om te helpen	66,0%

* (zeer) tevreden; overige stellingen (helemaal) mee eens